Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	ved Chr. Bruun.
Titel | Title:	Falsteriana : indeholdende nye Bidrag til Christian Falsters Historie og Udvalg af hans Brevvexling
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Otto B. Wromlewskys Forlag, 1869
Fysiske størrelse | Physical extent:	VII, 164 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

43-96-8°
Ex 2

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130020342146

Falsteriana.

Indeholdende

Nye Bidrag til Christian Falsters Historie

og

Udvalg af hans danske Brevvexling.

Ved

Chr. Bruun.

Kjøbenhavn.

Otto B. Wroblewskys Forlag.

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

1869.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Fortale.

Da Christen Thaarup i Sommeren 1840 udgav Falsters Satirer, ledsagede han sin Udgave med en kort Levnetsbeskrivelse af Digteren og med en Fortegnelse over hans Skrifter samt efterladte Manuskripter. Blandt de sidste var »Endeel lærde Mænds enkelte Breve udi en Æske . . . alle til Falster.« Denne Æske med dens Indhold fandtes dengang, hed det sig, ikke i Universitetsbibliotheket, hvorhen den kom med alle Falsters Bøger, som af ham vare blevne det testamenterede. Under Bombardementet 1807 havde man, for ved en mulig Ildebrand at redde de sjældneste og vigtigste Sager, kastet dem ned i den hule Kjerne af Runde Taarn. Blandt disse Sager var ogsaa den Falsterske Brevsamling. De bleve senere atter tagne op, men nogle af dem, deriblandt de nævnte Breve, bleve forlagte. Først mange Aar senere, i Efteraaret 1840, fandt Ripenseren P. G. Thorsen disse ved at gjennemsøge nogle gamle Skabe, hvor de vare spredte og skjulte i forskjellige Skuffer. Nu have de deres Plads i Universitetsbibliothekets Haandskriftsamling blandt Manuscripta e Donatione Variorum in 4to Nr. 2.

I sin fortræffelige Skildring af Falster har N. M. Petersen benyttet disse Breve. Det er første Gang, at hele den falsterske Brevsamling er benyttet i større Udstrækning. Men Petersen har naturligvis kun fremhævet de Breve eller de Steder i dem, som vare af Betydning for hans Opgave, de indeholde meget Mere end han har havt Brug for, og fortjene at blive mere bekjendte. Der er gjort en Begyndelse hertil ved Udgivelsen af et større Udvalg af de danske Breve. Men for at Falsters literaire Liv kan komme til at staae i det rette Lys udfordres, at idetmindste et Udvalg af hans latinske Brevvexling ogsaa bliver udgivet; forhaabentlig vil det engang ske.

Det er fra et langt Tidsrum af Falsters Liv, at disse Breve hidrøre. De tidligste ere fra 1712, da han var 22 Aar gammel og en fire Aars Student, de sildigste fra 1751, da han var ved de 60, havde været Rektor i Ribe i 26 Aar, og for længe siden havde vundet et anset Navn baade hjemme og udenlands, baade som lærd Philolog og som dansk Digter. Det er imidlertid tydeligt, at kun en Del af Brevene skrevne til ham ere bevarede, der maa være gaaet mange tabt; for blot at nævne et Par Exempler: fra Hans Gram findes kun et eneste Brev, uagtet de vare Venner og Dusbrødre og i flere Anliggender have vexlet Breve; fra Chr. Reitzer, der var en af Falsters tidligste Velyndere, er der kun bevaret to Breve. Langt uheldigere er Forholdet med de Breve, Falster skrev paa Dansk, thi kun ganske enkelte ere bevarede. I den store Gramske Brevsamling findes kun et Par Stykker, og blandt de mange bevarede Breve til Lintrup ikke et eneste. Det er en naturlig Følge heraf, at Udbyttet, man faar ved at læse de her udgivne Breve, ikke er saa stort, som Mange maaske vente sig. Men de ere langtfra uden Interesse og det i flere Henseender.

Først og fremmest ere de vigtige, fordi de saa tydeligt vise, hvorledes Samtiden dømte om Falster. Og det er et smukt Vidnesbyrd, der udtales om ham. Gjennem alle Brevene gaar der en og samme Tone; enhver, som er kommen i Berøring med ham, enten paa nærmere eller fjernere Hold, har følt sig tiltalt af hans elskværdige Karakter, og den Hengivenhed og Agtelse, som alle Brevskriverne have næret for ham, har været sand og ærlig ment. Der er ikke mange af Falsters Samtidige, som i denne Henseende kunne sættes ved Siden af ham; det skulde da være den ædle Hans Gram. Det er ret interessant at jævnføre Holberg med Falster. Der er ikke bevaret et eneste Brev fra Holberg til en Ven eller fra en Ven til Holberg. Det kan være tilfældigt; men er det ogsaa tilfældigt, at man aldrig finder Breve, i hvilke Holberg omtales med Venlighed eller Hengivenhed? Samtiden var stolt af sin »store« Holberg, men Samtiden elskede ham ikke; som Forfatter beundrede man ham, men som Menneske skyede man ham, som han da ogsaa helst holdt sig borte fra Omverdenen. Holberg staar derfor langt tilbage for Falster, naar der er Tale om vindende Personlighed, Omgængelighed, i det Hele taget om Forhold, hvor det kommer an paa Hjertet og Følelsen. Holbergs Skrifter bleve læste, og mange af dem kom frem i nye Udgaver, medens han levede,

men meget faae af dem udkom saa hyppig som Falsters Satirer; og spørges der om, hvo af disse Forfattere havde forholdsvis det største Publikum? maa Svaret blive, det havde Falster. Det har utvivlsomt sin Grund i deres forskjellige Personlighed, thi den skinner igjennem deres Skrifter. Falsters Satirer ere prægede af hans gode Hjertelag og det tiltalte hans Læsere. I Tidens Løb har Forholdet forandret sig. Holberg har aldeles fordunklet Falster; men maa det indrømmes, at Holberg ved sin mærkelige, mangesidige Forfattervirksomhed har havt større Indflydelse paa sin Samtid og især paa Eftertiden end Falster, saa er det næppe tvivlsomt, at dennes Indvirkning paa Samtiden gjennem sine i et rent Sprog og god Versifikation skrevne Satirer har været langt betydeligere, end man maaske som oftest er tilbøielig til at troe.

Dernæst give Brevene et godt Bidrag til Oplysning om de Personer, med hvilke Falster stod i Berøring. Det er næsten alle fornemme eller ansete Herrer eller Damer af den dannede og lærde Stand, og Brevene have da ogsaa efter dem deres Eiendommeligheder. Der er Breve fra den fint dannede Fru Harboe, let skrevne, i en tiltalende Form, undertiden aandrige og fulde af Lune. Der er Breve fra den værdige Matrone, Fru Birgitte Scheel, Sal. Otto Krabbes, som saa gjerne vilde hjælpe, hvor hun kunde, og hvem de fattige Skole-Peblingers Vel laa paa Hjertet; fra Kammerherre Gabel, den fornemme Herre og gjæstfri Ven, fra de ædle Mænd Johan Ludvig Holstein og Iver Rosenkrantz, Falsters oprigtige Venner og Beskyttere, men tillige hans Overordnede i Embedsanliggender. Der er Breve fra Christian Rantzau, som saa levende interesserede sig for Falsters Forfattervirksomhed, og fra Peder Fogh, som uagtet han var Godseier dog vedligeholdt sin Lyst til Studeringerne og fulgte Literaturen. Brevene fra Chr. Reitzer og Chr. Worm ere ikke mindst fremtrædende, begge disse Mænd forstode at udtrykke deres Agtelse og Venskab for Falster paa en særdeles tiltalende Maade. Worms Brev i Anledning af Rektoratet i Roskilde er maaske det mærkeligste i den hele Samling; Lune og Alvor ere paa en sjelden smuk Maade forenede, den høitstaaende Biskop taler til den simple Rektor som til en kjær Broder, han længes efter at have i sin Nærhed. Saa er der endelig Lintrups Breve, noget vidtløftige, trættende og ikke altid underholdende, men i høi Grad vigtige, fordi de indeholde mange interessante Enkeltheder og literairhistoriske Bidrag, give Oplysninger om Falsters Forfattervirksomhed, og navnlig fordi

Gjennemlæsningen af dem vil efterlade et smukt Billede af den flittige, hjælpsomme og trofaste Ven.

Falsters egne Breve ere som sagt ikke mange i Antal, et Par af dem have tidligere været trykte, saaledes det smukke, hjertelige Brev til Biskop Worm. De, som ikke forhen have været offentliggjorte, ere skrevne til Gram og til Holstein, og indeholde Oplysning dels om hans oekonomiske Stilling dels om et lille literairt Arbeide, som hidtil har været upaaagtet.

Der er bevaret Breve fra H. P. Anchersen, Jac. Bircherod, H. Ocksen, H. Trellund og Chr. Lassen Tychonius, men Indholdet er for ubetydeligt til at meddeles, og der er desuden kun et fra hver, disse Mænd have ikke staaet i varigere Forbindelse med Falster. Udgiveren maa derimod bekjende, at han maaske noget egenkjærlig har tilbageholdt Brevene fra og til Frederik Rostgaard, som dog ikke ere saa overordentlig indholdsrige; men det er sket, fordi han ønskede at meddele dem i en større Samling af Rostgaardske Breve. Tidligere er et Brev fra Rostgaard fra 1726 (se S. 3) trykt i Ribe Skoleprogram, 1828, S. 21, et andet fra 1745 er trykt i Historisk Tidsskrift, fjerde Bind, S. 309—11.

Med Hensyn til Udgivelsesmaaden skal blot bemærkes, at Brevene ere aftrykte aldeles tro, saa at hver Brevskriver har beholdt sin særegne Orthographi og Interpunktion, kun faae Steder er denne lempet lidt. Alle Brevene bevares i Universitetsbibliotheket, naar det ikke udtrykkelig er angivet, paa hvilke andre Steder de findes.

Beskjæftigelsen med disse Breves Udgivelse har fremkaldt en nøiere Undersøgelse af Falsters Livshistorie, og denne har ført til det Resultat, at flere Punkter i den nu kunne opklares, som før vare dunkle, og til at et Par Episoder kunne fortælles, som før vare ukjendte. Brevene herom ere meddelte i det Følgende i første Afsnit. Nogle vigtige Oplysninger om Forholdet til Biskop Thura ere først fundne efter at dette Afsnit var trykt, og de have derfor faaet Plads i Tillægget.

Udgiveren maa slutte denne Fortale med at bringe sin oprigtige Tak til Hr. Wroblewsky for den Hjælp, han har ydet ham ved selv at afskrive de fleste af Brevene efter Originalerne. Uden hans Bistand vilde denne lille Bog næppe være kommen for Dagens Lys.

Indhold.

		Side
I.	Nye Bidrag til Christian Falsters Historie	1
	1. Falster og Konrektoratet i Ribe, 1723	3
	2. Falsters første Strid med Biskop Anchersen, 1733	9
	3. Falster og de pietistiske Hørere, 1735	10
	4. Falsters anden Strid med Biskop Anchersen, 1738	21
II.	Udvalg af Christian Falsters danske Brevvexling	33
	Breve fra Peder Fogh til Ryomgaard	35
	Breve fra Kammerherre, Stiftamtmand i Ribe Stift, Christian Carl von Gabel	47
	Af Brevvexlingen med Professor Hans Gram	54
	Breve fra Fru Geheimeraadinde Harboe, fød Fuiren	64
	Af Brevvexlingen med Grev Johan Ludvig Holstein	74
	Brev fra Stiftamtmand i Viborg Stift Palle Kragh	79
	Breve fra Professor Søren Lintrup	81
	Breve fra Generalmajor Povel Løvenørn	127
	Breve fra Grev Christian Rantzau	129
	Breve fra Professor Christian Reitzer	138
	Breve fra Geheimeraad Iver Rosenkrantz	142
	Brev fra Falster til en fornem Dame	146
	Breve fra Fru Geheimeraadinde Birgitte Krabbe, fød Scheel	148
	Af Brevvexlingen med Biskop Christen Worm	151
	Brev fra General-Kirke-Inspektions-Kollegiet	158
Tillæg		161
Rettelser		164

Nye Bidrag

til

Christian Falsters Historie.

1.

Falster og Konrektoratet i Ribe, 1723.

Den 22de December 1722 blev Hans Sirich, som fra 1712 havde været Rektor ved Ribe Kathedralskole, udnævnt til Sognepræst for Øsse og Nesbjerg Menigheder i Ribe Stift, og meget kort efter blev Falster udnævnt til at beklæde det ledige Rektorat[1]). Falster saae snart, at Indtægterne vare for ringe, til at de kunde strække til for ham, og han indgav da følgende Ansøgning til Kongen for at opnaae en bedre aarlig Indtægt:

Stormægtigste Monark,
Allernaadigste
Arve-Herre og Konge.

Som jeg med Allerunderdanigst Forundring og Taksigelse maa ansee Deres Kongl. Mayts besynderlige Naade

[1]) I et Brev dateret den 26de December underrettede Rostgaard Falster om, at Kongen havde saaledes reflekteret paa hvad der var ham forestillet, at Mag. Sirich skulde være Præst til Øsse og Nesbjerg og Falster Rektor. For Falsters Vedkommende maa dette forstaas saaledes, at Kongen havde givet sit Samtykke til, at Falster maatte faae Rectoratet, naar han indstilledes dertil. Biskop Thura kaldte ham nemlig »paa Hans Kongl. Mayts allernaadigste Behag« til dette Embede, og undertegnede Kaldsbrevet i Kolding den 14de Januar 1723; Falster indsendte det til kongelig Konfirmation, hvilken blev given den 23de Januar.

og Omhyggelighed for min fattige Persons Befordring til *Rectoratet* her ved *Riber* Dom-Schole, ved nu værende *vacance*, saa understaaer jeg mig fremdeles Allerunderdanigst at andrage for min Allernaadigste Arve-Herre og Konge, hvorledes bemelte *Rectorat* ikke er tilstrækkelig til min fattige Tarvs Underholding, og udbeder mig derfor ydermeere Allerunderdanigst Deres Kongl. May^{ts} høye Naade herudinden, at *Con-Rectoratet*, som jeg hidindtil af Guds og Deres Kongl. May^{ts} Naade haver forestaaet, motte allernaadigst vorde med *Rectoratet* sammenføyed, dog med de Vilkor, at en *sub-Rector* bestandig holdes og lønnes, som forretter *Con-Rectoris* Tienniste. Jeg lover derimod for Gud og Deres Kongl. Mayestet at opvarte mit Embede (saa vit Gud forleener Naade og Kræffter) med dend Trofasthed og Aarvaagenhed, som jeg for Gud, Deres kongl. Mayestet og min foresatte Øvrighed med en god Samvittighed agter at svare, forventende herpaa min Allernaadigste Konges Allernaadigste Bønhørelse, i hvilket Haab jeg lever

Deres Mayestets,
Min Allernaadigste
Arve-Herres og Konges
Allerunderdanigste tro Arve-Undersat
Christian Falster.

Ribe d. 1 *Januarij* 1723.

Den 9de Januar var Ansøgningen for i Conseillet; Kongens Resolution gjordes afhængig af en Erklæring over Falsters Supplique, som Laurids Thura, Biskop i Ribe Stift, skulde afgive. Denne Erklæring lød saaledes:

Stormægtigste, Allernaadigste
Arve-Herre og Konge.

Saaledes, som *Supplicanten* allerunderdanigst haver andragid, forholder det sig i sandhed, at Indkomsterne ved *Riber* Skoles Rectorat ere til Rectoris nødtørftige *subsistence* meget ringe og u-tilstrekkelige. I hvilken henseende, dend

som betiænte samme Embede næst for dend, af Eders Kongl. Majestet til *Øse* og *Nesberg* Kald allernaadigst befordrede *Mag. Sirich*, nemlig afgangne *Mag. Henrich Bie*, begge Embedernes Arbeide og *revenuer* vare tillagde. Hvorudover dersom det Eders Kongl. Majestet allernaadigst motte behage at bifalde *Supplicantens* allerunderdanigste ansøgning, hand som over 10 aars tiid *Conrectoris* Embede meget berømmeligen og frugtbarligen ved Guds Naade, haver forestaaet, formodes visseligen, at sligt vilde blive Skolen meget gavnligt og ønskeligt, som saa meget des længere kunde forvendte sig, at blive af saa dygtig, vindskibelig, og til Ungdommens undervisning lykkelig en Mand, foruden hans Keedsommelighed og fortrydelse, forestaaed. Og kunde alligevel, naar forandring igien, efter Guds behag, motte skee, eller i fremtiden udfindes Raad til bedre levnets Middel for vedkommende, begge Embederne paa ny hver af sin Mand, efter gammel Sædvane, vorde betiænte. Skrevet i Kolding d. 17 Jan. 1723 af

Eders Kongl. Majestets
Allerunderdanigste undersat
og
tro forbedere hos Gud
L. Thura.

Trods denne smukke Anbefaling reiste der sig dog Vanskeligheder for Falster, og det var, efter hvad der fortælles af paalidelige Kilder, netop Biskop Thura, som traadte ham i Veien, idet han arbeidede paa, at Konrektoratet skulde blive givet hans Søn Albert Thura, dengang 23 Aar gammel, Student fra Ribe Skole 1718. Der gik en Maaned hen, uden at Falster fik Svar paa sin Ansøgning, og han skrev da et kort Brev til sin gamle Beskytter Frederik Rostgaard:

Høyædle og Velbaarne
Naadige Herre,

Nu gaar det mig som dend, der med en feber drages,
Hvis Puls i fuld Galop af hidsig uro jages,
Som dend der midt udi sin Søvn opspringer til
Sit værie, udaf Frygt, at folk ham myrde vil.

Forlad mig derfor, nu mit Sind urolig spøger,
At jeg paa haanden Dig, min fromme Herre, søger,
At Du til Kongen gaar. See, Gud skal staa Dig bi,
Saa har jeg ende paa min Angist-phantasie.

Ribe d. 19de *Febr.* 1723. *Chr. Falster.*

Da det fremdeles trak i Langdrag med Kongens Svar, reiste Falster til Kjøbenhavn, og her skrev han følgende Brev til Universitetets Patron, Storkantsler, Grev Ulrich Adolph v. Holstein:

Deres Høygrevelige *Excellence*,
Høy- Velbaarne Store Cantzler,
Naadigste Herre,

I Allerstørste Ydmyghed understaar jeg mig underdanigst for Deres Høygrevelige *Excellence* at andrage min Tarv og Nød til Naadigst Bistand og Undsetning. Jeg haver paa ellevte Aar betient *Con-Rectoris* Embede ved *Riber* Schole i Jydland, og i bemelte Tid formedelsf slette Indkomster sat endeel til af mine egne fattige Midler. Jeg er nu dereffter af H. Kongl. Mayestet Allernaadigst kaldet til *Rector Scolæ* sammested, ved hvilken Forandring jeg underdanigst maa beklage, at jeg finder mig merkelig brøstholden, effterdi *Rectoratets* Indkomster (som jeg kand vidne for Deres Høygrevelige *Excellence* i Guds Sandhed) ere ringere end *Con-Rectoratets*, da jeg nu ikke kand nyde meere til aarlig Besoldning end 200 Slette Daler, for hvilken Aarsags skyld min Formand, effterat hand i mange Aar havde søgt H.

Kongl. Mayts Naade til Befordring, omsider bad alleeniste om et fattigt Landsby-Kald, som hannem ogsaa allernaadigst blev forundet. Nu er min allerunderdanigste Ansøgning denne, at H. Kongl. Mayt i Høy Kongelig Naade vilde ansee min uformuende Tarv, at begge Bestillinger (ligesom i forrige Tider) motte allernaadigst vorde sammenføyede, med de Vilkor, at jeg paa egen Omkostning holder en dygtig og forsvarlig *Sub-Rectorem*, som kand forrette *Con-Rectoris* Tienniste, paa det min ringe og u-tilstrekkelige Løn derved noget kan forbedres, og jeg saaledes undfly dend overhængende Kummer, som maaskee motte betage mig ald Lyst til mit Embeds trofaste og utrettelige Opvartning. Naadigste Herre, jeg maa endog ydermeere klage denne min Nød for Deres Høygrevelige *Excellence*, at jeg ikke haver lagt mig effter andet end de slags Studeringer, som hører til en Schole, saa at jeg, ifald denne Benaadning skulde negtes mig, er ulyksaligere end andre, hvilke kand søge Forandring ved Prædike-Embedet til Deres Underholdnings Forbedring. Jeg kræver Gud til Vidne, at jeg herudinden intet falskelig andrager, og formoder underdanigst, at Deres Høygrevelige *Excellence*, i hvis Naadige Hænder *Universitet*, Scholer og Studeringer af Gud og Kongen allernaadigst er betroet til Forsorg og Beskiærmelse, Naadigst antager min Allerunderdanigste Ansøgning til ønskelig Befordring, i hvilken underdanige Tilliid til Naadigste Store Cantzlers høye Bevaagenhed og krafftige Bistand jeg lever

Deres Høygrevelige *Excellences*
Min Naadigste Herres
underdanigste Tienner
Christian Falster.

Kiøbenhafn d. 24de *Martij* 1723.

Den 2den April 1724 faldt endelig den kongelige Resolution, ved hvilken Falster fik sit Ønske opfyldt af sær-

deles kongelig Mildhed og Naade, dog uden Conseqvence for andre. Hvad der havde anbefalet ham var dels Biskop Thuras Erklæring, dels den Omstændighed, »at Mag. Christian Falster ikke saa fuldkommen skal have lagt sig efter *Studium theologicum*, at hand ligesom hans Formænd i Embedet, derfra i sin Tid kunde vente sig allernaadigst Befordring til Præste-Embedet.«

Det mærkeligste af disse Aktstykker er Thuras Erklæring. Thi enten kan Efterretningen om hans Modstand mod Falster ikke være sand, naar han her saa stærkt udtaler Ønsket om, at Falsters Stilling maatte blive saaledes forbedret, at han kunde blive ved Skolen; eller han maa hurtig have skiftet Mening og have arbeidet for sin Søn. At der har været Vanskeligheder at overvinde fremgaar af den lange Tid, der forløb, inden den kongelige Resolution faldt; og det fremgaar ogsaa af nogle Ord i et Brev, som Falster den 28de December 1724 skrev til Rostgaard; han siger, at han bestandig skal erindre: „*qvanto periculo periculum fortunæ apud Augustissimum Regem a me redemeris.*“ Det er Falsters Biograph, H. Hansen[1]), der fortæller udførligt om Thuras Modstand, og om, hvorledes Falster fik Kongens Samtykke udvirket, og han har uden Tvivl havt Falster selv til sin Kilde. Man tør da ikke forkaste Fortællingen som aldeles uhjemlet. Men man maa glæde sig over, at Thura aabent og ærligt har sagt sin Mening om Falster ligesaa smukt, som han havde udtalt den i Kaldsbrevet[2]).

---

[1]) Joh. Hansen, De vita et rebus gestis Mag. Chr. Falsteri, II, Flensburg 1770, S. 10—11.

[2]) I Kaldsbrevet omtaler Thura Falster som den, der »over 10 Aars tid har været Con Rector udi fornte Riber Skole, haver des imidler udviist saa klare og kiendelige prøver paa hans berømmelige Erudition og Lærdom, og anvent ved Guds naade paa den hannem anfortrode Ungdoms undervisning, saa priselig og til vedkommendes

De tre Aktstykker bevares i Geheimearchivet, Jydske Indlæg; der findes ingen Ansøgning fra Laurids eller Albert Thura eller overhovedet andre Dokumenter end de her udgivne.

2.

Falsters første Strid med Biskop Anchersen, 1733.

Det fremhæves, at Forholdet mellem Falster og Thura vedblev at være lige venskabeligt efter som før den ovenfor omtalte Begivenhed. Anderledes var Forholdet til Matthias Anchersen, som 1731 blev Biskop i Ribe efter Thuras Død. Gjentagne Gange kom det til voldsomme Sammenstød imellem dem, men Falster kom tilkort, og han fik det at føle paa en meget alvorlig Maade. Aarsag til Strid var fornemmelig den forskjellige Opfattelse af Biskoppens og Rektorens Stilling til Skolen. Biskoppen vilde i flere Henseender hævde sig en Myndighed over Skolen, som Rektoren ikke vilde indrømme. Den første Gang, de stødte sammen, var i Aaret 1733. Subrektoren, Laurids Gram, var bleven kaldet til Præst for Hornslet Menighed den 3die Marts 1733, og Falster antog strax en ny Subrektor, nemlig Jens Ussing. I denne Anledning indgav Biskop Anchersen en Klage over Falster, dateret den 31te Marts; thi Ussing var en ganske ung Student, han havde ikke sustineret Examen philosophicum og hans For-

---

glæde og fornøyelse frugtbar fliid og vindskibelighed, at ieg ingenlunde paatviler, at hand i samme Embede med den allerhøyestes hielp og bistand tilbørligen og til den studerende Ungdoms gavn og beste herved steden skal forestaa og betienne.«

hold havde været forargeligt, medens han endnu var i Skolen. Erklæring indhentedes fra Universitetet, og den 12te Juni 1733 udfærdigedes et kongeligt Reskript til Stiftsbefalingsmanden over Ribe Stift, Kammerherre Gabel, og Biskop Anchersen: »de skulde indkalde Rektor Falster og med Alvorlighed foreholde ham hans utilbørlige Omgang med at have antaget Jens Ussing; under den ham givne Benaadnings Forbrydelse skulde han herefter lovligen forholde sig med Subrektoris Antagelse og dertil kalde et dueligere, beqvemmere og uberygtet Subjectum, som skulde anmeldes og præsenteres for Biskoppen, før samme Person maatte gjøre Tjeneste i Skolen. Biskoppen skulde tilholde ham, at Alt hvad de andre Klager angik skulde ske efter Ritualet, Fundatzerne og den gamle vedtagne christelige Skik og Sædvane.« Til dette Reskript ere ingen Aktstykker bevarede, hvilke Forseelser fra Falsters Side, der sigtes til i Slutningen af Reskriptet kan derfor ikke meddeles.

3.

Falster og de pietistiske Hørere, 1735.

Christian Falster var, som bekjendt, ingen Ven af Pietismen. Desto ubehageligere maatte det være for ham i Aaret 1735 at blive indviklet i den pietistiske Strid, der i det Følgende vil blive omtalt, og som hidtil har været ubekjendt[1]).

Der var i Ribe en Hospitalspræst ved Navn Elieser Beyerholm[2]). Han var en meget heftig Mand og stærkt

[1]) Flere Aktstykker om denne Sag findes i det st. kgl. Bibl., gl. kgl. Saml. Fol. Nr. 123.

[2]) Hans Kaldsbrev er af 19de October 1731. — Elieser Andersen

paavirket af de pietistiske Bevægelser. Om Sommeren 1735 vare flere af Skolens Hørere reiste over til Kjøbenhavn for at tage Attestats og Dimis, og de kom hjem »betagne og befængte med adskillige nye Tanker, hvilke de begyndte i deres Prædikener at lade dem forlyde med«. I Rektorens Paahør formanede Biskoppen dem til at standse hermed, men strax efter reiste han paa Visitats, og nu begyndte de atter paa deres Prædikener. Animerede af Beyerholm, med hvem de dannede sig en »Liga«, brugte de mange usædvanlige og utilladelige Talemaader i deres Prædikener, Tilhørerne til største Anstødelighed. Saasnart Biskoppen kom tilbage til Ribe, kaldte han dem for sig og de ældste af Geistligheden, satte dem tilrette og fik dem bragte til Taushed. Men Beyerholm pustede atter til Ilden, og de begyndte igjen i deres Prædikener at bruge Talemaader, som ikke kom overens med Bibelen og den augsburgske Confession. Biskoppen benyttede en Præste-Ordination til at vise dem tilrette, men Søndagen efter holdt Beyerholm til Foprædiken i Domkirken en Tale, i hvilken han i Biskoppens Paahør formanede Tilhørerne at vare sig for falske Propheter og kjødelige Lærere, som vilde drage dem fra Christus og fra Salighed til Djævelen og til Helvede. Dagen efter kaldte Biskoppen ham for sig og forhørte ham i Ministerii Nærværelse, men Beyerholm svarede grovt. Senere blev der forelagt ham en Afbigt til Underskrift,

---

Beyerholm var født i Saxkjøbing 1695; han blev efter sine Forældres tidlige Død optaget hos sin Morbroder, Hr. Jens Raun i Øsby, som lod ham undervise først to Aar i Haderslev Skole, dernæst ni Aar af Hr. Peder Wøldike i Sommersted. 1712 gik han til Wittenberg, 1714 til Kjøbenhavn, tog Attestats 1720, blev 1726 Hovmester hos Geheimeraad Blohmes Stifsønner Oertz; 1731 blev han Hospitalspræst i Ribe. (Efter Optegnelser af D. Grønlund meddelt af Overlærer Kinch).

men han vægrede sig ved at underskrive den og bragte en af ham selv forfattet Afbigt, som Biskoppen ikke kunde tage imod; der var nu Intet tilbage for denne at gjøre, end at indberette Sagen til Regjeringen og andrage paa et extraordinært Synodum, for at afhøre og dømme Beyerholm[1]).

Hele denne Begivenhed fremkaldte naturligvis megen Bevægelse i Ribe, og navnlig gav den Anledning til, at Skolen kom paa Omtale, og at Mange yttrede deres Misfornøielse over, at Hørerne vare optraadte med nye Lærdomme. Men tillige var det blevet fortalt, at de ved Undervisningen i Skolen vare afvegne fra hvad der hidtil havde været Skik, og at de ikke stemte overens med deres Rektor. Denne lod derfor et Cirkulære[2]) gaae rundt til Hørerne, for at det kunde komme til en Forklaring. Cirkulæret lød saaledes:

(Stemplet Papir, 24 Skilling).

Elskeligste *Collegæ* og Wenner.

Hvorleedes ieg i Eders ungdom haver opdraget Eders Studeringer i Kierlighed, hvorleedes ieg haver antaget Eder til mine medtienere af Kierlighed, hvorleedes ieg haver altiid omgaaets Eder med Kierlighed, indtil denne Dag, er eder alle vitterligt. Hvorleedes des imidlertiid endeel af Eder haver paaført mig hiertens Gremmelse, i mit Embede, samt frygt og Fare for min kiere Skoeles almindelige vanrygte, og paafølgende u-lempe er eder icke heller u-vitterligt.

---

[1]) Beyerholm blev den 12te November 1737 udnævnt til Sognepræst til Vor Frue Kirke i Aarhus samt til Provst i Ning Herred. Hans Eftermand som Hospitalspræst i Ribe blev Studiosus Niels Astrup.

[2]) Falsters Cirkulære og Hørernes Svar findes i Afskrift i gl. kgl. Saml. Folio Nr. 123.

Imod dette onde nødes ieg til at søge Raad, for at befrie mit Nafn for Skiendsel, min Samvittighed for deelagtighed i mistenckelig Lærdom, og min Studerende ungdom fra Vildfarelser, til hvilken Ende ieg her med venligst er af enhver iblant Eder i Besynderlighed Eders tydelige og udførlige Svar begierende paa enhver af effterfølgende Poster isærdeeleshed.

1) Hvad nogen af Eder maatte have at sige paa dend hidindtil hos os brugelige *Catechismus* og forklaring i Børne-Lærdom, som kunde synes u-rigtigt og imod Guds Hellige Ord, samt den *Augsburgische Confession* stridigt.
2) Hvo der haver befalet De unge at anskaffe sig dend bevidste *Catechismus*, og af hvad myndighed, tvert imod H. kongl. Mayt. allernaadigste Lov pag. 347.
3) Hvorfore *Exemplarierne* af bem^te nye *Catechismus*, icke efter Hans Høyærværdigheds Hr. Biskopens befaling ere vorden mig overleverede?
4) Hvo der haver anordnet, at Evangelier og Epistler, efter at de i Guds Huus af vedkommende ere forklarede, hemmeligen paa Kammeret til Forklaring igientages?
5) Om nogen iblant Eder haver nogen hellig afskye for at læse og lære de *profane* Skribentere, som hidindtil i skoelen ere, eller hereffter vedtagne vorder.
6) Om skoelens Musick forarger nogen af Eder og synes at vanhellige vores *Christendom?*
7) Om nogen støder sig i nogen maade paa min underviisning om Guds reene Dyrckelse, paa min *Disciplin* eller anden omgang i mit Embed, hvoraf i kunde have skiellig aarsag at vige fra mit Exempel.

Endelig er min hiertelig Begiering, at da i self ere vidner til, Hvorleedes den Naadige Gud hidindtil haver

hafft Lyst til os og velsignet vor Arbeid, I da holder vores gamle venskabs, Troeskabs og Eenigheds pagt ubrødelig og icke giver Andledning til nogen splid og tvedragt, hvorved min skoeles Lycksalighed maatte forkortes og Gud blive eder en streng Dommer. Dersom min ringe Kierlighed er eder angelegen, da kand i være forsickrede, at ieg i forhaabning om eders gode Hiertelag imod mig og mine underhavende af hiertet er

Eders
Mine kiere Medtieneres gandske
oprigtige og hengivne Ven og
Riibe dend 1te *Aug.* Tienere.
1735. *Chr. Falster.*

Hørerne indsendte hver sin udførlige Erklæring. Alle lovpriste de Falster baade for den Tid, de havde været hans Disciple, og for den Tid, de havde været Lærere under ham, og de kunde ikke finde stærke Udtryk nok for deres Hengivenhed imod ham. Johannes Kinast,[1]) femte Lektie-Hører, svarede benægtende paa alle de fremsatte Punkter. Peder Thun,[2]) tredie Lektie-Hører, forklarede, at Falster ved en Examination havde yttret sin Misfornøielse med, at Disciplene ingen Skriftsteder kunde; da der hertil svaredes, at der ingen fandtes i den Forklaring de brugte, havde Rektor anbefalet at bruge Lodbergs Katechismus; Thun havde strax forskrevet den fra Kjøbenhavn og ladet Disciplene læse den. De Disciple, som han fik efter

---

[1]) Johannes Kinast, f. 1703, Student fra Ribe 1726, blev 1736 kaldet til Sognepræst for Frederiksberg og Hvidovre Sogne.

[2]) Peder Thun, født i Ribe, Student 1729, blev 1732 Kollega ved Ribe Kathedralskole; 1741 blev han Sognepræst til Hjortlund og Kalslund.

Translokationen, havde læst Rostocks Forklaring, i hvilken fandtes meget faae Sprog, og da han syntes, at Lodbergs Katechismus var for dyr, — den kostede 22 à 24 Sk. — havde han kiøbt den paatalte Katechismi Forklaring[1]), sidst han var i Kjøbenhavn, og givet den til sine Disciple. Den var approberet af det Kgl. Universitets Profess. theol., og han troede derfor, at han ikke havde forset sig. Men var det Tilfældet, bad han ydmygst om Forladelse; hvad han havde gjort, var sket i bedste Hensigt. Paa Biskoppens Befaling havde han tilbagekaldt Exemplarerne og modtaget dem som den rette Eiermand. De øvrige Punkter besvarede han benægtende. Anders Rasmussen Fog,[2]) anden Lektie-Hører, oplyste, at han havde brugt den bevidste Katechismus, der var approberet af Biskop Worm. Den brugtes paa Landet, og hans Farbroder Mag. Laurids Fog, Præst i Ribe By, havde berømmet den og bedet ham at forskaffe sig nogle Exemplarer, for at den kunde bruges paa Landet i hans Sogn; den havde Forraad paa mange dyrebare og ypperlige Skriftens Sprog. Han havde ingen Anelse havt om, at han havde overtraadt Lovens Bud, og han bad om

---

[1]) Den Bog, her er Tale om, har Titlen »Tydelige Spørgsmaal og Giensvar over D. Morten Luthers Liden Catechismus, hvorudi Christendommens Kierne kortelig bliver afhandlet og med den hell. Skriftes Sprog stadfæstet.« Den udkom 1723 baade paa Tydsk og i Dansk Oversættelse med en Approbation af Biskop Chr. Worm, dat. 1ste Februar 1723. Flere Oplag tryktes, saaledes tredie 1731 og fjerde 1732 (12mo 192 S.) begge trykte paa det Kgl. Vaisenhuses Forlag til en Pris af 8 ß uindb. I disse to Oplag er Biskop Worms Approbation ikke aftrykt. Da denne Katechismus Forklaring var stærkt pietistisk, havde Professor i Theologi, Hans Bartholin, indgivet en Klage over den til Storkantsler Holstein, dog uden at kunne faae den undertrykt.

[2]) Anders Fog, f. 1713, Student fra Ribe 1730, blev 1738 kaldet til personel Kapellan ved Kathrine Kirke i Ribe.

Forladelse, hvis det var Tilfældet. Da Monsr. Thuns Disciple havde faaet denne Katechismus, kom hans egne Disciple til ham og bad om de ikke ogsaa maatte kiøbe den, den kostede kun 12 ß Danske; han tillod det, men befalede det ikke. Saasnart Biskoppen havde forbudt at bruge Bogen, adlød han strax og leverede Exemplarerne til den, han havde faaet dem af, thi de vare ikke hans egne. Erklæringen fra Bagge Ussing[1]), første Lektie-Hører, er affattet i Udtryk, som vise, at han har været stærkt grebet af den religiøse Bevægelse. Han vedgik, at han havde benyttet den omhandlede Katechismus, da den var vidtløftigere end baade Rostocks og von Støckens, men dog mest for de mange deilige Skriftens Sprog, som fandtes i den. Den var approberet, saa han kunde ikke have krænket Loven ved at bruge den. Da den blev forbudt, havde han ikke leveret Exemplarerne fra sig, da de vare hans egne. Med Hensyn til det fjerde Punkt oplyste han Følgende: første Lektie kom ikke ned i Kirken uden i den saakaldte Børneuge; men da han troede, at det kunde hindre dem fra at lege og være dem til Nytte, tog han flere af Børnene med ned i Kirken efter deres egen Begjæring. Strax efter Prædiken examinerede han Børnene i hvad de havde hørt af den, men fandt, at de Intet kunde huske. Han lod dem da efter gammel Skik sidde i Koret, hvor de skulde lære Evangeliet og Epistlen udenad, da han vilde høre dem deri efter Prædiken; dette havde nogle suspicieuse Mennesker

---

[1]) Bagge Ussing er født 1714 nær ved Horsens paa Ussinggaard, som eiedes af hans Fader Jens Nielsen. Medens han gik i Ribe Skole var han i Huset hos Falster, hvis Kone var hans Moster. 1732 blev han Student, 1733 Hører ved Ribe Skole, 1736 Katechet ved Holmens Menighed i Kjøbenhavn og senere Sognepræst til Lille Lyngby og Ølsted i Sjælland.

udlagt som om han havde forbudt sine Disciple at høre Præstens Prædiken. De andre Punkter besvarede han benægtende.

Hvilket Resultat disse Erklæringer førte til, eller hvorledes Forholdet videre udviklede sig, vides ikke. Men, at der fremdeles har været Uro og Splid, ses af følgende Skrivelse,[1]) som Oversekretairen i det danske Cancelli Johan Ludvig v. Holstein Aaret efter skrev til Falster.

Ædle og Højlærde
Hr. *Rector*,

Saa kiær som deris mig under den 4 *hujus* givne forsikring haver været, at Hr. *Rector* det hannem allernaadigst anfortroede Embede hidindtil med ald Troskab haver forestaaet og derved bragt Skolen udi een ønskelig opkomst, saa ugierne haver ieg derimod fornummen, at der ved saadan Hr. *Rectors* vel *intentioner*te arbeide, kastes hannem adskillige forhindringer i vejen, som foraarsager, at den Hr. *Rector* anbetroede Skole igien geraader i een slet Stand, Saa at det ikke uden Grund er at befrygte, at Skolen formedelst hans *Collegers* u-sædvanlige opførsel, endnu meere vil frafalde, Da, om endskiøndt jeg oprigtig ønskede, at saadant befrygtende Uhæld, paa en Christelig og Gud behagelig maade kunde hemmes og forebygges, saa seer ieg dog ikke, hvorledes ieg, ihvor gierne ieg end vilde, noget dertil kunde *contribuere*, med mindre ieg først erholder een grundig og udførlig efterretning om, hvis der har været og er aarsag til saadan Skolens forfald og mig dernest bliver given et got og billig forslag, hvorledes sligt kunde være paa bedste maade at afhielpe; Skulle nu Hr. *Rector* finde timelig begge deele til mig at *addresse*re, saa

[1]) Oversekretairens Protokol i Geheime-Archivet.

vil ieg alle omstændigheder nøje overveje og derefter see, hvad derved kand være at giøre. Jeg forbliver

Cancelliet i Khavn d. 15. *Septemb.* 1736. *J. L. v. Holstein.*

Til Oplysning af Bagge Ussings og hans Ligesindedes religieuse Stemning aftrykkes følgende Brev[1]) fra ham, skrevet i Foraaret 1736; det viser tillige, at Pietismen havde faaet Indpas blandt Skolediscipline.

I. N. I.

Hiertens hulde Ven og Elskelige Broder i vor fælles Saliggiørere *Jesu Christo*!

Dette skeer i hast for at bede min hierte Ven vilde nu anvise forommælte *person* til det bestilte *Logemente*, og ellers for fremdeles hiertel. at *recommendere* ham til Eder, især i hans Saligheds Sag. Gud har beviist allerede nogen barmhiertighed imod ham, som ieg har med glæde, forundring og lov seet Guds gierning hos ham, siden ieg skrev Eder til sidste gang. Herren har viist ham hans Elendighed, Mørkhed og jammer, og givet ham et bedrøvet Sind (sammenføjet med glæde over, at hand er kommen til Oplysning), et blødgiort hierte og en beængstet Siæl, hvilket tit udbreder sig saaledes i lemmerne paa ham, at ieg var undertiden bange, at hand skulde besvime, eller faae et Slag etc. Gud gav ham strax nogen Naade til bønnen og det saaledes, at baade Siælen og øjene paa ham flød hans hele bøn igiennem; saa blødt blev hans hierte. Men det blev icke altid saa ved, dog har hand icke endnu været i nogen stor ørken; thi lad være hans hierte vel har været siden tit haart for ham, og hans Siæl noget forvildet, saa har Gud derved givet ham taalmodighed, og icke ret

---

[1]) Brevet aftrykkes efter en Afskrift i det store kgl. Bibliothek, Ny kgl. Saml. 4, Nr. 1155 b.

længe biet, førend hand har ladet ham finde noget i sig igien. Jeg vil icke skrive meget mere derom, thi hand kand selv mere levende tale med Eder derom, da I ville ved Guds Naade stræbe videre at vejlede ham til ret at komme til vejen, *Jesum* og hans Retferdighed. Hand havde tilforn snart ingen begreb, derfore og det lys, hand nu har faaet, er visselig at undre over; thi det er og kun kort tid, siden hand lod ret Gud ved sin Aand faae indgang hos sig. Den anden, navnlig *Berthel Hermansen*, som følger med ham, vilde I og sær tage Eder an (foruden 3 *Rip.*, som *deponerer* herfra i aar, navnlig *NB. Lars Killelund* og 2de Brødre, med tilnavn *Friis*) hand er og redelig, paa samme tid opvakt som den anden.

Seer I, hulde Broder, hvad frugt og velsignelse den levende miskundelige Gud dette aar har givet os. I maa visselig undre derover, heldst vidste I vor armod, vor ringe tilstand.

Nu, du levende Gud, vi prise dig, vi ophøje dig, at du og ved ringe vil udbrede dit Rige. Ja Fader, det er dig saa behageligt, at du desto mere allene kand beholde Æren. Guds Rige begynder ellers desforuden at fremkomme noget iblant os, og ere der paa en kort tid i Skolen af Mester-*Lectie* (foruden af de andre *Lectier*, hvor der ere og, Gud være lovet, nogle, dog faae imod den store hob) opvakte, 9 eller 10, om icke mere. O! tacker for os, allerkiereste venner og brødre i *Jesu*, saa mange som I ere. Jeg formaner Eder dertil, som et ringe Lem ved min Herres *Jesu* inderlige barmhiertighed. Beder for de Opvakte, at de maae blive bestandige, og lader Himmeriges Rige lide vold ved Eders hiertelige bønner for dem og os alle, saa det maa tilkomme. Ach, beder vel for os, thi vi ere nogle usle og ringe Creature, og har selv ledsagning behov; Raaber til ledsageren, den Eene *Jesum*, at

hand i alle ting vil være vor Vej og Sandhed, og værdige os mere og mere ved sit hellige lys til vores og andres ledsagning, at hans Navn maa æres i Os, og vi i ham. Eders Aand og vor Aand være i Aandernes Fader samlet og foreenet, og vore inderlige bønner stige som et stedse varende røgelse-Offer op til vor Himmelske Fader, og komme til os igien med megen frugt og velsignelse! Ja hand skal vist bønhøre os, sødeste venner, lader os ickun heftig i en stille aand banke, og stræbe fastere og fastere at blive hængende i *Jesu*, og indviklede i hans Kierlighed, saa at vi maae stedse være hans fangene og bundne. Jeg ynsker Eder inderlig Guds Kierligheds liv og hans Kraftes giennemtrængende overvættes herligheds aabenbarelse i Eder. Den Ære, som er af Gud, og i Gud, være i os alle. Dette er min Siæles inderlige attraae og forlængsel; Gud høre Eders ringe broder

Ribe d. 29 *Maij* 1736. *B. Ussing.*

P. S. Alle, som i sidste brev bleve ommældte, maae, kiere ven, ihukommes, fremdeles med helsen og ynske; Herren kysse os med sin munds Kys, og lade sin Kierlighed igiennembløde os. Amen.

NB. Glem saa ey engang, Hierte ven, at skrive mig til om ommældte *person*, hvordan det gaar ham *etc.* og andet.

Opskrift.

A Monsieur

Monsieur Jens Bøgvad.

Hos Mad. *Sørensen*, Brygger-Enke, boende lige overfor Viinkielderen *Dyr-Kiøb.*

4.

Falsters anden Strid med Biskop Anchersen, 1738[1]).

Forholdet mellem Falster og Biskop Anchersen havde vedvarende været uvenligt og spændt, og Begivenhederne i Aarene 1735—36 havde kun bidraget til at forøge Spændingen. Omsider brød Fjendskabet ud for Alvor. Dette skete i Aaret 1738. Anledningen var følgende. Ribe Domkirke var under Reparation og derfor maatte der foretages flere Forandringer med Gudstjenesten. Biskoppen havde faaet Kongens Sanction paa sine Forslag i denne Henseende, og han meddelte Falster, hvorledes der skulde forholdes med Chorsangen. Men hermed var Falster meget misfornøiet, og, da desuden den gamle Strid om Antagelsen af Lærere ved Skolen atter kom frem, henvendte Falster sig til Kongen med følgende Andragende:

Allernaadigste Arve Herre og Konge.

I Anledning af Deres Kongelige Majestets Allernaadigste Befaling til min Øvrighed Hr. Biskop *Anchersen* af nestafvigte 19de *Maji*, anlangende Uge- samt Søn- og Helligdags Prædikener og Skriftemaal, saavelsom Sangen her ved Kirkerne, imedens Domkirkens Bygning og *reparation* vedvarer, haver det behaget velbemelte min Hr. Biskop iblant andre Anstalter at føje Efterfølgende til slutning:

»Sluttelig skall alle Discipler som nyde Kostpenge, hver Morgen og Aften, under *Hebdomadarii* tilsyn,

[1]) Dr. phil. O. Nielsen har først henledet Udgiverens Opmærksomhed paa Aktstykkerne i denne Strid. De findes i Geheimearchivet, Jydske Indlæg.

ideligen naar de ikke ere tilladte at udreysse, opvarte den daglige Chorsang i Kirken, eller for første gang forsømmelse skeer, afkortes 2 Skilling, 2^{den} Gang 4 ß, 3^{die} gang ligesaameget, og desforuden af *Rectore* settes til rette, mens skeer det tiere, da den skyldige aldeles at miste sine Kostpenge, hvilke en anden flittig Discipel nyder. Hvorover *Notarius*, som tager *Mulct*-Pengene for sin Opvartning ligeledes skal holde *accurate* Liste, og *Rectori* 2de gange om Ugen overlevere; men befindes *Notarius* selv herudi eller af noget foranførte at være forsømmelig eller og med de andre Disciple at see igiennem fingre, beskikker ey alleene *Rector* en Anden i hans stæd, som før er meldt, men endog *exemplariter* afstraffer.«

Allernaadigste Herre og Konge.

Jeg haver i ald min betieningstid siden Aar 1723 anlangende Chorsang Morgen og Aften, allerunderdanigst tilligemed mine rettet mig efter Høistsalig og Høylovlig Ihukommelse Kong *Christian* den Tredies allernaadigste *Fundatz*, *dat. Coldinghus*, Torsdagen nesteffter H. Tre Kongers dag, Aar 1554, i hvilken Allerhøyst bemelte gloorværdige *Fundator*, som ville, at Tolv Peblinge skulle fange Kost ugentlig af Hospitalet i *Ribe*, allernaadigst saaledes udtrykkeligen befaler:

»Skulle og samme Tolv Personer være pligtige, hver dag Fire af Dennem at søge Kirken om Formiddag imellom Fem og Sex, og Eftermiddag imellem To og Tre, og dertil hielpe at siunge og giøre anden Guds Tieneste udi Kirken.«

Denne Høy Kongelige Mildhed og Ømhed i *Fundatzen* over de fattige unge Mennisker, i at deele Chorsangens Opvartning imellem dennem, paa det de ikke i sær om Vinter-Tiden alle paa eengang skulle lide tvang og *fatigue*,

beder jeg allerunderdanigst, at Deres Kongl. Mayestet i Naade ville betragte og stadfæste, og det saameget des heller, som det er Alle her paa stædet vitterligt, at Kirken, i synderlighed om Morgenen, meget sielden ved Chorsangens holdelse af nogen Byens Indvaaner besøges; item, at min Allernaadigste Konge ville lade mine *Colleger*, som derforuden have møysommelige Embeder, for samme Opvartning fremdeles allernaadigst vorde forskaanede, efterdi aldrig nogen Tøddel i Høystbemelte *Fundatz* paalegger Dennem dend Byrde, men en *Notarius* altid Morgen og Aften er tilstæde, for at see og antegne, om nogen af de Fire vedkommende Discipler enten kommer for silde, eller aldeles udebliver.

Ydermere haver Velbemelte min Hr. Biskop fundet for got, til andre dette Aars *Monita Synodolia* af nestafvigte 24de *Julij* at sige efterfølgende:

»Naar *Rectores Scholarum* tager nogen an til Hører, som Sogne Præsten eller Provsten (der Skolerne til *Inspection* hver i sit Herred, ere betroede) kiender og finder god dertil, Da, inden samme *installeres*, skal *Rectores* samme Person med Provstens eller Sogne Præstens *Attestato*, samt Hans eget *Testimonio*, først til Biskopens *Approbation* fremsende, paa det hand der, efter de gamle *Constitutiones laudabiles*, kand aflegge og underskrive den paabudne og foreskrevne Eed; Thi maa ikke en Degn eller *Substitut* uden Eed efter *Ritualet* antages, da langt mindre een til Hører i Skolerne indsettes eller videre *avancere*.«

Allernaadigste Herre og Konge.

Jeg haver hidindtil med Hørernes *Vocation* allerunderdanigst forholdt mig efter Deres Kongel. Mayestets Lov, *Pag.* 346, *Artic.* 2, saa at aldrig nogen Person er vorden *installeret*, førend hand forhen sig hos Stifts-Provsten til

approbation haver anmeldet, og beder allerunderdanigst, for mit ringe Embeds Sikkerheds skyld, at Deres Kongl. May$^{t}_{=}$ ved dend allernaadigst forundte Frihed handhæver, dend stund jeg ingen skadelige eller nyttige *Subjecta* udvelger, eller mig imod Deres Kongl. May$^{ts}_{=}$ Allernaadigste Academiske *Fundatz* forsynder. Haabende tillige, i Allerunderdanigste Tillid til Deres Kongl. May$^{ts}_{=}$ Naadigste Retfærdighed, at Jeg og andre *Riber* Stiftes *Rectores* ikke fremfor alle andre i Deres Kongel. May$^{ts}_{=}$ Riger og Stifter vorder med vore *Collegæ* bemelte Tvang underlagde, hvilken, saavelsom dend foranførte om Chor Sangen, ingenlunde skulle falde mig besværlig, dersom enten Guds Ære eller min Skoles Beste derved i allermindste maade kunde vorde befordret.

Allernaadigste Arve Herre og Konge.

Begge mine allerunderdanigste uforgribelige Besværinger grunder sig paa Høy Kongelig Myndighed, hvilke jeg derfor haver understaaet mig og ikke haver kundet efterlade, af hiertelig Kierlighed til mine *Collegæ* og Discipler, samt af tilbørlig Omhu for mit ringe Embeds beskærmelse, for Deres Kongel. M$^{ts}_{=}$ Naadige Øyne allerunderdanigst at nedlegge, tillige med mig selv,

Deres Kongelige Mayestets
min Allernaadigste Arve-Herres
og Konges
Allerunderdanigste Arve-Undersat

Ribe d. 15$^{de}_{=}$ *Aug.* 1738. *Christian Falster.*

Kongen befalede Biskop Anchersen at erklære sig over Falsters Andragende, og denne Erklæring, dateret den 25de October, blev forfattet i Udtryk, der røbe Biskoppens heftige Uvillie imod Falster.

»Rektoren er sat under det biskoppelige Embedes Gouvernement, han har aflagt Ed paa at lyde Biskoppen efter

Ritualet. Ikkedestomindre viser han Opsætsighed, Foragt og trodsig Ulydighed. Det kan ikke nytte, at Falster beraaber sig paa Fundatsen, Tiderne have forandret sig, nu gjelder Christian den Femtes danske Lov. Hvad Chorsangen angaar, da har Biskoppen kun overholdt den gamle Skik, (dette bekræftedes ved Erklæringer fra den forrige Rektor Sirich, fra den gamle Provst i Ravnsøe Hr. Søren Bie, tidligere Hører i Ribe Skole, og Præsten Hr. Niels Astrup). Chorsangen var slet, Disciplene gik og spadserede i Choret og harzellerede, ofte bleve de helt borte, saa at Præsten maatte gaa paa Prædikestolen uden Sang. Det er uforskammet at tale om Overlæsselse for Hørerne, thi de læse kun to Timer om Formiddag og to Timer om Eftermiddag, før læste de tre Timer hver Gang. Falster har afvigte Paaske kaldet en ny Subrektor istedetfor Jens Høne, han har sat og opflyttet de fire nederste Hørere. De andre Rektorer have fulgt hans Monita, men Falster ikke. Hans Mangel paa Subordination og Lydighed imod sin Biskop har smittet Disciplene, hvorpaa de have vist kjendelige Prøver, thi de have ikke en men nogle Gange opsat sig imod Subrektor Sinnel Lange og ikke villet vise ham Lydighed, og da han lastede og straffede deres Forsømmelser og Ladhed, saa have de ligesom i Conspiration for at undertvinge ham, fordristet sig til at forlange deres Testimonier og Demission fra Skolen, og deraf kan ikke flyde andet end Uorden og Oprør i Skolen. Han maatte klage over Kollegerne, de havde endnu ikke efterlevet hans Anordninger i alle Ting Skole- og Kirketjenesten angaaende, alt stolende paa Rektor, fordi de blive kaldede af ham uden Biskoppens Forevidende.«

Derefter fortsætter Biskoppen saaledes:

»Jeg haver aldeeles ingen Misundelse over de Naader, *Rector Falster* ere vederfarne, men mig synes alleene, det er utilbørligt af Ham, at bruge dem til Gienstridighed og

Foragt imod sin foresatte Biskop og Hans Embedes Myndighed, ligesom det og her med Hans eget Brev Lit. *H*[1]) allerunderdanigst beviises, hvorledes Hand ubedet og uanmodet har opkastet sig selv til et Hoved for alle *Rectores* her i Stiftet, som dog aldrig har ladet sig merke med mindste Misnøyelse imod mit *Monitum*, mens tvertimod samme efterlevet, saa at *Rectores* i *Fredericia* og *Colding* har ladet deres nye antagne *Collegas*, efter bemte *Moniti* tilhold, for mig fremstille, førend de bleve *installerede*, og dog alligevel tør Hand, saa u-undseelig indføre *Rectores, numero multitudinis*, i sin allerunderdanigste Besværing, som Hand dog siden i ovenbemte Brev maa tilstaae ikke af Ham at være forlanget. Saa *Mag. Falsters* hjerteligste *Intention* er at indprænte baade i *Collegis* og *Discipler* det slætte *Principium*, at, om de nogen tiid blive *employerede* til saadant et Embede, som hand besidder, skulle denne Gift altiid følge dem: at være gienstridige i at *dependere* af nogen Biskop; hvilket derved saa meget meere kand bekræftes, at hand udi et sit Skrift, trøkt i *Holland* i 3 Tom. in 8°, den første 1729, den anden 1731, den tredie 1732, under den *Titul Amoenitates Philologicae*, haver ladet *publicere* saa nærgaaende som eftertænkelige og betydelige Ord, naar hand *in Tom.* IIdo *pag.* 91 *sqq.* 95 *et* 96 fortæller, hvorledes hand engang, da hand skulde indsætte en

---

[1]) Dette Brev lyder saaledes:

Høyædle og Høyærværdige Hr. Biskop.

At jeg i min allerunderdanigste *Supplique* til H. Kongl. Majestet haver meldet om *Rectores, numero multitudinis*, er skeet ifølge og anledning af Deres Høyædle Høyærværdigheds eget *respective Monitum*, uden nogen Begiæring fra andre Stiftets *Rectoribus* til Deres Høyædle Høyærvheds ydmygste Tiennere.

Ribe d. 16 *Septb.* 1738. *Chr. Falster.*

Hører, forklarede de ord af Eders *Majts* Lov, *Libr.* II, *Cap.* XVIII, *Art.* II, som giver *Rector* magt til at kalde Hørere, og i samme sin *Oration exagererede* den *raison* Kongen har havt til at sætte den Post i Loven, *exempl. grat.* for at skaffe *Rector* Myndighed, Anseelse, befrie ham fra Trældom og stifte Eenighed imellem ham og Hørerne *etc.* Og da en Præst, som, efter hans Sigende, gik med Biskops tanker, samme tiid gav tilkiende sin Misfornøyelse over denne *Oration*, den hand ansaae som en Puster til at opblæse Oprør i Skolen med mod Biskoppen, og paastaaed, at en Hører i det ringeste, førend han tiltraadte sit Embede skulde gaae til Biskoppen og *recommendere* ham; svarer *Rector* efter sin *naturel* udi efterfølgende Ord:

Dog vare Præstens Ord først saaledes:

Hoc unum honoris genus episcopo haberi oportere contendebat, ut collega meus priusquam suum docendi munus ineat, episcopo se sistat eique in clientelam et tutelam se commendet.

Nu kommer *Falsters* Ord:

Tum ego, conditionem, inqvam, nobis imperas, vir clarissime, ad qvam descendere periculosum foret. Nam hæc officiosa salutatio injuriam tacite invitat: hæc primus ad servitutem nostram gradus erit. Non qvidem me latet, hoc officii genere numina Episcoporum nostrorum a plerisque omnibus Rectoribus jam olim coli, sed neque me latet, quod exstat in Jure Canonico: Pravus usus legem et rationem vincere non potest.

Siden siger hand, at Frugten af slig en lumpen Høflighed er denne, at *Rectores* ere blevne skildte ved adskillige Herligheder *etc.*

Pag. 35 *ejusd. tom.* giver hand udtrøkkelig tilkiende, hvormeget hand er for Spliid og Uenighed imellem sig og Biskoppen, naar han siger:

Ego profecto, quantum ad salutem publicam intersit,

hujus tutori nato, ut ita dicam, cum magistratu sive ephoro tutelari levem quandam simultatem intercedere, jam diu meo exemplo alios doeui.

Og derved meener han sig selv, som fød Værge og Øvrighed eller *Patronen*, det er Biskopen. Videre *ibid*:

optimo cuique justitiæ antistiti svadere (soleo), obsequiosus ne esto.

Derfore, Allernaadigste Konge! er det ingen under efter slige *Principia*, at *Rector Falster* hverken selv vil være hørig og lydig, eller befale andre det.

Jeg maa end ydermeere allerunderdanigst erindre, hvor anstødelig imod mig *Mag. Falster* udlader sig for Eders Kongl. *Maj*$^{t}_{=}$, naar Hand for sit ringe Embedes sikkerheds skyld beder sig i sin Frihed haandthævet, og at han af hiertelig kierlighed til sine *Collegas* og *Discipler* samt af tilbørlig Omhu for sit ringe Embedes Beskiermelse, har allerunderdanigst vedlagt begge Besværinger, og dennem har ikke kundet efterlade; thi dermed synes hand ligesom at ville angive mig for Forgribelser baade mod Guds og Kongens Bud, helst han tillige tør sige, at hverken Guds Ære eller Skolens Beste ved mine Anstalter og *Monita* kand i allermindste maader vorde befordrede. Hvilke Skrive maader og *Expressioner* ere saa efftertænkelige og mig *præjudiceer*lige, at ieg undseer og krymper mig ved Eders Kongl. *Maj*$^{t}_{=}$ ved forklaring derover at opholde, alleene maa allerunderdanigst kortelig siige: De ere baade min Person, Fornuft og Embede saa anrørende og beskiemmelige, og har den *emphasin* med sig, at om Eders Kongl. *Maj*$^{t}_{=}$ ikke havde saa stor bekiendt Kongl. Naade og tilliid til mig, og mine fremlagde anstalter ikke selv kunde oplyse Sandheden, maatte ieg frygte for den allerhøyeste Unaade, som den, der skulle ville giøre usikker de ting,

som angik saa mange Siæle og Eders *Majt* har sat gierde om til Guds Ære og *Publici* Velfærd; Men ieg lever i den allerunderdanigste tanke, at de af mig giorde og af *Rector Falster* paaankede Anordninger skal befindes at sigte til Guds Ære, *Orden* i Kirken og Skolen, samt lydighed imod Øvrigheden, og derfor skal finde Eders Kongel. *Majts* allernaadigste *Approbation*, og derimod at *Rector Falsters* besværing over mine Anordninger og *Monita* er mig een meget fornærmelig og nærgaaende Sag.«

Til Slutning foreslaar Anchersen, at Falster, da han er en bemidlet Mand, til de 40 Rdl., som Subrektor faar af Konrektors Indtægter, skal lægge 150 Rdlr. foruden det han som Konrektor hidtil har oppebaaret til Husleie, uagtet han har fri Bolig.

Resultatet blev meget ubehageligt for Falster. Den 21de November resolverede Kongen, at Falster skulde lyde Kongens Befaling, og følge Biskoppens Anordninger; Biskoppen skulde tilholde Rektor og Collegæ stricte at efterleve Lovene, Ritualet, Leges Scholasticas og de Anordninger, Biskoppen havde forfattet, saafremt de ikke, om de derimod handlede, vilde ansees og straffes, og Rektor have den ham givne Benaadning med at antage Subrektor forbrudt, uden al Naade, ifølge det udgangne Reskript af 12 Juni 1733.

Hvor gjerne man end vil stille sig paa Falsters Side i hele denne Strid, saa nødes man dog til at indrømme, at han har havt fuldstændig Uret. Det er meget muligt, at Biskop Anchersen ikke har kunnet lide ham og paa en vis Maade har forfulgt ham, men Biskoppen var hans Overordnede, hvis Bud han maatte lyde. Det vidste Falster meget godt, thi det stod udtrykkelig i hans Bestalling »... skal hand sig efter hvis hannem af nu værende eller herefter kommende Biskop, som paa Voris egne Vegne In-

spection med Skolerne fører til fornævnte (ɔ: Ribe) Skoles Nytte og Gavn bliver forelagt og befalet, tilbørligen rette, saa at Ingen kand have billig Aarsag til sig over hannem at besværge«. Anchersen indrømmede gjerne Rektorerne, at de maatte kalde Hørerne, men han forlangte, at de skulde præsenteres for Biskoppen, for at underskrive deres Troskabsed i Stiftets dertil indrettede Protokol efter den ældgamle Praxis. Det var ogsaa det mindste Biskoppen kunde forlange, thi han var Skolernes og Rektorernes nærmeste Overordnede. Det lader sig tænke, og det fremgaar af Falsters egne Ord[1]), at han, der var en god Ven af Biskop Thura, medens denne levede, har havt friere Hænder over Skolen, og at han har villet vedblive paa samme Maade, da Anchersen blev Biskop, men dette kan naturligvis ikke undskylde ham.

At Falster, som i sine yngre Aar var saa flittig med at udgive Skrifter, videnskabelige eller digteriske, i de sidste 22 Aar af sin Levetid næsten aldeles standsede med sin Forfattervirksomhed, har altid været uforklarligt. Ved de Oplysninger, som nu ere fremkomme, bliver denne hans Taushed mindre forunderlig. Thi det kan man vel for-

---

[1]) I Amoenitates philologicæ II, S. 91—98 gjengives Indholdet af en Tale, som Falster holdt 1727 ved Indsættelsen af en Hører; Talen gik ud paa at forklare den Artikel i den danske Lov, 2—18—2, »Skolemesteren skal selv forsørge Skolen med Hørere.« Biskop Thura var tilstede, og Falster siger udtrykkelig om ham, at han ikke blandede sig i Besættelsen af Hører-Pladserne. Men Falster citerer ikke Lovstedet helt, thi det fortsættes saaledes: »og tage dennem, som Sogne-Præsten kjender og holder gode for«, og det var netop denne Bestemmelse, som Biskop Anchersen holdt sig til, idet han mente, at i Ribe, hvor Biskoppen bode, tilkom Retten ham. Desuden hørte det til Biskoppens Pligter at overhøre baade Skolemestrene og Hørerne (D. Lov, 2—17—11) og han havde Ret til at afskedige dem, der vare ubrugbare (D. Lov, 2—18—11).

staae, at det pinagtige Forhold til Biskoppen, med hvem han levede i By sammen, og under hvis stadige Opsigt han paa en Maade stod, og den hele aandelige Bevægelse, der havde trængt sig ind blandt Skolens Lærere, har grebet ham stærkt. Han var ikke en Mand med nogen kraftig Charakter, men blød og mild, Strid og Modgang gjorde et stærkt Indtryk paa ham og forknyttede ham. At han dog ikke var ganske ledig ses af de følgende Breve, hvor et Par Arbeider omtales fra hans senere Levetid, Mindedigtet over Frederik den Fjerde, den latinske Oversættelse af Christian den Sjettes Universitetsfundats, Jubeltalen 1749 og et lille philosophisk Arbeide, skrevet paa Latin. Samtidig hermed har han uden Tvivl arbeidet paa sit store Værk over Gellius: »Noctes Ripenses«.

Udvalg

af

Christian Falsters danske Brevvexling.

Udvalg

af

Christian Falsters danske Brevvexling.

Breve fra Peder Fogh til Ryomgaard til Falster.

Peder Fogh var født i Kjøbenhavn 1675. Hans Fader, Jørgen Fogh, var Borgemester i Kjøbenhavn og Assessor i Høiesteret, hans Moder, Cathrine Schumacher, var en Søster til Griffenfeldt. Han blev Student 1691 og var i flere Aar Hører ved Aarhus Kathedralskole. 1707 blev han optaget i den danske Adelstand. Senere udnævntes han til Justitsraad og Assessor i Høiesteret[1]), 1735 blev han Etatsraad. Han døde den 7de April 1753. Han var tre Gange gift; med sin første Kone, Magdalene Bording (f. 1660, d. 1720), en Datter af Mag. Laurids Bording, Lektor i Aarhus, fik han Hovedgaarden Ryomgaard. Hans tredie Kone var en Steddatter af Niels Slange.

Fogh levede sin meste Tid som Herremand paa Landet. Han var videnskabelig dannet, fulgte med stor Interesse Literaturens Fremskridt, og beskjæftigede sig ivrig med Studier og Læsning, men optraadte aldrig som Forfatter[2]). Han stod i Brevvexling med mange af sin Tids ansete lærde Mænd, saaledes Falster, Gram, Langebek, Klevenfeld. Som et lille Træk til hans Charakteristik kan anføres, at, da Langebek foreslog ham at blive Medlem af Danske Selskab, vægrede han sig ved at træde ind, da han ikke kunde opfylde den Bestemmelse i Sel-

[1]) 1725 ansøgte han om Fritagelse for at møde i Høiesteret, men Oversekretair Møinichen svarede ham, »at han ikke dristede sig til at foredrage hans Ansøgning for Kongen, og at han forderligst havde at begive sig hid og indfinde sig i Høieste Ret«.

[2]) Han lod dog 1751 trykke en Fortegnelse over sin store Samling af Universitets Programmer, som han forærede til Danske Selskab. De bleve solgte ved Auction 1822.

skabets Love, som blandt Andet foreskrev, at Medlemmerne skulde have gjort sig bekjendte ved Lærdom og Dygtighed, eller indlevere Arbeider over danske Materier. Han forærede — i Sommeren 1750 — Danske Selskab Biskop Bircherods bekjendte Dagbøger, som han i sin Tid havde kjøbt for 100 Rdlr.

1.

Vir Clarissime et ob egregia in Rem literariam merita amicissime.

Af hans megit høflige Bref af 2^{den} *passato*, som for hen udviiste gode Tancher om min *propension* til *literas*, og dem, som deraf lycheligen giøre *profession*, hvor iblant jeg med største Villighed har *æstimered* Hr. *Con-Rector* af sine, iche mindre *ingenieuse*, end arbeidsomme, Skrifter, som deels ere lagte for Øjne, deels med længsel ventes, tager jeg anledning at begiære, hand ville efter den *correspondence*, jeg slutter, hand haver med Boghandlere udi Hamborg, forskaffe mig *Acta Lipsiensia a Junio 1706 ad exitum A. 1717. jtem Indicem 3^{tii} Decennii*, og hvad *Supplementa* siden *Tom.* 3^{tium} ere udgangne. Pengene dertil findes hos Hans Høy Ærværdighed Hr. Biskop *Thura* af et lidet tilstaaende, som hand hos en af Stifteds Præster har *indcasserit* for mig, saa fremt de iche for dettes Ankomst skulde være udleverede til Hr. *Assessor Worm*[1]), da *Commissionen* faaer at hvile, indtil fornemmes, om sidst benæfnde kunde hos sin Broder Hr. *Præsidenten*[1]) skaffe dem talt til Hr. *Con-Rector*.

Leilighed til at faae dem her ind findes vel ved bemælte gode Brødres hielp. *Rei Rusticæ Scriptores* maa vel blive, til mand kand faae dem at see fra den sidste *Curatoris* Haand, som de seenist næfnedes, da mand *ex genio*

---

[1]) Oluf Worm, Assessor i Consistorium og Lector Theologiæ i Aarhus. Casten Worm, Præsident i Ribe.

Seculi Historiæ Literariæ studiosissimi til det ringeste venter en *collection* af hvad der hører til de *Auctores*; Jeg har nogle gange mindet en Kiøb Md i *Aarhuus* at skaffe mig den i *gazetterne* saa tit udraabte *Catalogum Bibliothecæ Ehrenkronianæ*[1]), men veed iche, om jeg fra den Haand naaer mit ynske. Det er vel tit en forgæves *appetit*, saadanne *Catalogi* opvæcher hos os, som har lidet Rolighed at læse, at jeg iche skal tale om andet, som betager og lysten at købe, dog finder mand end ogsaa nogen forlystelse ved de blotte *titlers* Siun. Videre i den *materie* at *correspondere* gives vel leilighed, om min første *commission* kand *reussere*. Imidlertid ønsker MHr. *Con-Rector* Leilighed at fortsette sit begyndte med fornøjelse til *Publici* Nytte, da jeg med al Ergivenhed lever

Clarissimi Dni Con-Rectoris

Tienstberedvilligste Ven og Tiener

Ryomgaard d. 18. Jul. 1718. *P. Fogh.*

2.

Vir Clarissime.

Saa megit som *Publicum venererer* deris *continuerende* Flittighed i at tiene det med et efter andet fornøjeligt og opbyggeligt Skrift, saa megit finder jeg mig *obligerit* at ære deris Artighed, at de iche glemmer strax at giøre mig deelagtig i disse *deliciis*, og haver saa MHr. *Con-Rector* højligen at tache, saavel for seenist tilsendte *Cogitationes Philologicæ*, som den i Foraaret *communicerede translation*

---

[1]) Fred. Ad. Hansen, adlet med Navnet Ehrenkron, dansk Gesandt ved Hofferne i Stockholm og Madrid († 1711), havde samlet sig et rigt Bibliothek, i hvilket navnlig den spanske Literatur var godt repræsenteret. Catalogen udkom 1717. Det solgtes til en Boghandler i Haag, som 1718 udgav et nyt Catalog, hvorefter Bøgerne solgtes ved Auction.

af *Tristia Ovidii*, der fant mig udi Tilstand med *Poëten, lateris cruciatibus ustum, frigore quod nimio fecerat acris hyems.*

Hvorfore den ubrudt blev *Assessor Worm*, som den hafde befodret, efter Begiæring tilsendt, og af hannem *arrestered*, indtil deris sidste Høflighed mindede mig om den første, som *per curas prædiorum possessoribus nimium quantum graves* var glemt at tache for. Men ved det voris *nation* er nu saa lychelig at læse de tvende bekendte *materier*, Kiærlighed og Sorg, af *Ovidio* saa lycheligen *exprimerede*, paa danske *Vers*, beklager jeg først, at MHr. *Falster* udi sine *cogitationibus* haver forgiæt at anføre *Roses versionem metricam Epp. Heroidum, pro vindicanda toties exprobrata Danorum* ὀλιγογραφία, der nest ynschede, at som det *divinum Opus Metamorphoseon* er alt for vidtløftig at kræve *verterit*, saaledis af nogen af voris lærde, der iche haver saa *tanta otia*, ja fast actis unødig *in tantillo Danorum numero id generis literarum amantium*, MHr. *Falster* vilde dog *emploiere* sit *talent* til at give os *Ajacis* og *Ulyssis dispute* om *Achillis* Vaaben *lib.* 13° paa dansche *vers*, *thema omnium temporum, a nostrisque minime alienum, num fortitudo bellica prudentiæ præferenda*, saa *solide* med mange deilige *moralibus tracterit*; holder for det vilde blive afholdt af alle, som *utile dulci mistum.* Den udi Francherige nu rar blefne *Bacheti*[1]) *Version* af *Epistolis Ovidii* haver min liden forsamling af Bøgger min Schwieger Fader *Bordings curiositet* at tache for.

---

[1]) Claude Gaspar Bachet Sieur de Mezirac. en rig Mand, som helligede sig til Videnskab, Kunst og Livets ædle Nydelser (d. 1638, 45 Aar gammel), udgav: »Les Epistres d'Ovide en Vers François, avec des Commentaires fort curieux. A Bourg en Bresse 1626«; dette Værk havde i sin Tid megen Anseelse, mest paa Grund af Forklaringerne; 1716 udkom en ny Udgave i Haag.

Det er mig kiært, saavit af MHr. *Falsters re familiari* at vide, at hand er Svoger til min gamle bekandte og ærlige Ven, Sr *Niels Jensøn* paa *Ussinggaard*, og ved den leilighed saavit [v]æret Indgangen af *Aarhuus Stift*, og iblant den Egns lærde erindret min gamle Lyst for den *profession*. Men deris kiære Biskops venlige Erindring at fordybe sin Bekandtschab i Stifted, at det kunde og reched ind til *Laurentinum (si ita à socero proximo professore Laurentio Bordingio, ut eatenus cum Pliniano conveniat, appellare licebit) Ryomense*, kand de noch undschyldes for, siden den gode Hr. Biskop imod saa mange Aars Løfter iche til det mindste hafde givet en liden *notice* om sin Ankomst, at mand *in loco tertio* kunde vaaret samlet. Midlertid er det mig inderlig kiært, at hand er seet sund og vel af saa mange andre, som elscher og ærer ham, og ynscher dets Bestandighed, at hand i mange Aar maa leve fornøjed hos dennem, da jeg er vis paa, *Clarissimi Con-Rectoris* fornøjelige *avancement* efter sine *meriter* iche vil give ham den mindste Fornøjelse, hvorudi jeg iche heller tager en ringe Part, som den der med tilbørligste *estime* for hans uafladelige Vindskibelighed at fornøje *Publicum* med sin Læsnings Frugter, lever

Clarissimi Dni Con-Rectoris Ergifne Ven og Tiener

Ryomgaard d. 15. Novbr. 1719. *P. Fogh.*

3.

Vir Clarissime

et perpetuis in Rem Literariam meritis dilectissime.

Jeg *gratulerer* udi mange Maader *Riber-Schole*, at den haver udi Min Hr. *Con-Rector* faaet en Mand, som iche allene har udi sine Skrifter viist sig til Gafns at have brugt Bøger, men og veiviist andre til at bruge dem vel, som udi sine *Cogitationibus Philologicis*, ja nu og ved samme

sine Elskværdige *qvaliteter* vundet brave Gemytter til at forsiune Scholen med Bøgger[1]). *Det Deus incrementum et perpetuitatem!* hvis *contrarium* snarere er befundet ved de faa Steder, som *extra Aademiam* her i Landene, saa vit mig er bevidst, haver haft nogle Bøgger e. g. *Sorøe* Schole, hvorfra der siges at stiæles lige saa mange som gives. Udi mit Nabolaug ved *Hornslet* Kirche af de lærde *Rosenkrandsers* Godhed skal iche halfdeelen af det først indgifne være tilstede, *incuriosi successores* ere medlidende at *gravere* en Sterfboe for at *restituere* saadanne Sager, som de holder iche af *importance.* Og sandelig disse *fata* støder mine Tancher tit om min Schwiegerfaders *Bordingii* og min egen liden Samling af Bøgger, *utriusq. nostrum summis inter peritum deliciis*, at give[2]) til *Mariæ Magdalenæ* Kirche herved Stedet, om dens og Herredets Præster eller andre *Philo-Musi sub certa restitutionis cautela* kunde i sin Tid finde noget derudi *ad usum et gustum, ne qvid dicam de adornando in turri sic satis prægrandi domicilio, si spes longas inchoare sinerent temporum injuria et vacillans valetudo. Sunto ergo in silentio et spe hæc nostra cogitata et vota: nec velim incertos exitus magno esse promissorum hiatu.* Midlertid glæder det mig udi mit Hierte, at andre Steder begynder med det, som jeg fra min første Skiønsomhed

---

[1]) Her sigtes til Falsters Bestræbelser for at skaffe Ribe Skole et Bibliothek. Hans Plan billigedes af Biskop Thura, der interesserede sig levende for den. Bidrag i Bøger og Penge indkom navnlig fra Geistligheden i Ribe Stift, Casten Worm forærede en stor Samling af de romerske Forfattere. Den 20de Juni 1720 indviedes Bibliotheket ved en Tale af Falster, »de variarum gentium bibliothecis scholasticis«.

[2]) I et Brev til Klevenfeldt, dateret 20de Marts 1747, fortæller Fogh, »at han har givet sit Bibliothek til Kirken her ved Stedet og Nabolaugets Nytte.«

paa Bøgger har ofte ynschet *Aarhuus* Kirche, hvor der vare 2 schiønne Udbygninger, som til sligt kunde *apteris*, og hafde tilforn vaaret *Synedrium Præpositorum. Sed rident id genus consilia iis, qvibus hoc ex tripode dictum: Qvantum qvisqve sua nummorum etc. Meliora Romæ Ripensi prævidisti fata sub Augusto tuo, cui decus et salutem!* Haver *Aarhuus* Schole iche staaende Bøgger, saa haver dog dens Disciple et *subsidium* til Bøger. *Vid. Nov. Lit. Maris Balth.* 1705. 153[1]). Med al fornøjelses Ønsche og en stedsevarende *estime* er jeg stedse

Clarissimi Dni Con-Rectoris Ergifne Ven oe Tiener

Ryomgaard d. 9. May 1720. *P. Fogh.*

4.

Clarissime Dne Con-Rector Amice æstimatissime.

Tvende deris høistærede, hvoraf det sidste hafde deris *schediasma de Bibliothecis Scholasticis* ifølge med sig, maa jeg paa engang tache for, ynschende, min Hr. *Con-Rector* med det begynte Aar helbred og fornøjelse til at fortsætte sine *conatus literarios*, og inden Aarets udgang *avancement* efter *meriter*.

Dersom *Bibliotheca Sorana* er i bedre Stand, end det af dennem findes jndført, mueligt efter den Beretning, jeg i Sommer giorde efter Sagn, haver *Rector Loci* sin Efterladenhed at tilschrive, at hand iche paa forlangende haver fornøjet *Publicum* bedre, thi *Relationerne varierer* saa, at nogle siger, der schal være en smuch *collection*. *Numerus Libb.* er vel iche endnu saa stor i Ribe, at jeg jo ved

[1]) En ung Mand, Constantin Biørn (f. 1685, d. 1704) skjænkede en Sum af 200 Rdlr. Renterne skulde anvendes til at kjøbe Bøger til Skolen. Biørn var lige bleven Student og var reist hjem, da han blev angrebet af Kopper og døde.

Magelighed engang paa Sommeren kand faae ved en af Disciplerne en Udschrift paa dem; Maa jeg ogsaa bede, ved Leilighed udi Hr. Biskoppens og *Præsidentens* Huuse at erindre min venligst Helsen, er det mig kiært, og lever altid med særdeles *estime*

Clarissimi Dni Con-Rectoris Ergifne Ven og Tiener
Ryomgaard d. 10. Jan. 1721. *P. Fogh*

5.

Vir Clarissime, Amice longe honoratissime.

Jeg tacher hiertelig for deris sidste angenemme og medfuldte smuche Skrift, og glæder mig over, at det Forsæt, som engang maa være, *dolentibus Musis*, dennem falden i Tanche, iche at give *publico* meere af sine Skrifter, er igien frafaldet. *Retardentur licet præmia, qvæ qvidem studiorum incitamenta esse deberent, nec tamen sunt, teste qvotidiana inter Pr. experientiâ, vera tamen laborum gloria apud peritos manet vividum tuum ingenium et styli elegantiam, quæ neglectis et obscurissimis etiam vitam et lucem reddunt.*

Maatte jeg ufortrydet anmode *Vir. Clar.* efter sin paa *Hamborg* havende *correspondence* at schaffe mig de manglende *Tomos Act. Lips. sc. 1719 et sqq.*, da det er vel best, at dermed biedes saa længe, til mand kunde faae dette saa nær hældende Aars med. *Suppl. Tom. VI*tum haver jeg *complet.* Die durchleutige Welt[1]) hafde jeg fra den allerførste *edition* 1697 og haver schilt mig godvilligen ved for de mangfoldige tildragne forandringer, er og forsichret, at den paa ny var oplagt, eller med første blev,

[1]) »Die durchlautige Welt, oder kurzgefasste genealog histor. u. politische Beschreibung aller jetztlebenden hohen Personen etc.« — en genealogisk-heraldisk Haandbog.

om min høitærede Ven ville derom indhente vis Underretning, at jeg da kunde faae et *exemplar* af det nyeste Oplag, de 3 første Deele, som indeholder de Regierende *Princer* og *Comites Imperii*, *Republicquerne etc.*, thi den fierde Deel, som indeholder *Artem Heraldicam*, *Geographien og Chronologien*, og er iche saa megen forandring undergiven haver jeg. Leilighed at faae dem paa *Aarhuus* findes altid ved deris Schwoger paa *Ussinggaard*, hvorfra voris Biskop bragte mig en Helsen fra dem *in Julio* seenist, og da mand ved de Tider haver en af de fornemmiste Samlinger af fremmede i *Aarhuus*, ville jeg, Gud for alting, naar den Tid igien kommer, aftale os en Samling og see, at vi kunde faae deris Biskop overtalt at følge med. Jeg har længer Vei til *Aarhuus*, end Biskoppen fra *Weile* til *Horsens*. *Θεοῦ ἐν χερσὶ*. Udi hans Naadige Varetægt vil jeg have *Virum Clariss.* med gode Kiæriste og Børn med al Velstands forønskning overleverit, forblivende

Viri Clarissimi Tienstergifne Ven og Tiener

Ryomgaard d. 2. Dec. 1722. *P. Fogh.*

6.

Vir Clarissime, Amicissime.

Med største fornøjelse har jeg modtaget *Volumen tertium Sermonum tuorum*, som alt hvad der kommer fra *Viri Cl.* Pen, saa og fornemmelig for den *affection*, at jeg maa være i deris Erindring og oppebære ny *present* fra Dem, da jeg iche endnu har haft Leilighed at gjøre Vederlag for de forrige. Jeg fich i Sommer de 2 forrige paa en *Academici* erindring, at de vare udgangne, self haft og meddeelt andre fornøjelse af deris Giennemlæsning, førre har jeg iche vidst af dem at sige, da mig fattes nogle Aar af *Actis Lips.*, hvorudi ieg iche tvifler paa, de jo ere *intimerede*. Men af hvad Aarsag *Vir Clariss.* skriver, at hand

fast hafde giort en Pact, intet at vilde udgive af sine Skrifter inden Fæderne Landets Grændser, veed jeg iche, da jeg finder hans fast utrolige Flittighed i at læse og skrive velsignet med saa behagelig en Skrive Maade, saa fyndigt og næt et *jugement*, at *æqvi Censores* iche uden *applausu* læser det, endogsaa i de *materier*, som kunde siunes at stride mod deris Meeninger og *interesse*: *e. g.* udi noget som kand *concernere* mig og mine lige, *de jure vocandi Pastores transferendo in supremum Magistratnm*, hvorudi jeg for min liden Herlighed gierne kunde give deris *sentiment* bifald, dersom iche den daglig forfarenhed viiste os, at der fra den anden kant ere komne ligesaa mange *idioter*, *Simoniaci*, *propinqvi et affines* til Embeder, som fra den eene; de best indrettede Ting haver deris Misbrug, som derfor iche kand ophæve dem gandsche. *Sed paradoxa hæc sunt et plura, qvæ ex legibus disputandi probabilibus utrinque vindicanda sunt argumentis. Si qvi iniqviores scriptorum tuorum Censores sunt, vel ignaviam suam vel aliud vitium tua diligentia et castigatione sibi exprobrari credunt*, for min egen *particulier* haver jeg ellers at besvære mig over min Elskelige Hr. *Falster*, at da hand nogle gange, siden jeg har haft den fornøjelse at være bleven ham bekiendt, har vaaret min Bopæl paa 4 Timers Kiøring nær, og dog iche vildet glæde mig med sin Nærværelse, hvilchet jeg vil haabe og bede, om Gud sparer paa begge sider lif og helbred, og sender ham saa nær igien, bliver forandret, om jeg ved Samtale kunde finde noget til hans Behag, hvorved jeg kunde løse mig af den Gield, jeg sticher udi hos ham. Hand besøger neppe nogen, som med større *consideration* og *estime* for hans rare og vel *excolerede talent* det forlanger, end mig, som med al hengivenhed er

Viri Clarissimi et amicissimi forbundne Ven og Tiener

Ryomgaard d. 3. Febr. 33. *P. Fogh.*

P. S. Til *Doctor Anchers* Bryllup var min forrige Præst her ved Stedet, Hr. *Terchil Galten*, *invitered*, som Brudens nærmeste Slegt, men den gode Mand døde i Sommeren 1730, hvilchet *Vir. Clar.* ved Leilighed ville berette vedkommende med min *felicitation* til dennem udi denne Stand, og som denne beslegtning vel rører sig fra Møderne Linien, maa jeg og mælde, at hans Moder lever endnu over 80 Aar gammel, Sengeliggende i mange Aar, hos Sønnekonen.

7.

Vir Clarissime, Amicissime.

Voris fælles ypperlige *Patronesse* og Velyndersche, Salig hos Gud Geheimeraadinde *Harboë* bringer mig denne Gang Pennen i haanden. Jeg haver altid holt det for *Nationens* ære billigt, at hendes berømmelige *fundatz* blef hos de fremmede giort bekiendt: *Programma* bliver iche udgivet, og disse gaaer lidet uden Fædernelandets Grændser: jeg haver da tænct, at som *Acta Erud. Lipsiensia* giver os saa mange *elogia eruditorum*, denne brave *Dames* og kunde *meritere* Sted derudi. Og da jeg hafde samlet hosfølgende *materialia*[1]) dertil og mig fattedis nogle smaa *circumstantialia*, *dies nativitatis*, *annus Conjugii*, er deris Vel Ædelhed beqvemmeligen kommet mig i Erindring iche saa megit for ovennæfnte smaa *pointiller*, som hos *familien* den brave Fru *Foss* kand faaes, som for Sagen i sig self, at fornemme deris betænchende, om de *approberer* mine Tancher, og dernest fra deris næt flydende Pen at skaffe *elogium ipsa*

---

[1]) Foghs paa Latin skrevne Lovtale over Fru Harboe ligger ved Brevet. Den blev aldrig trykt og egner sig heller ikke til at blive det. Den er her benyttet ved den biographiske Notits foran Fru Harboes Breve til Falster.

dignum, ne qvis hanc præter Apellem pingeret, aut alius Lysippo duceret æra fortis Heroinæ vultum simulantia. At jeg herudi intet taler uden af hierted, kand deres Vel-Ædelhed være forsichred, at det jeg giver min henlagte Stiil under deris Øine, eene i den Tanche, at de den fra først til sidst maa forandre, som det kand være den Afdøde og *nationen* mest til Ære, og om de finder ellers nogen *raison*, hvorfor de holt det bedre, at det bliver aldelis efter, er jeg og gierne tilfreds dermed, da det i alting schader iche, at man hører andres betænchende, og jeg iche veed nogen, som jeg enten i *intentionen*, eller *effecten* kunde *conferere* med i denne *materie*, ti den sl. frues *noble* Gierning bliver iche *considereret* med den *respect*, som den bør, hvorom dog iche videre ved Pennen kand *raisonneris*: findes for got, at det kand *insereris* forberørte *Actis*, tvifles iche paa, at *Vir Clar.* haver *correspondenter* der ude, at *recommendere* det til, ellers hafde jeg tænct at sende det til Grev *Scheels* Hof Mester, som til *Martium* opholder sig i *Leipsig*, men jo færre der ere vidende, hvorfra det kommer, jo kiærere schulde det være mig. *in Supplementis* vilde jeg iche heller have det, saasom de kommer noget langsom frem *etc.* *Paucis: totam tibi trado formandam, reformandam et, si ita visum fuerit, cum omnia tuo stabunt cadentve judicio, inter nos solos, qvod obtestor, consepeliendam, itaq. nobis suffecerit tacite venerari Manes et memoriam incomparabilis Heroinæ. Interim desultoriam hanc scriptiunculam, ut omnia mea sunt, cum nunc huc, nunc illuc partim aliena partim domestica rapiunt negotia, benignius interpreteris. Qvod reliqvum est, cum Tuis valeas resque Tuas et publicas ex animo agas, qvibus impense lætabitur*

Tibi deditissimus

Ryomgaard d. 20. Jan. 1737. *P. Fogh.*

8.

Vir Clarissime, multisq. nominibus æstimatissime.

Den 22. *Januarii h. a.* lod jeg et Bref afgaae fra Aars Posthuus til deris Vel Ædelhed for at have deris Betænchende udi en vis *materie*, og endschjønt jeg overlod samme aldelis til deris gotfindende, *luci, seu tenebris damnanda foret*, hafde jeg dog efter deris befundne *complaisance* vented et par ord til efterretning, at samme var dennem kommen til hænde, med Aarsag hvorfor de til den eene eller anden Tanche var henfalden. Og endnu er samme med deris *commoditet* begiærende, ti for fremmede Øine vilde jeg megit ugiærne det schulde være falden, hvad som *pia mente in beatos cineres et de tuo in judicando candore certissima* var *conciperet*; Med hvilche Tancher jeg og ønsker deris VelÆdelhed helbred og bestandig fornøjelse til *Publici* og egne kiære *families* Nytte, som er til deris Ære og Tieniste gandsche hengivne Ven og Tiener

Ryomgaard d. 20. May 1737. *P. Fogh.*

Breve fra Kammerherre, Stiftamtmand i Ribe Stift, Christian Carl von Gabel til Falster.

Christian Carl von Gabel var en Sønnesøn af den fra Frederik den Tredies Historie bekjendte Christopher Gabel. Han gjorde sit Navn berømt ved den Seir, han vandt over den svenske Admiral, Grev Hans Wachtmeister, ved Femern, den 24de April 1715. Han blev Viceadmiral, Kammerherre hos Prinds Christian, og en Medaille blev slaaet til hans Ære. Den 1ste Juni 1717 blev han Overkrigssekretair, den 18de Juni Ridder af Dannebrog. 1725 afskedigedes han som Følge af den geheime Inqvisitions Commissions Undersøgelser, men blev samme Aar udnævnt til Stiftamtmand i Ribe; i denne Stilling vedblev han at være til sin Død den 3die August 1748. Gabel var Herre til Giesse-

gaard, Spanager og Ottestrup. Han var to Gange gift, først med Frederikke Christiane Schultz, og anden Gang med Anna Benedicte Steensen, 1731 Enke efter Generallieutenant Christian Rantzau-Friis. Brylluppet stod den 28de April 1732. Med hende fik han Bramminge Hovedgaard; hun døde 1756 i sit 66de Aar.

Christian Gabel er en af de Mænd fra Frederik den Fjerdes Tid, hvis sande Character endnu ikke er oplyst, ligesaa lidt som hans Dygtighed i de forskjellige Embedsstillinger, han beklædte. Han betegnes sædvanlig som en intrigant Person og sleben Hofmand, »den ypperste af Hofpaddehattene«. Det er dog muligt, at der er gjort ham megen Uret. Men det kan ikke endnu oplyses, da der mangler Forarbeider.

Gabel hørte til Falsters Venner og var en af Ribe Skoles Velyndere. 1729 stiftede han et Legat paa 2000 Rdl., hvis Renter, 100 Rdl., aarlig af Rektor skulde gives til 6 skikkelige og nødtørftige Disciple, det var det saakaldte Gabelske Communitet; men 1737 tog han Legatet tilbage, uvist af hvilken Grund. De smaa Billetter, han skrev til Falster, vidne om et livligt Sind, kun i en enkelt falder han hen i en klynkende Tone.

1.

Mon tres cher Ami

Hermed finder jeg intet at erindre, mens kan ickuns befordres til trycken[1]), da jeg unkostningen vill betale, ellers er, putz weg, og *Snap op*, som var tvende smaa svenske *fregatter*, som de brugte till at *recognoscere*, forglembt, som for deris nauvnes skyld vell burdte at føres der i med; hvad sig *continouationen* om dette *communitets* sickerhed anbelanger, da er det allerede indført udi mitt *testament* og skall veed Guds hielp staa uryggelig; jeg *em-*

---

[1]) Det falsterske Arbeide her sigtes til er: »Riber Skoles aarlige Taksigelsesfest, høitideligholdt Ao. 1732, den 24de April, da Hs. Exc. Hr. Chr. Carl v. Gabells priselige Communitets-Stiftelse og Tog paa Colberg Hejde blev ihukommet af C. F.« Kbh. 8 Blade i 4.

brasserer dem af mit hierte, og er det sandferdigt, at jeg er, med megen *estime* og ergivenhed

Mon tres cher Ami

Votre tout á fait adonné ami et obeisant serviteur

riibe d. 24 Mart: 1732. *C. v. Gabell.*

2.

Monsieur tres cher Ami

Min tacksigelse, følger her, med en uendelig erkientlighed for den store umage, som dem behager at bewiße imod mine børn; at de erre saa lenge udeblevne, er icke min skyld mens *freulein fosses*, som forsickrede, at det ey var dem imod, ellers hafde min Glæde haft dobbelt fornøyelse, om jeg hafde tillige, eller en anden Gang maatte have den ære at see dem med Kieristen her hos mig. Min Kone med *freulein foss*, og vi sambtlig hilßer mangfoldige gange, og jeg lever mereudi gierning som udi ord med et erkientlig hierte.

Min høystErede Hr. *Mag.* tienstberedvillige ven og tiener

Bramming d. 15 July 1733. *C. v. Gabell.*

3.

Min kiere wen Herr *Magister Falster*

Du prægtige *Poet* ud af forstand og hierne
jeg kan ey sware till, som jeg dog wilde gierne
men laaen mig din forstand, da flyder nock min pen
i hvoer det er, da troe jeg er din hulde wen.

Bramming d. 18 April 1735. *C. v. Gabell.*

4.

Bramming d. 29 April 1735.

Min kiere wen

Som jeg ey har hørt eet ord fra dem, siden jeg skrev dem mine tancker om deris person med 4re rader udi

vers, saa will jeg bede, at saa frembt mitt infall icke har woren saa *spirituel* som jeg ynsker, at de da dog will *accordere* mig den fornøyelse, at troe, det jeg dem det har skrefvit af eet redeligt og well meent hierte, som altiid lever

Deris oprigtige wen og tiener

C. v. Gabell.

Her hos følger 100 Rdl. for min broders Børns underholding. *adieu* hils Kieristen.

5.

Hierte kiere wen

*Quite*ringen du sente mig, den har jeg well erholdet,
mens at du will unskylde dig, mig uroe har forwoldet,
thi aldrig troer jeg, at du will for alwor det optage,
som mig af skiembt og lystig spill till tids fordriv kan drage;
thi hvad er mere glædelig som paa en wen at tencke,
der med forstand saa virckelig kan binde en i lencke;
saa haver du og bundet mig i hierte, sin og tancker,
det jeg rett altiid bliver dig en tryg og trofast ancker.

Bramming d. 3 May 1735. *C. v. Gabell.*

6.

Mon cher Ami

Dersom de med Kieristen ey bedre veed at *passere* disse Helligdage, som hos os her paa *Bramming*, da skulde det glæde min Kone og mig, at see dem her, og maa wi have den fornøyelse, da skall min *chaise* med 6 Heste infinde sig i *riibe* om Gud will paa fredag aften till at betienne dem af paa Løverdag; dette hos følgende liden *vers* fant jeg forleden dag i en bog, som ieg beder at *presentere freulein Foss.* jeg lever med eet oprigtig hierte

Deris tienst ergivene wen og tiener

Bramming d. 27 May 1735. *C. v. Gabell.*

7.

Mon cher Ami

Her veed sender jeg min *berliner* med 6 Heste til deris tieniste, at komme her ud i morgen, kunde de overtale *Madame Fos* og *freulein Fos*[1]) at følge med, da wilde det i sandhed wære en artig *Surprise* for min Kone, i det ringeste kunde *Freulein Fos* sagte følge med, som jeg beder meget at hilße med heele *Worms* hus, jeg er og bliver deres tienist ferdige wen og tiener

Bramming d. 27. May 1735. *C. v. Gabell.*

8.

WelEdle Herr *Magister*, HøystErede kiere wen

Jeg tacker for deris gode nyt aars ynske, som jeg og af hiertet ervnskner dem mere fornøyelße for den till kommende tiid, en som i den forbigangene, og kunde jeg noget dertill *contribuere*, skulde det være mig en serdelis Glæde og fornøyelße, ellers sender jeg her et Brev fra *Christian Carl*[2]), og som hand derudi melder om erkient-

---

[1]) Anna Margrethe Foss, (Enke efter Cancelliraad Jens Foss, til Svanøe, Dr. Med., Assessor i Høiesteret, d. 1687) var en Datter af Biskop Svane. Hun boede i Ribe, hvor en Datter af hende, Christiane Marie Foss, var gift med Præsident Casten Worm. Hun var rig og meget godgjørende; hun skjænkede 1727 Ribe Skole et Legat af 300 Rdl. og holdt desuden flere fattige Disciple til Studeringerne. Hun blev begravet den 23de Januar 1737. »Freulein Foss« var hendes ugifte Søster, Søster Friderica — født 1686 — som 1748, stiftede temmelig betydelige Legater; hun døde 1750, 64 Aar gammel, og blev begravet i sin Moders aabne Begravelse i Domkirken. Denne Familie hørte til Falsters Omgangskreds. I den luxdorphske Samling, 3die D, S. 207, findes et Digt af Falster til den »smukke og velbyrdige« Jmfr. Foss.

[2]) Christian Carl Gabel, Søn af Brevskriverens Broder, Frederik Vilhelm Gabel (der døde 1731 som Præsident i Over-Admiralitets-Kollegiet), er født 1724; han døde den 7de November

ghed, alt saa beder jeg, de vilde lade mig wide om hand eller *Fritz* haver siden deris bortreiße tilskrefvet dem og tacket, og erindret sig den Godhed, som de har beviist dem, paa det jeg derom kunde *reproschere* og forreholde dem deris feill med en liden erindring, Gud bevare de børn og alle fra en indbildet hellig hofferdighed, at inbilde sig at wære uden Synd, og wære Gud liig, det er forunderligt, at folck kan faa schlige *fantastische* inbildinger, da de seer for øyne, at de erre intet, uden en fattig orme og madicke seck, der schleber Døden omkring med sig, som eet vidnesbyrd paa wores Elendighed, o de Elendige mennesker, der saa kan forglemme deris forkrænckelighed, og dens welgierning, som skall inføre os till det uforkrænckelige, jeg holder mig till Gud og vores Frelßeres barmhiertighed, som er den lencke og kiede, der skall sammenbinde og sancke os i de levendes knipper. Min Kone lader meget hilße og beder hun med mig at wores tienstlige hilßen till kieresten maa formeldes, og at troe det jeg lever med all *estime*

Deres tienst ergivene wen og tiener

Bram. d. 8 Jan. 1737. *C. v. Gabell.*

9.

Kiere wen

Det har ret innerlig bedrøvet mig at see af deris skrifvelse, at voris gode Biskop[1]) har saa hastig mistet hans kiere Frue, og gjør hand well, jo førre jo bedre, at be-

---

1800 som Kammerherre, Ridder af Dannebrog (1766) og Geheimeraad. Hans Broder, Frederik Christian Gabel døde som Ritmester.

[1]) Biskop H. A. Brorson; kort efter hans Udnævnelse til Biskop i Ribe døde hans Kone i Barselseng med det trettende Barn.

grave hinder, alt det andet finder sig well, og hvad i giør da opmuntrer Manden, for jeg weed hand er af en øm *complection* og skulde nu mere smerte mig om ham noget till kom, som Gud forbyde, for hand er en goed from og ærlig Mand, min Kone med *freulein fossen* lader meget hilse og beder wii iligemaade at hilse kieristen, jeg lever

deris trofaste wen og tiener

Bram. d.[1]*) Juny 1741.* *C v. Gabell.*

10.

Weledle HøytErede Hr. *Magister*

Jeg tacker tienstlig for deris deilige *vers* og nytt aars ynske, hvoraf jeg seer, at de, ligesom jeg, er føed mortens aften og at geisten hos dem var som livløs, mens naar i nu faar de 10 Aar till, som jeg har forud, da will jeg ynske, at jeg maatte høre af deris Kieriste, at deris Geist var munter, stif, sterck, og lystig, da i sandhed overgick de min natur, thi min Geist er nu med paa det schlapeste, saa det som rett skulde *éveillere poesien* er meget forsvunden, og maa jeg lade mig nøye med at føre pennen *en prose.* mens Gudske lov hiertet kan alderen icke røre, thi det bliver altiid opfyld af redelighed og kierlighed imod dem og alle mine gode wenner, saasom jeg altid lever

deris tienst ergivene wen og tiener

Bram. d. 5 Jan. 1740. *C. v. Gabell.*

---

[1]) Datum mangler.

Af Professor Hans Grams og Falsters Brevvexling.

Hans Gram — f. 1685, d. 1748 — var lidt over fire Aar ældre end Falster (f. 1690). Deres Bekjendtskab stammer uden Tvivl fra Falsters Studenterdage; uagtet de ikke havde Leilighed til at pleie en stadig Omgang — Falster blev meget tidlig ansat ved Kathedralskolen i Ribe og kom kun af og til til Kjøbenhavn i korte Besøg — har Forholdet mellem disse i aandelig Henseende beslægtede Mænd været hjerteligt og Venskabet varigt. Desto beklageligere er det, at kun saa Lidet af deres Brevvexling er bevaret[1]).

1.

Velædle og Velbyrdige Hr. *Justits*Raad, Udvalde hulde Velynder,

Efter at jeg forleden Postdag gav mig dend ære at skrive Hr. Broder til i en sag, som er min Kone høyst angelegen, hvilken jeg endnu paa det Kraftigste *recommenderer*, kand jeg ikke lade denne gode Leylighed gaa forbi, at jeg jo maa geleyde nærværende gode Mand, Vores Munsterskriver og Byfoged, *Seigr. Lund*, som tillige er GehR. *Gabels* fuldmægtig, med disse faa Linier, deels fordi bemte gode Mand, som er min gandske fortrolige ven, endelig vil have dend ære at see og kiende hierte Hr. Broder, deels for at Hr. Broder kand tale med hannem som med mig selv, da hand veed beskeed om alle vore Sager her paa stædet. — Manden er ikke alleene en vittig, men end og meget ærlig Mand, saa at hierte H. Broder ikke tør ved at have nogen frygtagtig tanke om hannem. Dersom

[1]) Brevene Nr. 1, 2 og 5 findes i det st. kgl. Bibliothek, i den Gramske Brevsamling, Nr. 3 og 4 i gl. kgl. Saml., Folio, Nr. 1073.

hierte Ven haver nogen tid tilovers, da beder jeg, at hannem en liden Part deraf ved leylighed maa forundes. Kiæriste H. Broder, Dit Navn staar saaledes hos vore *Ripenses*, at de ærer og elsker Dig tilhaabe. Mine *Candidati* for dette aar beder jeg at maa nyde dend samme Godhed hos H. Broder som mine forige. De ere sandelig alle meget skikkelige Mennisker, endskiønt ikke just de ypperligste *ingenia*. Kiære, hvad søger *Havercamp*[1]) af Kongen? Jeg haver flittig at hilse fra hannem. Dette ny Guldhorn vil uden tvifl fly H. Broder noget at bestille[2]), effterdi det er tegnet med Runer. Her er ellers paa HEr *Ehrenfelds* Gods i en Moose ogsaa i disse Tider fundet et gammelt Sværd, hvis handgreb var belagt med puur Guld til 6 *ducater* og Klingen eller Bladet af en ubekiendt Metall, som synes at være med guld bemænget. At jeg intet skall melde om *Doctor Garman* i *Tünder*, som ogsaa for nogen tiid siden fik et Horn af Metall, fundet uden tvifl i en

---

[1]) Syvert Haverkamp, — f. 1684, 1720 Lektor og 1721 Professor i Græsk ved Universitetet i Leiden, d. 1742 — var en grundig og anset Lærd, baade som Græker og som Historiker. Han stod i mangeaarig Brevvexling baade med Falster og Gram (alle hans Breve til disse ere bevarede). Af Breve til Gram ses, at han ønskede at dedicere Christian den Sjette sit Værk: Thesaurus Morellianus, sive Familiarum Romanarum Numismata omnia commentario perpetuo illustrata, Amst. 1734, Fol., 2 Voll. Han opnaaede sit Ønske, og Kongen skjænkede ham en meget betydelig Gave for hans Opmærksomhed og som Hjælp til at dække Omkostningerne ved Udgivelsen.

[2]) Heri fik Falster Ret. Guldhornet blev fundet den 21de April 1734 ved Gallehus i Grevskabet Schackenborg ikke langt fra Tønder. En Advokat i Tønder, B. Grauer, indsendte den 17de August en Forklaring til Kongen over Indskriften paa Hornet, og den 22de August fik Gram en Befaling fra Kongen om at afgive sin Betænkning over Grauers Arbeide. Grams Betænkning er udgiven af E. Werlauff i Annaler for nordisk Oldkyndighed, 1853, S. 165—192.

brønd paa hin side *Tünder*, hvilket øyensynlig er et Drikke kar. Disse smaa *noticer* meddeler jeg, saasom de mueligt i sin tid, naar de videre efterforskes, kunde have sin nytte. *Vale et ama Tuum fidelissimum*

Ribe d. 16. Maji 1734. *Chr. Falster.*

2.

Velb. Hr. *Justits*-Raad, Udvalde Velynder,

Iblant andre min Guds velgierninger skiønner jeg med hiertens Taksigelse paa dend naade, at Hand bevarer og opholder mine venner og velyndere, som min dyrebareste Mon, ved liv og helbred. Hierte Hr. *Justits*-Raad merker Selv, hvad jeg vil sige, at jeg herunder takker Ham for bestandig Gunst og Godhed i dette forbigangne Aar, hvoraf hand haver behaget at vise ved alle Leyligheder Prøve baade mod mig og mine. Gud tænke paa Hannem igien til det gode, og velsigne ald dend tiid, som Hand haver til overs her i Verden, og for det gemeene Bestes samt min og andre fleeres skyld spare hannem indtil graa Haar og en lyksalig høy Alder!

Jeg sendte for nogen tid fru *Wieland*[1]) mit ringe *monument* over Sal. *Fridericus IV*tus [2]), hvilket jeg ikke tvifler paa, hun jo efter min begiæring min Hr. *Justits*-Raad til Eftersyn haver *præsenteret*, som efter egen skiønsomhed og betænkning derover haver at befale. Hr. *Justits*-Raad agter vel Selv, at jeg alleeniste haver rørt ved *ἀξιομνημόνευτα*,

---

[1]) Fru Wieland, Enke efter Cancelliraad Jochum Wieland, eiede det kongelige priviligerede Bogtrykkeri.

[2]) Falsters originale Haandskrift af »Castrum Doloris, forestillende paa det allerkorteste Kong Friderich den Fierdes Høist-priselige Regimente i de tvende Hoved-Stænder«, findes nu i det store kongl. Bibliothek, gl. kgl. Saml., Folio, Nr. 961; Digtet blev udgivet 1770 af Andreas Raarup, en af Falsters Disciple.

som kunde henhøre til dend Høystsalige Herres og *Nationens* Ære, og ikke taget mig *personam historici* paa, hvortil udfordres noget andet. Dersom Verket haver dend Lykke ey at mishage min Hr. *Justits*-Raad, da skall det være mig en stor fornøyelse, hvis ikke, da haver jeg ombedet Velbem^te^ frue, at indeholde det og ved Leilighed mig tilsende. Gud give, jeg havde kundet udføre den brave Konges *virtutes et merita*, som jeg havde ønsket, for at hevne mig paa en deel af dend utaknemmelige *posteritet* iblant os, men det *officium* overlader jeg til andre i fremtiden, som haver bedre evner og kræfter. Jeg overgiver bem^te^ *parvum opusculum* i min fromme Hr. *Justits*-Raads hænder og villie, tillige med mig selv, der indtil min død med trohiertige taksigelse for alt got, med et lyksaligt og velsignet Ny Aars forønskning, samt med u-afladelig Kierlighed lever

Velb. Hr. *Justits*-Raads ydmygste tro Tienner

Riibe d. 28de Dec. 1737. *Chr. Falster.*

3.

Velbaarne Hr. *Justits*-Raad, Udvalde Velynder,

Saa angenem som Kiære Hr. *Justits*-Raads mig givne *commission* paa S. *D. Terpagers auction*[1]) var, saa fornøyeligt skulle det være mig, om samme til Behag motte være forrettet. At ikke alle foreskrevne *Numerer* forefindes paa indlagde *Specification*, er ikke skeet formedelst priisen, men fordi en og anden *interceptor* havde hemmelig tilforhandlet sig dem af Provst *Terpager*, saa at de efter denne *auctions*

[1]) Lektor Dr. Peder Terpagers efterladte Bogsamling solgtes ved Auction i Ribe d. 15de Juni 1739. Samlingen bestod af 3300 Bind foruden en smuk lille Manuskriptsamling, 156 Nr. Blandt dem findes f. Ex. (Catal. S. 111, Nr. 16) »Nogle gamle Danske Komedier, især de Sancta Virgine Dorothea« d: Christiern Hansens tre Skuespil (Thottske Saml., Fol. Nr. 780).

cours, vare blevne usynlige. Hvad Betalingen angaar, da haver *Mons*r *Christen Hansen*, hos Hr. *Qvæstor Holberg*, *commission* at ind*cassere* de Kiøbenhavnske Penge. Ellers er mig endnu ingen Regning fra *Auctions-Directeuren* tilstillet. Hierte Hr. *Justits*-Raad, jeg veed ingen anden Leylighed at faae bemte Bøgger bort, end vore *Riber* Lærids-Kræmmere, naar det eengang kand skee. Dersom min Hr. *Justits*-Raad veed bedre Anviisning til Befordring, da skall jeg være uden ald forsømmelse redebon og lydig.

Ved denne Leylighed tager jeg mig tillige dend fortrolige Frihed at forestille min Hr. Broder min Tarv ved denne Forandring, som vore Skoler og Embeders Indkomster nu sveve udi, og det saa meget desmeer, som jeg af et Kongel. *Rescript*[1]) haver seet, at H. Mayt allernaadigst haver behaget at beskikke min H. *Justits*-Raad tillige med H. *Excellence* Hr Geh. R. *Rosenkrantz* og Biskop *Hersleb* til at *repartere* Lærernes Besolding[2]). Til den ende sender jeg *copie* af mit Indgivende til Stiftamtmanden og Biskopen, saa vit *Rectoris* og *Conrectoris* visse Løn angaar. Hvoraf hierte Hr. Broder Selv kand erfare, hvor uselt *Rectoratet*

---

[1]) Som en Følge af at mange Skoler bleve nedlagde i de forskjellige Stifter havde denne Commission at gjøre Forslag om Anvendelsen af de nedlagde Skolers Indtægter.

[2]) Rektor Løn beregnedes 1732 til 144 Rdl. 4 ℔, Konrektors til 254 Rdl. 3 ß. Den af Falster omtalte Copie findes ved Brevet: efter den vil Rektors Indtægt blive i Korn c. 30 Tdr. Rug, 41 Tdr. Byg og 56 Rdlr. i Penge. Dertil kom: Lig-Penge 2 Rdl., naar hele Skolen opvartede, 1 Rdl., naar den halve gjorde Tjeneste; Ordinations-Penge 4 ℔ af hver Person; Kopulations-Penge 9 ℔ i Huset, 1 ℔ 8 ß i Kirken. Konrektors Indtægter sættes til 10 Skpr. Rug, 6 Skpr. Byg; 251 Rdl. 3 ß i Penge og af Skolen 3 Rdl hver Thomæ Dag.

er for sig selv alleene, i sær effter at Skole-Gield og *Discants*-Penge ere afskaffede, saa at det i disse aaringer, da Kornet er af ringe priis, neppe skall overgaa 200 Slette Daler. Jeg henstiller til hierte Hr. Broder Selv, om jeg er ubillig, dersom jeg ønsker mig baade *Rectoris* og *Conrectoris* Indkomster fremdeles at nyde og beholde, naar en *Conrector* derimod kand vorde aflagt til Fornøyelse. Men hvorledes kand det skee? vil H. Broder spørge: Mit ringe Forslag er dette, at *Conrector* kunde nyde forige *Rectorum* Indkomster af *Warde* og *Lemvig*, *item* det om nogen Tid *vacerende Lectoris Ripensis Salarium.* (som Hr. *Jens Høhne* i 2 Aar er vorden tillagt, beløbende imod 100 Rigsdaler) samt enten alle eller endeel af de Degne-Pensioner, som paa vores Vester-Kant nu hereffter ikke mere ydes til Skolerne, hvilke kunde anslaaes i rede Penge, og af Provsterne til sædvanlig *Martini* Tid ind*casseres* i de Herreder, som ligge omkring *Warde*, *Ringkiøbing* og *Lemvig*. Dersom hierte H. Broder synes, at jeg begærer formeget, da beder jeg hannem at betænke, at jeg stunder nu til alder, og ønskede gierne at have saameget hereffter at leve af, at jeg kunde med Tilladelse underholde en *subrectorem* for mig selv, naar mine Kræffter paa en eller anden tid feylede, at jeg ikke torde ved at være en *Conrector* til Byrde.

Gud er mit Vidne, at jeg ikke dermed haver henseende til nogen magelighed, da jeg endnu aldrig haver brugt nogen *subrectoris* tieniste nogensinde, uden enten syg og sengeliggende, eller lovlig fraværende. Til slutning kand jeg i den reene Sandhed vidne dette for Hr. Broder, at jeg aldrig noget aar kommer ud uden gield, endskiønt Gud og got folk ere mine vidner, at jeg saavelsom min Kone lever tarveligen i spiisning og Klæde med videre, ja at jeg veed ikke i 10 Aar at have kiøbt Bøgger for 12 a 14 Rdl. i det

allerhøyeste. Jeg overleverer mit Anliggende, nest Gud, til hierte Hr. Broder, tilligemed mig selv,

Velb. Hr. *Justits*-Raads min trofaste Velynders

Allerydmygste tro Tienner

Ribe d. 14 Juli 1739. *Chr. Falster.*

Subrector Lange[1]) lader sig ydmygst *recommendere.*

4.

Velbaarne Hr. *Justits*-Raad, Udvalde Velynder,

Jeg takker ydmygeligst for hierte Hr. *Justitz*-Raads høystærede seeniste Skrivelse, samt de til *Hans Mahler*[2]) leverede 30 Rigsdaler, hvilke ieg af *Madame Mahler* igien haver bekommet. Allerkiæriste Hr. *Justits*-Raad, Jeg er noksom forsikret, at mit beste ikke ved Skole-*Commissionen* vorder forgiettet. Ikke desmindre som jeg haver kundskab hemmeligen om *repartitionen*, som her skali være skeed i *Ribe*, (af hvad *ordre*, veed jeg ikke) hvorved de Indkomster efterstræbes, som jeg hidindtil i *Rectoratets* Betienning nydt haver, saa er min ydmygste Ansøgning, at hulde Hr. Broder gunstigst ville see derhen, at jeg kunde beholde, hvis mig forhen er forundt, og allernaadigst *confirmeret*, hvorimod den ny *Conrector* kunde tage imod de ny Indkomster, hvilket ikke kunde falde ham usædvanligt. Jeg under den gode Mand alt got, men maa dog tænke paa mig og mine Efterkommere i Embedet. Imidlertid finder jeg mig gierne i den pukken og trusel, som her af min Avindsmand[3]) udspredes, og henstiller min Sag med ald

---

[1]) Sinnel Lange, f. 1714, Student 1728 fra Frederiksborg Skole, blev 1738 Subrektor, 1740 Konrektor ved Ribe Skole. Han blev Falsters Efterfølger som Rektor.

[2]) Hans Mahler blev Student fra Ribe Skole 1736.

[3]) Biskop Anchersen?

Rolighed til vedkommende, ganske vel fornøyet, i hvorledes den end udfalder[1]). *Justits*-Raad *Worm* lader kierligst hilse og takke, med forsikring, at hvis hand besidder enten af *Velleji*[2]) eller andet, skall hiertelig gierne være til tienniste, ligesom jeg og Selv indtil min død er

Hulde Hr. *Justits* Raads ydmygst tro Tiennere

Ribe d. 27de Nov. 1739. *Chr. Falster.*

5.

Velbaarne Hr. *Justits* Raad, Udvalde Velynder,

Efter min sædvanlige gamle fortrolighed tager jeg mig den frihed at bespørge mig med Kiære Hr. *Justits*-Raad, i anledning af at Hand, som jeg haver hørt, skal have deel i den *Chinesi*ske fart og handel. Et ungt Menniske navnl. *Christian Luffe*, Sl. *Controlleur Hans Nielsens* Søn, haver indtil sit fulde 18de aar gaaet i min Skole, men uden nogen synderlig frugt, saa at jeg, for at ikke forraade Studeringer med hannem i fremtiden, haver formaaet hannem til at qvittere bogen og *applicere* sig til et andet *vitæ genus*. Beklageligt er det, at hand ikke haver Lyst til noget vist, og ey heller er synderlig vittig, dog kand jeg ikke med Sandhed sige, at hand til nogen slags Lyde er hengiven. Denne haver 1600 Rdlrs Arvepart, som jeg nødig ville see forloren; hvorfor jeg haver givet ham og Broderen, Hr. *Johan Luffe*, det raad, for at *conservere* Midlerne, at for-

[1]) Ved Reskriptet af 4de Marts 1740, der bestemte Lærernes Løn ved de Skoler i Ribe Stift, som skulde bestaae, tillagdes der Rektor i Ribe en Gageforbedring af 341 Rdl. 9 ß, men en Del blev dog fradraget midlertidig, for at udrede Pensioner til nogle af de afskedigede Rektorer. Ved samme Reskript bortfaldt ogsaa den Benaadning Falster tidligere havde faaet, at nyde Konrektors Indtægter, idet Sinnel Lange den 4de Marts 1740 fik Bestalling som Konrektor ved Ribe Skole.

[2]) Anders Sørensen Vedels efterladte Haandskrifter.

søge sin Lykke med en *China*-Reyse, hvormed og saavel Personen selv som Broderen er tilfreds. Jeg haver derpaa lovet dem at skrive min Hr. *Justits* Raad til, deels for at høre Hans gode raad og betænkning, deels for af erfare, hvorledes denne Handel er at anfange og fuldføre, Om *Luffe* ved min Hulde Velynders *recommendation* kunde vorde antagen af den paa Skibet *commanderende Chef*, og siden nyde hans hielp og underviisning i handelen med videre? Hvad *summa* Penge hand maa bringe med sig, item hvad ved dette foretagende i Allmindelighed motte være at *observere*? Hierte Hr. *Justits* Raad fortryde ikke paa, at jeg besværger Ham med denne *commission*, som jeg ogsaa er forsikret Hand ikke fortryder, effterdi hand seer, at det er mig om et ungt Menniskes velfærd at giøre, som maaskee ellers motte løbe fare, og at jeg nødig vilde lade hannem fare værgeløs fra mig, da Vedkommende (reent ud at sige) hidindtil ikke haver draget forsvarlig omsorg for hannem.

Dersom Hr. *Justits* Raad motte finde mit Forslag nyttigt, og Hand Selv ville behage at være det beforderlig, da udbeder jeg mig ydmygst ved Leylighed et par ord til underretning, paa det Personen betimeligen før Skibenes Bortgang sig kunde indfinde.

For mig selv haver jeg intet at skrive uden dette eene, at, dersom en vis Person skulle søge min Hr. *Justits* Raads og samtlige *Professorum attestata* for at erholde *succession* effter mig i fremtiden, Hand da ville behage at lade sig først vel oplyse, da jeg er vis paa, at Hand ingenlunde underskriver. Dog beder jeg dette at holdes hemmeligt, og mit brev at brendes.

Er min dyrebare allerk. *Patron Rostgaard*[1]) endnu ilive, som her af nogen siges, eller er han død, som jeg haver

---

[1]) Rostgaard døde den 25de April 1745.

hørt for aar og dag siden? Dersom hand lever, da skal jeg fremdeles bede got for ham, med samme troskab som for min *Justits* Raad *Gram*, den jeg tillige ærer og elsker indtil mit sidste aandedret som

en ydmygst ergiven tro Tienner

Ribe d. 30 Oct. 1743. *Chr. Falster.*

6.

Edle og Høylærde Hr. *Rector*, Høystærede kiære Broder.

Jeg skammer mig ved at være blefven Svar skyldig paa allerede tu eller tre Skrifvelser fra Hr. Broders kiære Haand; hvoriblant jeg meest hafver at takke for Din kiærlige Lykynskning til den Ære-Titel[1]), den HøySal. Konge hafde behaget saa gandske uformodet at tillægge mig. Der kom intet mindre i mine Tanker, end at den fromme Herre den Tiid skulde tænkt paa mig, efter at jeg næsten i Aar og Dag ey hafde været saa lykkelig at see Hans Maj. som sædvanligt paa de Stæder, hvor jeg er satt, nemlig i *Bibliothequet* eller *Archivet*. Jeg kand vel sige, at hans hastige Henkaldelse fra os[2]), efter en kortere Regering, end mand her i 200 Aar har seet, har inderlig *affligeret* mig, ihvorvel mig er noksom bekiændt, at hand fra de første Tider stillede Sig den Self ikke engang saa lang for, som den blef. Gud opfylde ham nu med sin himmelske Glæde i al Ævighed!

Hr. Broders mig tilskikkede *Carmen Ausonianum* er formodentlig nu færdigtrykt, og min *Ausonium* har jeg rigtigen igien bekommet, som Du gierne kunde have beholdt noget længere. Skulde der være noget andet, til Behag og Tieneste, da troer jeg det Du hafver ingen Aarsag til at

---

[1]) Gram blev udnævnt til Etatsraad den 22de April 1746.

[2]) Christian den Sjette døde den 6te August 1746.

tvifle, det jeg jo fremdeles som forhen, er, med største Redebonhed og Oprigtighed, høystærede kiære Hr. Broders

allerskyldigste tiener

Kh. d. 14. Aug. 1746. *H. Gram.*

Breve fra Fru Geheimeraadinde Harboe

en god Sundhed — og hun besøgte derefter England og Frankrig, for at se disse Landes Hovedstæder. Aaret efter, da hun var vendt hjem til Kjøbenhavn fra en Inspektionsreise til Støvringgaard, blev hun angreben af en hidsig Feber, som snart havde Døden til Følge Men ganske kort forinden havde hun udfærdiget Fundatserne for sine to Stiftelser, den 23de November 1735. Den 3die December blev hun bisat i Frue Kirke i sine Forældres Begravelse.

En af de Mænd, som søgte hende og ikke mindre søgtes af hende, var Christian Falster. Han havde ogsaa god Grund dertil, thi hun havde en egen Forkjærlighed for Ribe Skole, og den havde hende at takke for meget Godt. De smaae Breve eller Billetter, hun skrev ham til, vidne om det venskabelige Forhold, der herskede imellem dem, men de vidne tillige om at hun har været en dannet Dame, som forstod at udtrykke sig med Liv og Lune.

Det var Fru Harboe, der spillede Falster det bekjendte Puds med Fingerbøllet (Amoenitates philol., II, S. 231 ff.).

1.

Høitærede Hr. *Con-Rector.*

Den taksigelse hand udi hans skrivelse behager at giøre til mig, har ieg gandske intet fortient, mens ieg har aarsag at takke ham for den besværing og lange reise hand giorde, for at giøre mig den ære at besøge mig. Jeg haabes, at som Hr. *Con-Rector* nu kiender veien herhid, ieg da een anden gang kand vente at see ham her igien, idet mindste saa mange Dage, som hand var timer sidste gang.

Mit venskab, hand udbeder sig, maa hand være forsikret skal altid findes oprigtig, og i hvorvel at hand ønsker sig det *sans interet*, beklager ieg for min egen fornøyelses skyld, at ieg finder sielv alt for megen lighed jmellem Afgudernis evne og min, ønskende tiit at havde vilkor som villie til at kunde straffe og belønne, da hand og alle andre som havde *meriter* skulde ei have at frygte for straf, og ei

heller blive forglemt med belønning. Jeg beder om min helsen til hans gode Kiereste, og er altid

Høitærede Hr. *Con-Rectors* tienstvillige tienerinde

Støv. d. 22 Oct. 1722. Sl. *IH. C. Fuiren.*

2.

Høitærede Hr. *Rector*

Mand pleier at sige, at Hevnen er sød, det fornemmer ieg nu af erfarenhed, thi med glæde læste ieg af *Mad. Foss*[s] [1]) skrivelse, at Hr. *Rector* havde saa lengtis hos den Mand hand var, at hand havde fortrødt, at hand ei blev her lengere, mens som min vrede er stillet, ved den straf ieg har faaet over ham, vil ieg alleene med dette aflegge min taksigelse til Hr. *Rector* for de øyeblik hand var her. Jeg haaber derhos, at som hand daglig tager til i Lærdom og Dyder, hand og aarlig tager til i at forlenge hans besøgelser til mig, der altid skal finde fornøyelse i om ieg i gierningen kand lade see, at ieg er

Høitærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige tienerinde

Støv. d. 9. Sept. 1723. *C. Fuiren.*

P. S. min helsen til hans Kiereste beder ieg at aflegge og takker for tilsendte traad.

3.

Høitærede Hr. *Rector*

Dersom ieg tog til undskyldning, at ieg icke før har besvaret Hr. *Rectors* høitærede skrivelse, endeel besøgelser ieg har haft, eendeel en haaben breve ieg har faaet i diße tider, som ieg har strax maat besvare de fleeste af, haaber ieg hand var saa billig og lod sig nøye med de aarsager,

---

[1]) Fru Harboe var i Slægt med Fru Foss; dennes Moder, Marie Fuiren, var Søster til Fru Harboes Bedstefader.

som ere sandferdig, mens den største aarsag er dog denne, at ieg har været og endnu er *embaraseret* hvorledes ieg skal besvare det; vel har ieg haft siden nytaar de lærde *aviser*, mens som det er saa kort tid, er ieg ey bleven lærdere deraf, og som ieg frøgter de vil dog ei hielpe mig til den veltalenhed, ieg ønskede mig, vil ieg ey lengere bie med at efterkomme min skyldighed, og takker med ald Erkiendelighed for de gode ønsker hand behager at giøre for mig, saa og de gode tanker hand har om mig, som overgaar langt det ieg kand fortiene. Hand maa være forsickret, at hans velgaaende skal altid *contribuere* til min fornøyelse, og skal mit idelig ønske være, at vor Herre vil give ham saa megen velsignelse, løkke og fornøyelse i alt det hand tager sig fore, som hand har Dyd og Døgtighed; om hans *modestie* ey finder, at det er meget, skal alle, som har den ære at kiende ham, biefalde med mig, at det er det høieste mand kand ønske ham. Indlagde breve beder ieg, at hand vil have den godhed og indhendige, hans Kiereste helses tienstlig fra mig der altid er

Høitærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige tienerinde
Støv. d. 17 Jan. 1724. *C. Fuiren.*

4.

Høitærede Hr. *Rector*

Efter Proustinden i Ringkiøbings begiering haver ieg *recommenderet* hendes søn til Hr. *Rector*, hvilket ieg dog vel viste var ufornøden, thi den almindelig godhed og omsorg hand har for hans undergivne, er saa tilstrækelig, at den ei behøver nogen særdeelis *recommendation*. At det er saa viit kommen med deres Skoeles biugning[1]) er mig

[1]) Den nye Bygning for Skolens Lærere; dette Foretagende var sat i Gang af Biskop Thura og Rektor Falster, Bidrag samledes hos Skolens

meget kiert, og takker for hans godhed at indbiude mig til dens indvielse, hans skriftlig veltalenhed kand ei overtale mig dertil, men ieg tvivler paa, at ieg kunde negte ham hans begiering om den skeede mundlig. Jeg beder at formelde min helsen til hans Kiereste og være forsikret, at ieg altid er

Høitærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige

Støv. d. 5 Junj 1724. *C. Fuiren.*

5.

Høit Ærede Hr. *Rector*

Dersom hand vil ansee hans hovet mod mit efter Kopskattens *taxt*, tilstaar ieg, at mit haver haft den ære at betale meere end hans, og uværdig blevet regnet iblant de høye hoveder, men naar mand vil ansee dem efter den lærdom, videnskaber og forstand de haver, kand hand ei negte, at hans kand med billighed og sandhed regnes blant de høye og mit blant de ringe hoveder, og saa efter hans egen slutning falder mig vanskeligt at rette mig efter hans, og være tilfreds med, at ieg ikke kand have den fornøyelse og see ham her i Sommer, dog finder ieg Hr. *Rectors* undskyldning saa louglig og billig, at ieg maa tilstaa hand har ret og har ei it ord derimod at sige, mens vil ønske, at hand maa faa en fornøyelig udgang paa det hand har foretaget, om det end i begyndelsen kand være besverligt og fortredeligt, og at der vil findes mange modstandere, mens *si Deus pro nobis quis contra nos*, dersom dette *latin* ei er ret bogstaveret, har hand mig nok undskylt, som det er skrevet *ex temp.*, og ieg ei havde tid at *studere* dertil.

Velyndere ved en Kollekt i Stiftet og fra Ribe Domkirke. Fru Harboe skjænkede 100 Rdl. Grundstenen lagdes den 20de April 1724, Arbeidet var tilendebragt i November samme Aar.

Den begierlighed ieg har at komme til *Ribe* og være hos, naar deris Skoeles *Solennitet* skal skee, giør Hr. *Rector* end større med hans veltalende indbiudelse, men som ieg ikke gierne vil love noget vist, uden det ieg troer at kand efterkomme, kand ieg ey forsikre noget i denne post, kand ieg komme, giør ieg det gierne og med fornøyelse, nest min helsen til hans Kiereste er ieg altid

Høitærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige tienerinde

Stav. d. 24 Juli 1724. *C. Fuiren.*

6.

Høitærede Hr. *Rector*

Om endskiønt det er noget silde at komme met Nytaarsønske til dette Aar, meener ieg det er dog bedre silde end slet intet, vil derfore ønske ham i Almindelighed it fornøyeligt og glædeligt Aar og isærdeelished at deres skoles biugning[1]) maatte blive aldelis fuldendet i dette Aar, som ieg er forsickret i særdeelished kand fornøje ham. Denne byes uroelighed tilstæder ei at skrive meer (og har ieg alt 2 gange maat forlade diße faa linier) end at bede at aflegge min helsen til deres gode Kiereste og er altid

Høitærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige

K. d. 26 Jan. 1726. *C. Fuiren.*

---

[1]) Den forfaldne Skolebygning blev dels ombygget dels istandsat i Aaret 1726. Ligesom tidligere indsamledes Bidrag, men det var navnlig ved Fru Harboes Hjælp, at man kunde begynde paa Arbeiderne Thi hun havde skrevet til Biskop Thura, at han i Guds Navn skulde tage fat paa Arbeidet, da hun vilde staa i Forskud for hvad der ikke kom ind til Udgifternes Dækkelse, Hun sendte 200 Rdl., hvoraf 132 Rdl. brugtes til at dække Underbalancen, Resten sendtes tilbage til hende.

7.

HøitÆrede Hr. *Rector*

At ieg har ønsket og forestillet Hr. *Rector*, at hand vilde *dedicere* hans *oration*[1]) til een eller fleere værdigere end ieg, var sandelig ei saa meget i henseende til mig som til ham, thi hvad mig angaar, meener ieg det verste de kand sige er, at ieg er ei den eneste, mand har giort meere ære end de var værd, mens i Henseende til Hr. *Rector*, som maaskee ved dette kunde faa sig uvenner, hvilket skulde giøre mig usigeligt ont, om hand i nogen maade for min skyld skulde have mindste fortred, da ieg meget ønsker at kunde *contribuere* til hans fornøyelse. Dette undtagen, kand Hr. *Rector* vel troe, at det kand ei andet end være mig meget behageligt, at slig en ære ihvorvel uforskyld bliver mig beviist af saa berømmelig en Mand som hand, hvorfore ieg er hannem ald taknemmelighed og erkiendelighed skyldig. Og skal intet være mig kierere, end ved alle leiligheder at give det tilkiende og at lade see, at jeg stedse er

Høitærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige tienerinde

Støvring. d. 20 Febr. 1727. *C. Fuiren.*

Min flittig helsen til hans gode Kiereste, til Sommer haaber ieg de begge giør mig den ære og besøger mig.

8.

Høi Ærede Hr. *Rector*

I fredags kom mig i hænde Hr. *Rectors* tale, hand giorde ved Ribers skoeles indvielse, hvoraf Hr. *Professor Gram* sendte mig tillige med it brev fra ham tvende

---

[1]) Nemlig den versificerede Tale, hvormed Falster indviede den nye Skolebygning den 13de Januar 1727. Fru Harboe var selv tilstede ved Høitideligheden.

exemplarer, hvorfor ieg vil ei forbiegaa ved denne leilighed at aflegge min taksigelse til Hr. *Rector*, hvilken, i hvor stoer den er, skulde været større, om den roes hand behager at legge paa mig i hans tilskrift havde været mindre, thi i de faa Linier har han sagt meere end den tusende deel af det ieg fortiener.

Jeg formoder, at Hr. *Rector* giør mig vel den Ære i Sommer engang og besøger mig, for nogen tid skrev *Mad. Foss*, at hans hals var ei endnu gandske vel, hvorfore mig siunes, hand giorde vel at hand kom her i egnen om ikke for andet, da for at tale med den berømte *Reg.* feldtskær der er i Randers, og naar hand kommer der, saa veed ieg, at ieg dog visselig faar den ære at see ham her, hvilket skulde være en stor Fornøielse for mig, der altid er

Høit Ærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige tienerinde

Støv. d. 4 Juni [*1727*]. *C. Fuiren.*

Hr. *Rectors* Kiereste helses flitig.

9.

Høitærede Hr. *Rector*

Dersom ieg ei kiente ham des bedre, skulde ieg snart troe, at hand havde sat ild paa KammerHerre *Gabels* gaard[1]) for at have een louglig undskyldning at slippe des

[1]) I Extraordinaire Relationer(4°) Januar 1729 læses: »Udi Riibe er med den ulykkelige Ilds Vaade, som paa saa mange Stæder i Europa sig i afvigte Aar har yttret, og den sidste Dag i afvigte Aar Hans Excellences Hr. Cammer-Herre og Stift-Amtmand von Gabels Gaard, Corsbrødre Gaard kaldet, der blev hiemsøgt om Morgenen Klokken 4. da den begyndte i Kiøkkenet med saadan Heftighed, at 12 Fag af Vaan-Huuset stoed i fuld Flamme, førend mand blev det var, dog gav Gud Lykke til, at ved de giorte gode Anstalter og Borgerskabets Fliid udi Hans Excellence Magistratens og Byefogdens Overværelse blev Ilden dæmpet, saa at endskiøndt Vinden var

snarere fra det brev hand giorde mig den ære og skrev til mig nytaars aften. Dog paa det Hr. *Rector* ei skal troe, at i hvorvel det er længe siden ieg lærte min børnelærdom, ieg har glemt at efterkomme forklaringen paa det 8tende bud, forsikrer ieg, at ieg er ham dobbelt forpligtet, at hand paa den tid har erindret sig min person, da deres Bye har uden tvifl været opfylt med angest og frygt. Jeg ønsker Hr. *Rector* igien for dette aar og altid, Sundhed, fornøyelse og alt got, dog icke med andre vilkor, end at hand i Sommer giør mig den ære og besøger mig, men skeer det icke ønsker ieg tvert imod. Hans gode kiereste helses flitig fra

Høitærede Hr. *Rector*s tienstberedvillige tienerinde
Støv. d. 7 Febr. [*1729*]. *C. Fuiren.*

10.

Høitærede Hr. *Rector*

I gaar otte Dage reiste ieg til Aarhuus, hvor ieg om løverdagen efter bekom hans gode skrivelse, at hand vil antage sig det fatige barn, ieg har *recommenderet*, og det paa saa fordeelagtig en maade, at ieg har aarsag at takke mangfoldigt for den godhed, hand her udi har ladet see. ieg beder Hr. *Rector* vil aflegge min helsen og taksigelse til Kammerherren, der har *approberet* den godhed Hr. *Rector* har ladet see imod dette stakkels barn, og som denne gode gierning Kammer H. har giort er for fattige børn stiftet[1]), kand denne dreng nock regnis blant de fattigste, som hand vi-

---

Østen og stoed alt saa lige paa Huset, blev dog ikkuns 32 Fag af Vaan-Huuset brendt og spoleret, Kiøkkenet med ald tilhørende Redskab blev ødelagt, og er Skaden stor paa de opbrendte Meubler, efterdi Ilden tog meget hastig overhaand. Dog ere Stifts-Protocollerne og Documenterne reddede.«

[1]) Kammerherre Gabels Legat.

dere sielv kand berette; ieg lod hans broder Niels Karis ved en *exprés* strax viide denne løkke, som imidlertiid har løbet landsbyerne omkring, til hand endelig har faaet en vogn, som var heelt besværlig paa denne aarsens tid, og reiser nu af idag, saa ieg formoder, at hand dog kand komme til rette tide. Hand faar 2 Rdl. med, som hand skal levere til Hr. *Rector* til at betale de ugentlige afgifter hand skriver om, inden de ere udgivne, vilde ieg bede, at hand vilde lade mig viide, hvorledes eller til hvem ieg aarlig kunde lade levere de penge, som til samme udgifter behøves, det skulde være mig kierest at faa denne effterretning af Hr. *Rectors* egen mund at høre. Jeg vil forhaabe, at denne Dreng skal skike sig saa vel, at hans veldædere ei skal fortryde det gode de giør ham, og at der dog synker saa meget *latin* i ham, at hand kunde blive saa løkkelig blive degn i sin tid, som ieg troer, hand kand blive god dertil, thi det gaar ham som nattergalen eller rørdrummen, hvilke har sterkere og større røst end krop, og for hans kleine og svage Legeme siunis hand ei at have kundet lært et handværk at fortiene sit brød med, hvortil behøvedes legems styrke.

ieg *recommenderer* ham da fremdeelis til Hr. *Rector* at handhæve ham og straffe ham, ligesom hand fortiener det. Jeg er altid

Høitærede Hr. *Rectors* tienstberedvillige tienerinde

Stev. d. 16 Marti[1]). *C. Fuiren.*

Den tale Hr. *Rector* har lovet at tilsende mig, haaber ieg bliver ei forglemt, thi det skal være mig meget kiert at faa den.

[1]) Aarstallet fattes.

Af Brevvexlingen imellem Grev Johan Ludvig Holstein og Falster.

Brevene[1]) til Falster fra Johan Ludvig Holstein, Greve til Ledreborg, ere mange i Antal, men kun faae ere af betydeligere Indhold. De fleste ere Svar paa Falsters Nytaarsgratulationer. Brevene ere kun underskrevne af Holstein selv, hans Sekretair har renskrevet dem. Holstein var Præsident i det danske Cancelli og Minister; 1746 blev han Lehnsgreve til Ledreborg.

Ædle og Højlærde Hr. *Rector*!

Deres gode Skrivelse af 4 *hujus*, haver jeg bekommet, og deraf seet, hvad de angaaende dennem selv samt i særdeeleshed det derpaa Stædet *vacant* værende *Lectorat* med videre haver mældet; Men samme *vacante* Embede skal hans Kongl. Maj^{t} Allernaadigst være sindet, ei endnu noget at bortgive[2]). Imidlertiid skal det være mig kiært, om jeg kunde gives leilighed til, dennem i noget at tiene. De ville ellers indberette een fuldkommen effterretning, om Deres anbetroede Skole, dens beskaffenhed og omstændig-

[1]) Nr. 2 og 3 findes i Haandskriftsamlingen paa Ledreborg, Folio, Nr. 430.

[2]) Den 24de Januar 1738 blev ved et kgl. Reskript Lektoratet separeret fra det dertil annekterede Vester Wested Kald, hvortil Jens Høne blev udnævnt til Sognepræst. Den 31te Marts 1738 fik Terpagers Enke Indtægten af Lektoratet, 100 Rdl., i Naadens Aaret. Den 2den Januar 1739 fik Præsten Jens Høne Indtægten for to Aar, 200 Rdl., til Hjælp til sin Præstegaards Opbyggelse. Den 24de October 1739 blev Indtægten af Lektoratet lagt til Stiftsprovst H. A. Brorson, for at han kunde antage en Medhjælper til Bestridelsen af hans verdslige Forretninger, navnlig ved Penge-Oppebørsler. Den 3die Mai 1743 bleve Indtægterne bestemte at skulle anvendes til Afbetaling af Biskop Anchersens Gjæld. Den 30te Juli 1745 henlagdes de til Forbedring af Rektors og Konrektors Gager i Aarhus

heder, saavel Lærere ang. som ellers hvad derved kand være til oplysning, saa og om de *Lectoratet* tilhørende forretninger med videre, efterdi det maaskee kunde hænde sig, at Hans Kongl. Majt. Allernaadigst kunde finde for godt, een eller anden Forandring derved at giøre. Jeg forbliver

Mhr. *Rectors* Tienstberedvilligste

Kiøbenhavn *d. 11. Janu. 1738.* *J. L. Holstein.*

2.

Høyvelbaarne Hr. Geheime *Conferentz* Raad

Naadigste Herre,

Jeg understaar mig underdanigst hermed at overlevere den Første Part af min *Introductio in Philosophiam Coelestem*[1]) i Deres *Excellences* Naadige Hænder for at forsøge hvad Lykke og Naade den motte finde for Deres *Excellences* Øyne. Mit Øyemerke seer Naadige Herre Selv at sigte derhen, at Gud fornemmelig kand med tilbørl. Forundring prises og takkes, de himmelske Dyder befordres, og den menniskelige ufuldkommenhed oplyses nogenlunde om sig selv, om sin overtro, sine vildfarelser og uretfærdighed imod Gud eller Næste. Dersom bemelte ringe verk skulle finde Deres *Excellences* og vedkommende *Censorum approbation* til trykken, da skriver jeg *Secreterer Graah* til

[1]) Dette Arbeide af Falster, som aldrig omtales i Skrifterne om ham, bevares i den ledreborgske Haandskriftsamling, Folio, Nr 430. Det har Titlen: »Brevis Introductio in Philosophiam coelestem Aphorismis comprehensa Auctore Chr. Falstero.« Det er dediceret J. L. Holstein, Dedicationen er dateret den 31te Januar 1741. Efter Afhandlingen læses: »Imprimatur in fidem protocolli Fac. theol. M. Wøldike«, skrevet af Professor Wøldike selv. En Afskrift af Arbeidet findes i det kongel. Bibliothek, gl. kgl. Saml. 4°, Nr. 1493.

derom, som med opvartning paa mine vegne sig underdanigst hos Deres *Excellence* ommelder. Dersom noget derudinden skulle være min Naadige Herre mishageligt, da beder og haaber jeg underdanigst, at Deres *Excellence* ikke derfor kaster nogen unaade paa mig

Deres *Excellences* underdanigste tro Tiennere

Ribe d. 6 Febr. 1741. *Chr. Falster.*

2.

Høyvelbaarne Hr. Geheime *Conferentz*-Raad

Naadigste Herre,

Jeg erkiender og skiønner med underdanigst Taknemmelighed paa Deres *Excellences* Naadige Omhu for mit ringe verk, at det fra ald anstød kunde vorde befriet, til hvilken ende det var mig hiertel. kiært at falde i saa god en *Censoris* hænder, der uden bitterhed vilde med mig gaa i rette. Hos Høybem^te^ Deres *Excellence* er jeg ganske vis paa, at jeg intet taber af Deres Naade og gode tanker, og det saameget desmindre, som jeg giør mig en fornøyelse i hiertet af at høre og derpaa at rette mine menniskelige feyl og Forseelser. Jeg sender underdanigst herhos de udsatte Mangelsposter[1]), som jeg allerhørsommeligst i mueligste Korthed og i mit Modersmaal for tydeligheds skyld haver stræbt at forandre og forbedre: Gid jeg maa have været saa lykkelig nogenlunde at fyldestgiøre Deres *Excellences* villie og min underdanige Skyldighed. Imidlertid overgiver jeg verket gandske og aldeles i Deres *Excellences* Naadige Hænder tillige med mig selv, Deres *Excellences*,

min Naadigste Herres underdanigste tro Tienner

Ribe d. 11te *Jul.* 1741. *Chr. Falster.*

---

[1]) Falsters Svar paa Censors Antegnelser til brevis Introd. in Philos. coelest. findes vedlagte.

4.

Ædle og Højlærde Hr. *Rector*!

Deris gode Skrivelse af 11 Juli sidstleden, haver jeg til rette tiid bekommet, tilligemed indlagde deres Erklæring paa manglerne i deres forfattende Skrift. Samme haver jeg ei aleene selv efterseet, men end og derom *confereret* med den anden, som med mig ei kand andet end give deres Besvaring Bifald. Det skal saaledes være mig særdeeles kiært, at de faar deres Skrifft fuldført[1]) til *Publici* nytte og deres egen fornøjelse. Jeg forbl.

stedse Mhr. *Rectors* tienstberedvillige

Kiøbenhavn d. 12 *Aug.* 1741. *I. L. Holstein.*

5.

Ædle og Højlærde Hr. *Rector!*

Deris gode Skrivelse af 28 *passato* har jeg bekommet og deraf seet, at de *offererer* deres *Bibliotheque* til *Universitetet* her, efter deres Død; hvorfor jeg paa *Universitetets* Vegne takker.

Angaaende deres Hustrue, om hun dem overlever, at blive tilvendt een aarlig *Pension*, da kand de være forsikret, det vil fornøje mig, om jeg derudi kand udrette noget for hende; Og overlader jeg til dem selv, om de nu i forvejen derom vil indsende een Allerunderdanigst ansøgning, saaleedes indrettet, at deres eftermand maatte paalægges at give hende en aarlig *Pension* af den *Summa*, de formener hun kunde være hiulpen med og hand kand taale at give, eller og ifald Embedets Indkomster ei dertil kand strekke, da af *Post-Cassen*. Jeg forbliver

Mhr. *Rectors* tienstberedvilligste

Kiøbenhavn d. 7 *Martii* 1749. *I. L. Holstein.*

---

[1]) Skriftet er næppe blevet fuldført. Indledningen udkom aldrig.

Faa Dage efter skrev Falster følgende Ansøgning[1]) til Kongen:

Stormægtigste Allernaadigste Arve-Konge og Herre.

Jeg haver for det Kongel. *Universitets* Høye *Patron*, H. *Excellence* Hr. Geheime-*Conferentz*-Raad *v. Holstein*, underdanigst for nogen tid andraget og aabnet mine i enfoldighed velmente tanker om at *legere* mit lidet og ringe *bibliotheque* efter min dødelige afgang til bem^te^ Kongl. *Universitet*. Min Hustru, ifald hun mig overlever, kunde vel til sin Persons tarv (thi Hun er da eenlig uden Børn og kun meget maadelig bemidlet) behøve nogen frugt af dette ringe *Legatum*, allerheldst da Skolebetienteres Enker ikke nyder af Efterkommeren nogen Afgift, i nogen maade til Underholdning, og jeg for min Person desforuden siden Skolernes og *Rectorum reduction penserer* aarlig 50 Rdl.

Thi er min Allerunderdanigste Ansøgning, at, ifald jeg skulle efterlade bem^te^ min Hustru Enke, Deres Kongel. Mayestet allernaadigst ville ihukomme Hende med saadan *pension* af min Efterkommer, som jeg nu i live udgiver, eller af Post-*Cassen*, om jeg tør understaa mig allerunderdanigst at udlade mig med saa dristig en Ansøgning. Allernaadigste Konge jeg haver ingen Fortieniste at beraabe mig paa, jeg fortrøster mig blot paa min Konges naade som

Deres Kongl. May^ts^ allerunderdanigste Arve-Undersat
Ribe d. 12te *Mart.* 1749. *Christian Falster.*

Den 11te April 1749 resolverede Kongen, at der skulde tilstaas Falsters efterlevende Enke aarlig 50 Rdl. af hans Successor i Embedet, eftersom Falster havde gjort det Tilbud at skjænke sit Bibliothek til Universitetet.

---

[1]) Originalen i Indlæg til Jydske Tegnelser og Registre i Geheimearchivet.

6.

Ædle og Højlærde Hr. *Rector!*

Af Mhr. *Rectors* gode Skrivelse af 18 *hujus*, erfarer jeg, at den liden *Wedel* ved første leilighed kand vendtes herover, som da er saaledes godt. Hvad angaar den *oration*, som De til forestaaende Jubel-fest[1]) agter der at holde, da havis intet imod, at den skeer paa Dansk, saa det paa den maade giærne er dem tilladt den at holde; Og skiønnis det vel, at de derved meere henseer til at fornøje tilhørerne, end paa deres egen møje. Jeg forbliver stedse

Mhr. *Rectors* tienstberedvilligste

Kiøbenhavn d. 30 *Juli* 1749. *J. L. Holstein.*

Brev fra Stiftamtmand i Viborg Stift Palle Kragh til Falster.

Palle Kragh er født 1657, han døde 1723. Han var Generallieutenant, blev 1713 Stiftamtmand over Viborg Stift og Amtmand over Hald Amt. Han var endelig Geheimeraad og Ridder af Dannebrog.

Ærværdig Hr. *Conrector*

Siden Hans egen biscop havde udi sit hidkomne Høytærede skrivelse behaget at kalde Hannem en Fader; for

---

[1]) Den oldenborgske Stammes 300aarige Jubelfest Falsters Jubeltale, som er versificeret, udkom med Titlen: »Den kongl. Oldenborgske Stammes Naade mod Ribe, samt Velsignelser og Lykønskninger over Kong Frederik den Femte og det kongl. Arvehuus, i Form af camera obscura forestillet paa den store Jubelfests anden Dag, Ao. 1749 d. 29de October i Ribe Skoles Cathedra.« Kbh. (1749). 3 Ark, Folio.

ded medfuldte skiønne Værs, Saa kunde Jeg Jngenlunde forbiegaae; Hr. *Conrector* udi min der for aflagde Tacksigelse at Erjndre, hvilchet erfahres af Hans gode skrivelse *de dato 11te Hujus* at værre hos Hannem høyt optegnet og meget forre Tacket, samt og for dend til skoelen af mig og min kiereste hengivede gawe[1]); Og effterdj sligt saa Tachnemmelig af Ham optages, ja baade først og sidst haver u-mag med Værsenes udfærdigelse, hvilcke alle ere ziirlige, og de ere mesterlig, saa paa det hand iche slæt forgiæves, skal have saadan u-mag skickes Herr *Conrector* Jndlagde *Assignation* paa = 20 Rdl. Huor af Hand sig ville effter Indhold betienne; — og ellers tache samtlig Hans med-*Collegæ* for ovenmeente Hidskichede seeneste Værs; som tillige med forrige, hos mig i god forvaring, til derres æreminde (og heldst dends som der for haver været fader) skal forblive; min kiæreste[2]) og Jeg tacher, for deeres bøn til Gud og deeres ønske, om hendes Helbreds Erlangelse og iøvrigt forbliver

Ærværdig Hr. *Conrectors* tiengst villige tiener
Katholm d. 24 *Octbr* Aº 1722. *P. Kragh*[3]).

---

[1]) Geheimeraad P. Kragh og hans Kone skjænkede 100 Rdl. til den nye Skolebygning i Ribe.

[2]) Palle Krags Hustru, Hille Trolle, døde to Dage efter at dette Brev er skrevet, den 26de October 1722. Falster skrev et Sørgedigt over hende.

[3]) Kun Underskriften er med Kraghs egen Haand.

Breve fra Professor Søren Lintrup til Falster.

Af alle de danske Breve til Falster, som ere bevarede, udgjør Søren Lintrups den største Samling, og det er tillige dem, som ere af størst literærhistorisk Interesse. Vel ere de noget brede og vidtløftige, men de give et smukt Vidnesbyrd om Lintrups Hengivenhed for Falster og hans Bestræbelser for at hjælpe ham i hans videnskabelige Studier. Undertiden bringes han i sin Iver til at udtale sig noget spidst om Falsters andre Venner og Velyndere, Gram, Reitzer og Rostgaard. Men Lintrup var den, som havde Tiden bedst til sin Raadighed, thi han var en af de faae Universitetslærere, hvem det forundtes at leve og virke ene i sin Stilling som Professor, de tre andre Mænd vare stærkt optagne af mangehaande Forretninger, hver paa sin Maade. Lintrup stod i en udstrakt Brevvexling med mange Lærde i Tydskland, han bragte dem Underretning om hvad Literaturen frembragte i Danmark, og han hjalp til, at de danske videnskabelige Arbeider bleve anmeldte i de tydske literaire Tidsskrifter; om hele denne hans Virksomhed give Brevene til Falster vigtige Oplysninger.

Lintrup er født 1675. 1696 blev han Rektor i Bergen, 1704 Provst paa Klostret, 1704 Professor Eloqventiæ ved Kjøbenhavns Universitet, 1716 Professor i Theologi, 1720 Biskop i Viborg, 1725 kongelig Konfessionarius og Professor extraord. i Theologi, 1730 efter Frederik den Fjerdes Død entledigedes han. Han døde 13de Marts 1731.

1.

Clarissime Dne Con-Rector, Amice honoratissime.

At hans meget ærede og angenemme skrivelse saa længe hos mig har henhviilet ubesvaret, vilde hand ikke tilskrive min nachlæsßighed, mens alleeneste de ved *Deposítzen* paa disße aarets tider indfaldende overflødige *occupationer* og forretninger. Som det da ey lidet fornøyer mig, at mit velmeente tilbud af een liden *præfation* til hans saa vel begyndte og med første vendtende *Supplementum Lexici latini* af ham vel optages, saa skal det være mig ydermeere opmundtring til at viise min *æstime* jeg har saa vel for dette hans *dessein* som hans andre studeringer. Jeg

vil derfore vendte hans *ordres* til at affordre det smukke *specimen* af det *opere*, som hos mig beroer; da det strax skal vorde *extraderet*, saasom jeg det forlængst med *plaisir* har giennemlæst; formoder hand for det første bliver fornøyet med det sædvanlige *imprimatur*, saasom jeg lover at *compensere* denne korthed med en *justa si non præfationis, certe tamen affectus prolixitate*, naar verket kommer nærmere sin fuldkommenhed, hvortil jeg af hiertet ynsker lykke! Jeg holder det ellers for noget *remarqvabelt*, at 2 gode Mænd i vores fæderneland paa een tid falder paa de store tanker at *supplere* de store *lacunas in lexicis*, jeg meener min H. *Collega Gram Thesaurum Stephani Græcum ex Xenophonte*[1]), (som *I. H. Majus* just iaar ogsaa har begyndt[2]) at *supplere*) og min H. *Con-Rector Lexicon latinum* eller *Thesaurum lat. Sermonis Fabro-Cellarianum etc.*, hvoraf jeg ey lidet *flatterer* fædernelandet, heldst som disße *humanitatis studia, tanqvam ad farinam nihil aut panem facientia* længe siden holdes for *conclamatis*. Jeg vil derfore formode, min H. *Con-Rector* ey fortryder, at jeg ved leylighed giør hans lovlige *dessein* bekjendt for dend lærde Verden i *journalerne*. Nu vilde alleene ynske, min Hr. *Con-Rector* levede paa det sted, hvor hand havde alle til saadant et stort *institutum* tilstrækkelige *subsidia*, særdeelis de beste *editioner* af *Auctoribus classicis*, jeg meener ikke alleeneste de, som af de store *Criticis Salmasio*, *Casaubono*, *Scaligero*, *Heinsio*, *Gronovio*, *Grævio*, *Vossio* og andre med skiønne lærde og viitløftige *commentariis* og *annotationibus*

---

[1]) H. Gram føiede til sin Afhandling: »Historia Deorum ex Xenophonte« et »Specimen Supplementi Lexicorum ex Xenophonte«, Hafn. 1715.

[2]) Johan Heinrich Majus, Professor i Giessen, udgav 1715 anden Udgave af sine Observationes sacræ, hvortil føiedes: Specimen Supplementi Thesauri gr. linguæ ab. Henr. Stephano contracti. Francf. a. M.

ere udgivne, mens endog særdeeles de som af de beste og *probatissimis codicibus* ere *corrigerede*, hvori blant de Engelske, italienske og frandske har fortaget [?], saasom offtest een liden *varietas lectionis*, undertiden ogsaa et *mendum* kand giøre megen forandring i et ord, ja en heel meening. Hvad sig ellers min Hr. *Con-Rectors* tanker angaaende det lidet skrifft *de vitis eruditorum*, som hand meener kunde hænges bag ved hans *supplementum*, da omendskiøndt jeg ey vel kand *jugere* om det, jeg ey har seet, mindre kiender *Auctorem* eller veed *methodum* og andre *circumstancer* af; saa dog skulde mine uforgribelige tanker være, at dersom 1) skrifftet af dend størrelse, 2) af den *qvalité* og *erudition*, 3) havde nogle *singularia* og ey var gemeen (saasom intet nu er gemeenere end det *studium biographicum*, saa det beste forlængst er *occuperet*) det da best kunde udgives for sig selv og *aparte*, saasom det ey just har dend nærmeste *connexion* med det andet; dog være det uforgribelig sagt, og min Hr. *Con-Rectors* egen gode skøn og tykke overladt. Jeg skal i aldt hvad hand *resolverer* lade mig finde villig til hans ære og tieneste, og vil nu med længsel beede han setter det første i verk, hvortil jeg af hiertet vil ynske lykke og *success*.

Som med ald velstands og *prosperitets* erynskning, samt tienest ærbødigst *respect* og hilsen til alle fornemme Venner, *en particuliere* deres gode Hr. Biscop[1]) min gamle gode Ven og Svoger, Hr. Stiffts-Proust Seerup, samt Hr. *Lector Terpager*, hans egen *special Collegam* Hr. *Rector Sirich* med flere, stedze lever

Clarissimi Dni Con-Rectoris

til ald ære og tieneste beredvilligste Ven og Tienere

Khavn d. 27 *Julii A.* 1715. *S. Lintrup.*

---

[1]) Laurids Thura.

2.

Clarissime Dne Con-Rector, Amice æstimatissime.

Det er mig kiært, at hand lod sig mit velmeente forslag befalde, og ey befattede sig med vores Boghandlere, hvis uartighed, uformuenhed og derhos fortrædelighed jeg med min store skade offte erfarer, og end nylig har erfaret saa vel ved Sl. *Borrichii Orationer*, som jeg saa længe maatte drive paa, før de effter mere end 12 aars arbeyd kom frem[1]), uanseet *Universitetet* selv bekostede dem, og endnu erfarer med Sl. *D. Masii Dissertationibus* saavel *editis* som *ineditis*, som jeg effter saa mange aars stræb endnu ey har kundet bragt frem for lyset. Hvad sig ellers *Lexicon Fabro-Cellarianum* angaaer, er det gandske vist, at det for nogle aar siden er udkommet til *Leipzig* med store *additamentis* ey alleene af *Cellarii*, mens end ogsaa af *Grævii*, foruden at *Editor Andreas Stubelius*[2]) alleene *prætenderer* at have forbedret det med 7000 *passager* og ord; og er det sandelig skade, at min Hr. *Con-Rector* ey har seet dend *edition*, som jeg vist havde troet; og skulde fast tvile om hand kunde med nogen føye givet sit *Auctarium* ud, før hand havde set det og *confereret* med sit, for at undgaae *suspicioner*; Jeg kiøbte et *exemplar* strax *An.* 1712, det første det her ankom, og vilde ynske jeg havde leylighed at faae det til ham, saa gierne det skulde være til hans tieneste. Dog jeg skulde tro hand det let kunde faae fra Hamborg eller Flensborg. Skulde hand det ey kunde faae, troer jeg vel hand kunde formaa *Mons*r *Stokkemark*, at hand *conferererede* det med hans *Auctario*, som er

---

[1]) O. Borchs academiske Dissertationer og Taler udkom 1715.

[2]) Han er født 1653 og døde 1725; han var Konrektor ved St. Thomæ Skole i Leipzig.

hos mig, for deraf at dømme, hvad *continuator Fabri* kunde have.

Ved denne leylighed maa og erindre, at ved samme pasß, som *Fabri Lexicon* saa forbedret udkom, gav dend berømmelige *Junckerus* ogsaa *Reyheri Lexicon* ud[1]) med sine merkelige *supplementis*, hvilket jeg dog ikke har seet eller læst, mens vel i *journalerne*, at det har strid med *Fabro-Cellariano* eller *Stübeliano* om rangen: hvoraf er voxen mange vexel-skriffter, hvilket ey skulde være utienlig at *conferere* med. Dette jeg saa uforgribelig dog hiertelig vel meenende raader. Hvad sig ellers min *præfatiunculam* anbelanger, skal dend paa første vink være færdig, naar jeg et ord erholder fra min Hr. *Con-Rector*, om hand noget tøver effter disse foromnevnte *Lexica* at *conferere*; Jeg seer heldst, at ieg i disse vindter dager kand *expedere* det lidet, jeg til hans velfortiente *elogium* vil skrive, end til foraaret, da jeg med *Decanats-affaires* vil blive meget *obrueret*. Min Hr. *Con-Rector* har derfor ikkun et ord at erindre, saa skal jeg strax fremsende det. I det øvrige har hand ikkun at foragte de andres *spargements*, hand melder om, omendskiøndt jeg i sandhed aldeeles intet har hørt der om, effter det gamle *veriverbium*: *Conscia mens recti famæ mendacia ridet.* Det er saa noget *ordinarie* og daglig i Danmark, at hvem som vil giøre noget ugemeent, som andre enten ey kand eller ey gider giort, maa tage imod saadanne *confecter* til tak for umagen, det finder flere end hand; *Tu contra audacior ito.*

Næst ald velstands og velsignelses ynske; samt tienstberedvilligst hilsen til alle fornemme Venner, er stedze

Clarissimi Dni Con-Rectoris

til ald ære og tieneste beredvilligste ven og tiener

Kiøbenhavn d. 29 *Octobr.* 1715. *S. Lintrup.*

[1]) Reyhers Thesaurus latini sermonis udkom i Gotha 1668; Junckers Udgave udkom i Leipzig 1712. Fol.

3.

Clarissime Dne Con-Rector, Amice honoratissime.

Saasom jeg nu effter nogle maaneders forvendtelse uformodentlig af deres *Collega Mr. Tybring* advares om hans afreyse, og altsaa, formedelst tidens korthed, og foregaaende store *consternation*, vi paa nogle ugers tid levede i her i Kiøbenhavn, kand strax *absolvere* det forhen lovede *charteque* til een liden *præfation* for hans *supplemento Lexici Lat.* heldst saasom jeg har *projecteret* een ey aldeeles kort *materie de meritis Danorum in studium Lexicographicum;* Saa har alleeneste her ved villet forsikre min Høystærede Ven, at samme mit løffte hos mig er uforgiætt, og derhos fornemme tilstanden af samme hans skrifft, og hvor viit dermed allereede er *avanceret*, for dereffter at tage mine *mesures*, og vide, hvor snart jeg det skal affærdige, saasom jeg ey gierne *in vanum* vilde *employere* dend tid, som ellers er kostbar nok. Vil derfor ved leylighed vendte et ord til effterretning herom. Herhos maa tienstligst bede, at min Høystærede Ven saavel selv vilde formane, som ogsaa næst min flittigste *salutation* fra mig, bede sin høytærede *Collegam* Hr. *Rector Sirich* at hand vilde tilholde deres Hørere i Skolen, som enten alt ere eller komme skulde, og ikke ere *laureati*, at de til førstkommende *Baccal.-grad* effter Lovens tilhold indfinde sig, om ikke i *person*, om vigtige *raisons* dem maatte *excusere*, saa dog i *commission.* Skulde nogens vilkaar være saa slette, at hand ey kunde betale dend heele *contingent* af *sumptibus*, som dog bliver meget *moderat*, skal ved giorde erindring haves ald optænkelig *moderation.* Skulde min Hr. *Con-Rector* ogsaa have nogen kundskab om deres *Lectoris* Hr. *M. Terpagers Historia Ripensi*, og hvor viit dermed var *avanceret*, vilde derom tilbede mig nogen underretning, saavelsom ogsaa, om noget nyt in *re literaria* hos dem var

i vendte. Næst ald velstands ynske, samt aller tienstligst hilsen til alle fornemme gode Venner forbliver stedze

Cl. Dni Con-Rectoris, Amici honoratiss. officiosiss.

Khavn *d. 17 Martii* *S. Lintrup.*
A. 1716.

4.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,
Amice honoratissime.

Jeg havde hverken tænkt eller vidst, at det med hans *Supplemento Lexici Cellariani* var kommen saa viidt, at dend fra trykken snart kunde haste, hvis hand mig ey derom med hans sidste ærede havde forsikret. Og det er aarsagen, at ey med dend lovede *præfation* før har hasted; saasom jeg alt vendtede mig et *specimen* trykt at see deraf, som jeg baade mundtlig og skrifftlig havde begiæret, saasom jeg har liden tro til Boghandlerne, siden ey alleene een til Hamburg har over 9 aar indeholdet med et skrifft, hvortil jeg *A.* 1707 alt skrev *præfation* paa nogle ark, og *ipsissimus Bosseck*[1]), efter at hand lang tid havde opholdt med løffter om Sl. *D. Masii Dispp.* i 2 *Tomis* at oplegge, omsider kom med det uforskammede *postulato*, at mand skulde giøre forskud af 800 *mark* lybsk dertil, hvoraf jeg begyndte at tvile om haus *parole.* Da jeg nu fik min Høistærede Hr. *Con-Rectoris* gode skrivelse, var jeg just med *depositsen embarasseret*, og maatte derpaa reyse noget ud paa Landet for at tage siun paa noget godtz, som jeg

---

[1]) Balthasar Otto Bosseck, Boghandler i Flensborg. Han forhandlede flere af Falsters Skrifter: Supplementum Lingvæ Latinæ, 1717, Qvæstiones Romanæ, 1718, Cogitationes variæ philologicæ, 1719.

i disse dager skulde kiøbe til et *Tusculanum*, foruden at *Magisterii Graden* endnu staaer tilbage, derfore har jeg ey saa prompt, som jeg vilde, kundet efterkomme hans villie; Mens for at viise min tienest-færdighed, har paa reysen kast indsluttede blader ud, som er dend største deel af *præfationen*, saasom jeg nu fornemmer jeg kommer til at afkorte dend, som jeg herved sender, til een forsikring, at *resten de meritis nostratium in Lexica Latina* og særdeeles min Hr. *Con-Rectors* med nærmeste Post skal følge. Jeg seer intet *periculum in mora* for dend Hr. Boghandler, saasom *Messen* ey er saa nær, og tilmed veed jeg ey om hand er saa *Souverain*, at hand kand skrive *Auctori* saa dag og stunde for med andet meere. Denne samme uformodentlig hast foraarsager, at jeg ey effter ynske kand udføre det foretagne *argumentum*, hvori ellers havde mødt nogle *ανεκδοτα*, om jeg havde hafft tid at indbie den forvendtende *relation* derom. Mens det kand *D. V. redresseres* i een ny *edition* af skrifftet, som vel om nogle aar vil vendtes. Saa snart jeg faaer *ferias caniculares* fatt, skal viitløftige skrive min Hr. *Con-Rector* mine tanker om hans forehavende *Historia Litteraria vet. Romanorum*, hvortil hiertelig *gratuleres*, og hannem alle de mig bekiendte *subsidia* ey alleene paa papiret, mens endogsaa *in natura communicere.* Jeg *gratulerer* ligeledes med hans *version* af *Ovidii Tristia*, hvortil jeg ynsker hand maae finde een forliggere, da jeg dend ogsaa med et par ord til fortale skulde forøge *de Poesi Danorum* til een liden *Apologie* imod *Auctorem vindiciarum nominis German. contra obtrectatores Gallos*[1]), som

[1]) Dette Skrift af Joh. Fried. Cramer, stilet mod den franske Forfatter Père Bouhours, udkom anonymt i Berlin 1694, Folio (optrykt samme Aar i Amsterdam, 8vo). Om de Svenske og de Danske siges, at naar de faae i Sinde at skrive Vers i et andet Sprog end det Latinske, pleie de at bruge det Tydske.

tviler paa om de Danske har nogle *politi* og *elegante vers* at fremviise, *sed de his alias.* Imidlertid befaler jeg min Høystærede Hr. *Con-Rector* Guds trygge beskiærmelse og nest ald velstands ynske, samt flittigste hilsen til alle gode Venner, forbliver stedtze

Clarissimi Dni Con-Rectoris

til ald ære og tieneste beredvilligste Ven og tienere

Khvn., d. 18 *Julii* 1716. *S. Lintrup.*

5.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,
amice honoratissime.

Jeg takker tienest-venligst for hans sidste angenemme og høflige skrivelser og derhos følgende gode manna-gryn, og end meere for den *patience*, hand har med min uformodentlige og aldeelis imod villie og tanker mig paakommende seendrægtighed med dend til hans smukke *opus* lovede *præfation*; For at fornøye eller i ringeste at stille Boghandlernes misfornøyelse sender herhos een liden *continuation* deraf, at dermed at trykke kand fortfares; indtil slutningen med første *post* kand følge. Uformodentlige mens mig meget høyt magtpaaliggende reyser og forretninger paa landet med et lidet jord-godtz jeg med et *Tusculano* har tilkiøbt mig af Biscop *Thestrup*[1]), har staalen mig meere tid fra, end jeg havde agtet; tilmed blev mig imod ald tanke paabyrdet af dend gode *Professor Wolff* i Hamburg at skrive et *Elogium* over deres forrige *Senior Ministerii D. Volckmar*[2]), som ogsaa tog mig nogle dager fra. Nu vil ikke

---

[1]) Mag. Frands Thestrup; han blev 1709 Biskop i Aalborg Stift.

[2]) Dette Elogium — som hverken nævnes af Worm eller Nyerup — er trykt i Memoria viri summe venerandi Joh. Volckmari, Hamb.

røre ved noget andet, før jeg faar det ark papir færdig, som endnu mangler. Vil ogsaa formode det bliver ey fortrydelig, at det er lidet maa skee vitløfftigere[1]), end jeg og andre havde vendtet, saasom det *thema de meritis Danorum in studium lexicographicum* ey burde alt for kort anrøres, og *amor patriæ* vel hos ham og andre retdømmende undskylder dend viitløfftighed. Videre vil ey denne gang melde, mens bie til jeg med første post kand sende *resten*. Og imidlertid næst ald selvynskelige Velstands ynske, samt tienest venligst som til ham selv, saa og til alle fornemme gode Venner, *en particulier* Hr. *Cancellie*-Raad Worm forbliver stedze

Clarissimi Dni Con-Rectoris
Amici honoratissimi officiosissimus
In Tusculano meo Knardrup *S. Lintrup.*
raptim d. 18 Augusti 1716.

6.

Vir Clarissime, Amice honoratissime.

Jeg sender herhos det sidste af dend liden, mens længe vendtede, *præfation*, med igientagen *excusse* baade for dends lange ophold og slethed, som jeg nu ey videre vil beklistre, siden jeg om hans høflighed noksom er forsikret. Et giør mig ondt, at jeg i denne min *secessu*, hvor jeg med Haandverksfolk stedze har været *embarasseret*, hverken har hafft *Bibliothec* ved Haanden. eller rolighed til det, som havde ynsket, hvorover jeg ikke eengang har

---

1716, Fol., S. 65—68; den er dateret Hauniæ 1716, d. XVII Nov. Volckmar — f. 1666, d. 1715 — var Præst ved St. Catharine Kirke i Hamborg.

[2]) Lintrups Fortale, i hvilken flere af de Arbeider omtales, som kunde ventes fra Falsters Haand, er 23 Octav Blade stor; den er dateret 1ste August 1716. Derefter følger en Epistola gratulatoria af Terpager, fire Blade.

ret kundet *citere* enten *Auctorum loca* eller *verba*, mens har alleeneste *ex memoria exprimeret sensum*. Imidlertid kand min Hr. *Con-Rector* forsikre sig, at hvad jeg har skrevet, er af een redelig *affection* og beste meening skrevet, som jeg ved alle *occasioner* skal *temoignere*. Naar skriftet er færdig, ynskte jeg vel mig et par *exemplaria* til *Collectores Actorum Eruditorum Lipsiensium* baade *Latinor.* og *Germanicor.* derved at giøre det *in re literarum publica* desß snarere bekiendt. Kand jeg fremdeeles enten til hans *Ideam Histor. Roman. litterariæ etc.* eller andet *contribuere* noget, skal det være mig een *plaisir*: ynskte og gierne snart at see hans smukke danske *vers* over *Ovidium* og dem med een liden *præfation de meritis Danor. in Poesin* at geleiede. Dend gode Mand jeg i *præfationen* melder har hafft *indicem Livianum* under hænder, er deres gode *Lector Terpager*[1]), som jeg i min Skole-gang hørde det om, og end med dend Sl. *Borrichii expression*: *Postquam coepisti amare Liviam, desistii in Livio*, hvorfore jeg vel ynskte at vide, hvorvidt samme *index Livianus* vel var kommen.

Iøvrige nest allerbeste ynske af ald velsignelse og selvynskelige velstand, samt tieneste ærbødigst og venligst *respect* og hilsen til alle fornemme Venner, geistlige og verdslige, samt hans Hr. *Collegas*, forbliver stedze

Clariss. Dni Con-Rectoris, Amici honoratiss. officiosissimus

Knardrup i Hast, d. 5 *Sept.* 1716. *S. Lintrup.*

P. S. Han fortørnes ikke, at brevet ey fuldkommelig *franqveres*, saasom det skeer ey af *menage*, mens frygt, at det ey skulde gaae rigtig nok. *Vale.*

---

[1]) Lintrup meddeler i sin Fortale, at »Vir qvidam Clarissimus« for syv Aar siden var begyndt at arbeide paa et Lexicon in Livium.

7.

Clarissime Dne Con-Rector, Amice honoratissime.

Ved min hiemkomst fra min *Tusculano* fandt jeg saa vel hans angenemme skrivelse som hosføyede ark af hans *Supplementi Lexici*, ved Hr. *Mag. Maturin Castanæum* mig tilbragt, hvorfore herved tienestligst takker, og vendter med forlængsel *resten*. Og som jeg deraf skulde slutte, at det snart nu skulde blive *absolveret*, saa vil vendte mig et par *exemplaria* for betaling ved Boghandelerens *adresse*, ikke saameget for mig selv, som altid kand faae dem, som for Hr. Raad *Mencken*[1]), *Præs. Colleg. Collectorum Act. Erud. Lips.* og Hr. *M. Walch*[2]), som forfærdiger Teutsche *Acta Eruditor* og Neue Zeitung von gelehrten sachen, at det med tilbørlig *elogio* kand blive indført i alle de 3 *journaler*; I det sidste er det alt forlængst *mentioneret*. Skulde og det vare for længe, og være for besværligt at faae de *Exemplaria* her over, maatte Boghandleren *Bossek* beordres at levere de 2 ommeldte gode Mænd hver et got *exemplar* deraf, med begges vores, min H. *Con-Rectors* og min hilsen, saa skal ey lade mangle strax at skrive dem til derom. Skulde min stakkels *præfation* endnu ey være aftrykt, eller det sidste, som jeg for nogle Poster sendte min Hr. *Rector*, endnu være hos ham, vilde bede, at disße faae linier, som paa indlagde seddel findes, maatte forandres og indsettes paa sine steder *in margine*, saasom jeg skrev *præfationen* paa Landet uden bøgger, hvorfore jeg og ey saa *præcise* har træffet enten *Auctorum verba* eller *citeret loca* som det

---

[1]) Johann Burchard Mencke, Professor i Historie i Leipzig (f. 1675, d. 1732), redigerede det lærde kritiske Maanedsskrift: Acta Eruditorum Lipsiensium.

[2]) Johann Georg Walch (f. 1656, d. 1722 som Superintendent i Meiningen), var Udgiver af en af de i Leipzig udkommende lærde Journaler. Lintrup stod i Brevvexling med ham.

sig burde. Jeg tviler intet, min Hr. *Con-Rector* jo i sin *præfation* selv har forklaret sig og givet *raison*, hvorfor hand ey alleene af *Scriptoribus classicis*, mens endogsaa af *Ecclesiasticis Tertulliano etc.*, hvorfore jeg ey har rørt derved, omendskiønt ieg vel veed og har hørt, at nogle derover har *criticeret*. Hvad *sperance* min Hr. *Con-Rector* har om sin *version* af *Ovidio*, maatte jeg ved leylighed *informeres*. Saavel som ogsaa om hans andet *opere Histor. Lit. Rom.* om hand snart *V. D.* agter at fare fort dermed. Skulde min høytærede Hr. *Con-Rector* ellers vide nogen i deres egn eller *Dioeces*, som havde noget *in re literaria* for, som var værd at melde (ti Postiller, *Catechismos* og bønnebøgger *etc.* hører ikke her hen) vilde hand ubesværget *communicere* mig det, at det i forberørte Neue Zeitungen til *Auctorum* berømmelse og opmuntring kunde indføres. Dend gode *Professor* og *Rector Bircherod*[1]) i Odensee sendte mig forleden ey mindre end 10 *volumina in fol. et 4*, som alle ere færdige til trykken, hvoriblant ere *Historia Trajani ex Nummis et Inscriptionibus. Versio 1. Capitis Alcorani, cum notis polyglottis, & Aelnothus de vita s. Canuti cum notis uberrimis, de Tauro Cimbrico, vet. septentrion. Idolo, Historia Episcoporum Othiniens. ad Reformationem etc.* og har mange fleere liggende hos sig endnu, alle færdige fra 1691 og saa fremdeeles, som intet videre *desiderer* end *Editorem Bibliopolam*; Saaledes er mand her faren *in re literaria*. Skulde *Ernestus Halsenius*, som hand berettede, være bleven *Collega* i deres Skole, maatte Hr. *Rector Sirich* flittig hilses, med begiæring at 11 Rdl. af hans løn maatte

---

[1]) Thomas Broderus Bircherod, f. 1661, 1694 Rektor i Odense, død 1731. Flere af de Skrifter af ham, som Lintrup nævner, bleve udgivne af Westphalen i hans Monumenta inedita mange Aar efter.

efterhaanden holdes mig tilgode, som hand for *Baccalaureigraden resterer*, og gav mig sin haand paa; dog vilde ey gierne ile formeget dermed, eller giøre dend fattige Karl fortræd, som jeg ved graden lærdte at kiende for et skikkelig Menniske. I øvrige beder om forladelse for tilføyede *molest*, og næst ald velstands ynske, samt tienest-venligst *respect* og hilsen til alle fornemme Venner derpaa stedet, *en particuliere* Hr. Biscop *Thura*, Hr. *Cancellie*-Raad *Worm*, velb. hans *Collegam Sirich* og alle andre mig bekiendte, forbliver stedze

Clarissimi et præcellentis Dni Con-Rectoris

til ald ære og Tieneste beredvilligste ven og tienere

Khavn i Hast d. 22 *Sept*^{br} 1716. *S. Lintrup.*

8.

Clarissime et Præcellens Domine Con-Rector,
Amice honoratissime.

For deres mig fra Hr. *Schurmand* tilstillede *Supplemento L. Latinæ* samt hosfølgende høflige skrivelse takker tienest-skyldigst og glæder mig at see min stakkels uartige, og paa ubeleylig sted og tid, og ey med tilhørende *apparatu* udkaste *Præfation* saa vel *accommoderet*, saa jeg ved giennemlæsning fandt mindre af *sphalmatis typograph.*, end jeg havde vendtet; Og som jeg er gandske forsikret, at denne *primogenitus ingenii Falsteriani foetus* over aldt skal finde Liebhabere og elskere hos alle forstandige, saa vil ynske, at dend snart maae drage andre fleere effter sig. Jeg takker ogsaa for de 2 *Exemplarier*, som ere Hr. Rath *Mencken* og Hr. *M. Walch* tilsendte, som jeg vil formode bliver effter min agt til min Hr. *Con-Rectors* velfortiente berømmelse. *M. Walch* skrev mig for nogen tid derom saaledes til: *Falsteri Supplementum Latinæ lingvæ opus est magnæ diligentiæ nec mediocris utilitatis etc.* Ved samme

leylighed sendte han mig sin *Disput. de variis modis litteras colendi apud veteres Romanos*, som ey siunes at være langt fra min Hr. *Con-Rectors instituto*, og lovede med første lige saadan een *de variis modis litteras colendi apud veteres Germanos*. Skulde jeg endten dermed eller med noget andet kunde tiene min Hr. *Con-Rector* i samme hans forehavende, skal det skee med *plaisir*. Ynskte og gierne at *informeres*, hvorleedes dermed saavelsom med hans *Tristibus Ovidianis* tilstod; Imidlertid næst ald velstands og lykkelig *successes* ynske baade til det og andre hans *desseins*, samt flittig hilsen til alle gode Venner, forbliver stedtze

Clariss. et Præcellentis Dni Con-Rectoris

til ald ære og tieneste beredvilligste Ven og Tienere

Khavn d. 19 *Decembr. A.* 1716. *S. Lintrup.*

9.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,
Amice omni officiorum studio sincere et sine fuco honorande.

Som jeg takker allertienestligst for hans meget ærede skrivelse og der hos følgende *paqvet*, *en particulier* for det *exemplar* af hans *Supplemento Lingvæ Latinæ*, hvor ved jeg finder mig min Høytærede Ven end nærmere *obligeret*; Saa *gratulerer* hiertelig med det andet *specimine* af hans ugemeene flid og læsning, og ynsker af mit hierte, at det ey alleene maae finde dend velfortiente *applausum* og *approbation* hos alle i saadanne *studiis* ret kyndige, som jeg er aldeeles forsikret om, mens endogsaa med tiden indhøste sin *Auctori* dend ey mindre velfortiente løn og *recompense*, jeg meener dend *station*, hvori han baade med sit gode *talent* kunde tiene *publico* bedre, og see sine *studia* bedre aflagt og *beneficeret*. Jeg har med fornøyelse læst det mig meddeelte *specimen* igiennem, og deraf saa vel om hans

instituto og *methodo*, som deri brugde *accuratesse informeret* mig, og er forsikret det vil fornøye *publicum*[1]) .... Jeg sender her hos det første ark tilbage med min ringe *imprimatur*, saasom jeg holdt betænkelig at leverede *Decano Frølund* det, eendeel fordi hand er heel langsom, eendeel fordi hand vel skulde *prætenderet* at see det øvrige med, og der giort *difficulteter* ved, eendeel fordi hand som een *prætenderet Litterator utriusque Regni primarius* var dend eeneste jeg hørte der *desidererede* noget i min Herres *supplemento*, *sc.* at hand deri anfører *testimonia Auctorum etiam seqvioris ævi*, som dog var af ingen *consideration*, og lige saa lidet at agte som det min Høytærede ven melder et *malicieux creatur* havde skrevet, som jeg dog vel troer *converserer* lidet med *Professoribus Havniensibus*, og altsaa vel lidet kunde vide deres *judicia* derom, foruden at jeg, som vel har talt med een halv snees derom, veed bedre og har hørt dem langt anderledes tale og dømme derom. *Sed hæc sunt literatæ virtutis exercitia*, og saadanne skarns gemytter maae undertideu tiene os til vores beste forfremmelse, saa *Chr. Thomasius* saa vidt havde ret, da hand skrev, at mand var sine fiender meere *obligeret* end sine venner *etc.* det jeg med min store *tentation*, dog Gud skee lov hid indtil med min gavn har forsøgt, og maae hver dag videre forsøge. Jeg havde heller end gierne skrevet een *præfation* effter saa smukt et skriffts fortieneste, hvis jeg ikke baade havde undseet mig derved formedelst at min Høystærede ven, saa høflig og uforskyldt vil giøre mit ringe navn dend ære at *mentionere* det i det smukke skriffts begyndelse, hvilken jeg hverken uden undseelse kand imodtage, eller

---

[1]) Her ere udeladte nogle Linier, i hvilke en hel Del Skrifter nævnes, hvortil Valentin Ernst Loescher (Professor i Wittenberg) »alt i sine unge Aar med Flid har samlet.«

ved at *declinere*, mens vil være tiltænkt, om Gud sparer livet, med lige mynt eengang at vederligge. Skulde hans danske *Tristia Ovidiana* komme for liuset[1]), som jeg af Hr. *Justice*-Raad *Reitzers* mig vel bekiendte langsomhed frygter vil see viidt ud, vilde gierne dem med een liden *Præfation de Meritis Danorum in Poesin*, eller *Vindiciis Danor. etc.* ledsage. Dend af H. K. M. mig nylig tillagde *Professio Theol.*[2]) skaffer mig nu saa meget at forrette, heldst med *responsis nomine Facultatis* at forfatte og skrive, saa jeg lidet kand tænke paa *humaniora*. Jeg vilde og gierne have Sl. *D. Masii Disp.* først ud, før jeg tog andet for, effter dend *obligation* jeg har for dend Sl. Mand, til dend ende jeg og har opsatt hosfølgende *designation*, om jeg ved min Høitærede Vens *procuration* kunde finde Liebhabere til 2 à 3 *Exemplaria* deraf, naar de bleve færdige, i fald jeg skulde *resolvere* at giøre et hundrede eller 200 *Rdlrs.* forskud dertil, og tage *Exemplaria* derfor. Boghandleren *Pauli* lader et andet[3]) ogsaa af dend Sl. Mands skriffter trykke til *Flensborg* med min *præfation*. Jeg har ellers saavel af egne smaa *piecer*, som af *Prof. Bircherods* i Odense og *M. Ped. Brinchs* i Norge et og andet i verk, om jeg dermed kand komme fort. Indlagde til deres Høy-Ærværdighed Hr. Biscop *Thura* beder jeg maatte ham med min tienestligst hilsen og *respect insinueres*, saavelsom alle gode venner hos dem flittigst fra mig *saluteres*. Som næst ald velstands ynske over min Høytærede ven selv og alle fornemme gode Venner der paa steden alletider lever

Clariss. et Præcellenti Dno Con-Rectori,
Amico æstimatiss.sincere et sine fuco addictissimus

Khavn d. 6 *Februarii Ann.* 1717. *S. Lintrup.*

[1]) Denne Oversættelse udkom 1719.

[2]) Lintrup var i Aaret 1716 bleven udnævnt til Professor i Theologi.

[3]) Masius's Skrift: »Amica velitatio epistolaris«, som udkom 1718.

P. S. Min høytærede Ven bliver vel af dend godhed at erindre deres *Collegam Halsen*, naar hans leylighed bliver, om dend *rest* for *graden.* *vale et ignosce.*

10.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,

Amice sincero officiorum studio et sine fuco honorande.

Jeg blues ret ved, at jeg saalænge har været min Høystærede Ven mit tienest-skyldigst svar paa hans meget ærede med *Monsr. Bøtker* skyldig, og ey forlængst formedelst mangfoldige *occupationer* har kundet erstattet det; Beder derfor tienestligst om *pardon* og forsikrer, at jeg aldrig skal lade mangle ald optænkelig tienestvillighed, omendskiønt jeg undertiden imod min villie maae lade min flittighed mangle i at besvare hans *missiver.* Jeg takker endnu som før for hans uforskyldte ære af *dedication*, og som jeg ingenlunde tviler, at hand jo effter sin bekiendte *prudence præcaverer* ald befrygtende *invidiam* derved baade for sig og mig, saa lover jeg endnu, om Gud sparer livet, at giøre lige skiæl derfor i sin tid. Jeg kand forsikre, at hans *Supplementum* har over alt uden lands, saa vel i Tydskland som Engeland og Holland funden almindelig *approbation* og *applausum*, som jeg af adskillige breve har seet. Og som dend bekiendte *Th. Fritsch* til *Leipzig* lader een ny *edition* af *Fabri Lexico* oplegge med merkelige Tillæg, saa tviler jeg ey hand jo ogsaa lader min Høystærede Hr. *Con-Rectors supplementum* paa sine steder indføre. Og som jeg erindrer mig, at min Høystærede ven tilforn har skrevet, at hand havde siden dend tid samlet meere, som

---

[1]) Falster maa i et Brev til Lintrup have meddelt, at han vilde dedicere ham sit Skrift »Qvæstiones Romanæ«. Dette Skrift udkom 1718. Dedicationen til Lintrup er dateret den 1ste October 1717.

kunde tiene til dend at forbedre, saa veed jeg ikke, om hand vilde, at jeg lod ham deraf give *part* ved een god Ven, at hand kunde selv lade ved een god Ven min Høystærede Ven derom ansøge. Hans ny *dessein* med at *choisere* det beste *latin* af *Lexicis* og *distingvere* fra det slette dog meget gængse er ald ære og *approbation* værd. Og som vor brave Sl. *Ostenfeld* i det skrifft, jeg i min *præfation obiter* meldte om, kaldet *Scopuli et Pharus Latinitatis*[1]), har hafft samme forsætt, og ligeledes *ad modum Lexici* giennemgaaet ordene saaledes, at paa een *columne* findes de brugelige slette ord, paa een anden de bedre og ret *classica*; og samme *opus* bestaaende af 3 store *Tomis in* 4 nu hviler i Hr. *Etats*-Raad *Rostgaards Bibliothec*, hvor hen jeg for faae maaneder *promoverede* den middelste *Tomum*, som fandtes hos *Mag. Sorterup*[2]) her i Landet; Saa veed jeg ey om min Høytærede Ven ved een skrivelse vilde aabne ham sin meening derom, for at erholde det til *conference* eller om hand vilde jeg paa hans vegne skulde forlange det for at ud*copiere* alleeneste et Bogstav eller noget, for at see hvor viit hans forsætt kom overeens med min Hr. *Con-Rectors.* Hvad hand finder for got heri skal villigst efterkommes af mig. Og skal jeg samme *opus*, om det ikke i aar udkommer (*qvando sum occupatissimus*) med een egen *præfation* geleide til lyset. Om *D. Val. Ern. Loescheri collection* af *scriptis vett. Rom. Augur. et Pontif.* merker jeg nok min Hr. *Con-Rector* ey har fatted min meening,

---

[1]) Dette Arbeide af Christen Ostenfeldt — Professor i Medicinen ved Kjøbenhavns Universitet, død som dettes Bibliothekar 1671 — eiedes efter Rostgaard af Danneskjold og Gram. I sine »Cogitationes variæ philologicæ S. 52—68 har Falster meddelt en Prøve, som han fik af Terpager; den var dicteret paa en Forelæsning ved Kjøbenhavns Universitet 1663.

[2]) Jørgen Sorterup, Præst i Lydersløv.

saasom *collectionen* aldrig er udkommen, mens alleeneste af ham med andet meere samlet. Min Herres *version* af *Ovidii Trist.* vilde jeg ynske maatte komme snart for lyset, og give mig *occasion* til at skrive et par blader *de meritis Danor. in Poesin.* Endnu har jeg ikke hafft dend ære at see dend. Jeg holder det for dend sikkerste [maade] i disße vanskelige tider at befordre dend til trykken, at gode venner tog hver et vist tall *exemplaria* deraf, og saaleedes lette Bogtrykkerens bekostning, saasom jeg *obligerer* mig til 50, og gierne skal formaae andre til lige villighed; Jeg takker for min Hr. *Con-Rectors* tilbud med Sl. *D. Masii Dispp.*, som meget skal *obligere* mig, om endskiønt jeg ey kand vide, hvor snart de kand komme. Kand jeg *contribuere* noget til dend gode Hr. *Hans Nysteds Athenas Cimbricas*[1]) at befordre, giør jeg det med *plaisir*; dog ynskte ved leylighed at være noget nærmere *informeret* om indholden og skrifftets *dessein.* Deres *Collega Bøtker* skal giøre ald mulig og optænkelig *assistence.* Dend anden *Mr. Halsen* beder jeg takke for *prompt* betaling. I øvrige *deprecerer* saa vel denne skrivelses hastige og *extemporal*

[1]) Hans Olsen Nysted (Præst til Løsning og Korning i Aarhus Stift, døde 1740 som Jubelolding) havde forfattet et Værk med Titel: Athenæ Cimbricæ, i hvilket han fremsatte den Mening, at det Cimbriske Sprog — det er Dansk, Norsk, Svensk, Islandsk, Tydsk og Hollandsk — nedstammede fra det Græske, idet Grækere i stort Antal havde taget Del i Odins Tog til Norden, nedsat sig der og forplantet deres Sprog til Efterkommerne. »Det er ikke langt fra«, siger Falster, »at Forfatteren har bragt særdeles mange Lærde til at slutte sig til hans Mening, saaledes har han udviklet Alt med Klarhed, forudskikket visse etymologiske Regler og Love, og ledsaget Undersøgelsen rigelig med Exempler.« Falster, Cogitationes variæ philologicæ, S. 85 Nysteds sproglige Arbeider findes i det st. kgl. Bibl., ny kgl. Saml., Folio, Nr. 482—84.

ufuldkommenhed, som forhen lange ophold, og næst ald velstands ynske samt tienest-venligst *respect* og hilsen til alle brave venner der paa stedet, *en particulier* dend brave Biscop *Thura*, hans *Collega*, Hr. *Rector Sirich* (som med første skal have skrivelse fra mig) og andre, forbliver stedze med ald *sincere æstime* og *application*

Clariss. et Præcellentis Dni Con-Rectoris

til ald ære og tieneste beredvilligste og tienest-forbundne

ven og tiener

Khavn d. 3 Maji A. 1717. *S. Lintrup.*

11.

Vir Præcellens et Clarissime, Amice honoratissime.

Jeg maae nu under et tienestligst takke for begge min Høystærede Vens angenemme skrivelser, fordi jeg ey i rette tid besvarede dend første effter agt og skyldighed; Som dog for ingen anden aarsag blev effterladt, end at jeg alt vendtede effter vores Boghandler fra *Leipzig*, for at see hvad hand vilde bringe med sig, og hvorledes de gode Herrer *Journalister* havde anført min Hr. *Con-Rectors Supplementum*. Mens som jeg hverken *in Actis Eruditor. Lat.*[1]) eller *Germanicis* eller i andre *Diariis* finder noget derom, ja ikke eengang *in Catalogo Lipsiensi*[2]), og mine gode Venner i *Leipzig*, som jeg havde *procureret* de beviste *exemplaria* aldeeles intet derom *mentionerer*, saa maae fast frygte, at dend gode *Bosseck* ey har effterlevet sin *commission* reedelig, og tilstillet *D. Mencken* og *M. Walch* de 2 forommeldte *exemplaria*, saasom jeg ingenlunde ellers

---

[1]) Falsters Supplementum Lingvæ Latinæ er anmeldt i Acta Eruditorum Lipsiensium, October 1717, S. 480.

[2]) Skriftet findes anmeldt som udkommet i Messe-Cataloget til Michaelis Messen i Leipzig 1747, Blad E v°.

kand begribe aarsagen, hvorfor de aldeeles stiltiende skulde gaae det forbi. Nu stiller jeg det derfor til min Hr. *Con-Rectors* egen gode betænkende, enten hand vil endnu selv tilstille dem hver et *exemplar*, som kand beleylig skee, naar hans *Animadversiones Anti-Stubelianæ*[1]) udkommer, at *Supplementum* tillige med dem kunde *recenseres*, eller hand vil jeg paa min haand skal sende dem hver et *exemplar*, saa som jeg ey alleene for min Hr. *Con-Rectors* skyld, som dog med ald billighed skulde nyde dend fornøyelse af saa besværlige og langvarige *lucubrationer* at see dem *suo pretio ab eruditis æstimeret*, mens endogsaa for fædernelandets skyld gierne ynskte det. Kand ey heller vide hvorledes Boghandleren for een lumpen *menage* af 2 *Exemplaria* vil *negligere* sin *interesse* at giøre skrifftet over alt og bedre bekiendt, det alle fornuftige Boghandler pleye at *observere*, heldst siden *journalerne* saaledes *multipliceres*, saa een hver søger at drage skriffterne ved sin *recension* til sig, og derfor ey gierne *recenserer* dem uden de bliver dem tilstillet. Jeg vil her om vendte et ord ved første leylighed fra min Høystærede Herre, at mand dereffter kunde tage *messures* til næste Leipziger *mess*, og derhos ynskte nogen underetning om hans *Qvæstionibus Romanis*, eller *Historia litteraria Roman.*, hvor vidt dend er *avanceret*, og naar dend kand vendtes. Hvad sig ellers hans *Animadversiones Anti-Stubelianas* anbelanger, *gratulerer* jeg ham velmeent til det arbeyd, omendskiønt jeg havde ynsket

[1]) Falster udgav 1717 et Skrift »Animadversiones epistolicæ«, som var en Polemik mod Stübel, der i sin sidste Udgave af Fabers Thesaurus (1717) havde udtalt sig nedsættende og overmodigt om Falsters Supplementum Falsters Svar er meget skarpt. Et Svar til Falster og tillige et Forsvar for Stübel fremkom i »Der mit allerhand affairen beschäftigte Secretarius«, Nr. 403. (Se Neue Zeitungen von gel. Sachen, Leipzig 1718, (September) S. 591.

ham een angenemmere, og med een bedre *adversarie*. Ti jeg tviler vel ikke, det jo er ham bekiendt hvad for een Helgen denne *Stubelius* er, som for een snees aar skrev saa skrekkelige *satiras* og snart *pasqviller* imod vores brave *Theologos Carpzovium*, *Pfeifferum*, *Val. Alberti etc.* og gav sig ud for een aldmindelig forfægter for *Pietister* og *Chiliaster*, og skrev saa uforskammet som ingen anden, som særdeeles hans *Diabolismus Anti-Pietisticus* viiser; Saa jeg ey gierne vilde min Høystærede Hr. *Con-Rector* skulde falde i vexel-skriffter med saa *rude* og *bizarr* et menniske; Imidlertid som jeg aldeeles intet tviler om min Hr. *Con-Rectors conduite*, at hand med ald *civilité*, ikke dend hans adfærdt *meriterer*, mens dend vores *studia humanitatis* udfordrer, svarer ham og ey effterfølger de brave, mens heri lastværdige, *literatores Francium Perizonium*, *Gronovium*, *Kusterum*, ja vores *A. Borrichium*, som har *tracteret* iblant smaa *bagateller* med dend *vehemence*, saa *Jesuiterne* ey verre *attaqvere Aug. Confes.* eller *Lutherum*, det som ogsaa har giort *A. Borrichium* forhat hos mange, fordi hand saa skarp angreb dend brave *Cellarium*, saa hand nu i hans grav maa undgielde det. Saa skal gierne naar forlanges, tilstaae at have seet og læst hans skrifft og overlader det hans egen betænkning, enten hand strax vil sætte det sædvanlige *imprimatur* for paa, eller giemme det til siden; dog det første var det rigtigste for at forekomme *inqvisition*, saasom mand af een ny *occasion* ved *M. Wolfburgs*[2]) *Ob-*

---

[1]) Anders Borch, f. 1664, død 1709, Rektor ved Kathedralskolen i Throndhjem, udgav 1687 i Kjøbenhavn »Appendix ad curas posteriores Cellarii«, der er en polemisk Kritik over Cellarius's Skrift: »Curæ posteriores de Barbarismis et Idiotismis Sermonis Latini«, Cizæ 1680. Cellarius, f. 1638, d. 1704, var dengang Rektor i Zeitz, senere blev han Professor i Halle.

[2]) Morten Casper Wolfsburg havde 1717 udgivet Observationes sacræ in Novum Testamentum, Francof. et Lips. Dette Skrift gav

servationes S. in N. T. er bleven noget nøyeseende med *censurer* og *approbationer*. *M. A. Borch* har skrevet til *Trundhiem*, og given adskillige gode venner *commission* at indhænte mig tilforladelig undretning derom, dog jeg for min *part* bliver ved min undretning og tænker jeg selv har fattet og forhen meddeelt, og holder det for een *blame*, dog meget utidig og *uraissonnabel* effter Mandens Død. Og omendskiønt jeg slet ingen *connexion* har med dend Sl. Mand, mindre er ham i nogen Maade *obligeret*, saa tør dog nok ved given leylighed eengang sige mine tanker derom. Imidlertid næst allerbeste velstands ynske, samt tienestligst hilsen til alle gode venner forbliver stedze

Min Høistærede Hr. *Con-Rectors*

til ald ære og tieneste beredvilligste Ven og tiener

Knardrup i Hast, *d. 20 Augusti Ao 1717.* *S. Lintrup.*

12.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector

Amice in paucis et sine fuco æstimatissime.

Jeg vilde giøre liige saa lang og viitløfftig undskylding for min lange ophold med at skrive, som opholden selv var, hvis jeg ey forsikrede mig, at min Høystærede Ven foruden ald min erindring og undskylding af sig selv effter-tænkte, hvad *excusse* vores *Jubel*fest og dermed følgende uroe kunde give, om jeg dermed vilde forderve hans tid og mit papiir. Vil derfore sette det tilside, og tienest-skyldigst takke min Høystærede Ven for hans tilsendte smukke skrifft imod *Stubelium*, som jeg med *plaisir* har læst, og de mig tilstillede *exemplaria* strax deres Eyer-mænd ladet tilstille. Jeg maae bekiende, hand har ærlig faaet sin deel og skal ret forlænges at viide og see, hvor-ledes hand sig fra det *plagio* kand løsgiøre eller undskylde,

---

Anledning til, at en Commission blev nedsat for at undersøge de Lærdomme, der vare udtalte i det. Wolfsburg døde 4729.

som hand saa øyensiunlig er overbeviist. Det havde jeg alleeneste ynskt, at Boghandleren *Bossek* havde ladet skrifftet trykke paa liige papiir med *Supplemento* selv, saa det med det forrige kunde være bundet sammen, som de af indhold hører sammen. Jeg har slet intet *remarqvabel* herfra at *referere* min Høystærede Ven, saasom alleting hos os gaaer paa dend gamle tone, det er meget langsom og *in re literaria* Krebsgang. Sl. *D. Masii Disp.* som trykkes til *Hamburg* gaaer meget brav fort, saa jeg haaber denne vinter at see dend største deel af dem trykt; hvorfor jeg og tienestligst vil have min Høistærede Hr. *Con-Rector* erindret om sit gode løffte, at hand betimeligen vilde *procurere* mig nogle Liebhabere dertil, saa som jeg har *obligeret* mig ey alleene at forskyde een anseelig *sum* penge, mens endogsaa at skaffe ham aff met et 100 *exemplaria*, hvortil jeg altsaa behøver gode Venners *assistence*, som jeg i lige *occasioner* alletider er villig at erkiende. Gud give jeg ikkun havde min Hr. *Con-Rectors metaphrasin Danicam Tristium Ovidianorum* i mine hænder, saa vel jeg skulde finde leylighed til at faae dend ud, som jeg mange gange har sagt baade *Justice*-Raad *Reitzer* og *Professor Gramm*, mens alt omsonst, saa jeg ikke kand vide, enten det er dend sædvanlig langsomhed at tilskrive der findes hos somme, eller der stikker een *jalousie* under, at mand ey vil nogen anden skal have med saadant at bestille end de selv. Imidlertid glæder jeg mig, at min Høystørede Vens *Histor. Roman. Litterar.* har bedre fremgang, som jeg med glæde vil imodtage, naar dend udkommer. Omendskiønt vores *Jubelfest*[1]) havde stor modstand, førend den kom istand og end siden, da dend blev holdt havde utidige *Censores* hos os

[1]) Den anden Secularfest i Anledning af Reformationen høitideligholdtes i Danmark fra den 31te October til den 7de November 1717.

selv, som offentligen torde *carpere* dend anstalt, saa glæder jeg mig dog, at dend allevegne udenlands har funden *approbation* hos alle velsindede. Skal ellers meget tvile, at noget hos os derom skulde udkomme, saasom vores sager nu ere[1]). *Herm. v. der Hardt*[2]) giver *Histor. Reformat. litter.* ud, som hand har sendt mig *sciagraphie* af, mens i hvormeget jeg har bemøiet mig, at *procurere* ham nogle smaa *piecer*, som hos os kunde ligge *Ms.* saa kand jeg dog intet *effectuere*. Saa aldeeles liden villighed eller nidkiærhed findes hos os til at tiene *publico*. Hvad jeg forhen har skrevet, bad jeg maatte være min Høystærede ven i god erindring, at om hand saa ved leylighed enten selv *horis subsecivis* forfattede nogle smaa *schediasmata rarioris argumenti*, som ikke just giorde en *opus* eller *tractat* eller kom [over] andres *MS.* af saadan indhold, hand da vilde holde dem *publico* tilgode, i fald vi eengang kunde treffe bedre tider og leylighed til at give enten *Acta litteraria ex MSS.* ud eller saadanne *Miscellanea* som *Lipsiensia*[3]) *etc.* Imidlertid næst ald velstands ynske, og tienest-venligst *respect* og hilsen som til ham selv og elskelige Kiæreste, saa og alle fornemme gode Venner, *en particulier* deres gode Biskop *Thura*, forbliver stedze med *sincer æstime* og *affection*

Prælcellentis Clarissimi et Dni Con-Rectoris
Amici æstimatissimi sincere et sine fuco studiosiss.
Khavn d. 29 *Novemb. A.* 1717. *S. Lintrup.*

---

[1]) Der udkom dog ikke saa faae Skrifter om Jubelfesten i Danmark, dels Beretninger, dels Jubeltaler.

[2]) Hermann von der Hardt, f. 1660, d. 1746, var Professor i Helmstädt. Han var en ualmindelig frugtbar Forfatter, hans Skrifter vare philologiske, historiske, litteraire, theologiske.

[3]) Miscellanea Lipsiensia indeholdt lærde Afhandlinger af forskjelligt Indhold. De udkom fra 1716 til 1723 i 12 Bd og redige-

13.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,
Amice ex animo et sine fuco honorande colende.

Jeg maae tienest-venligst bede om forladelse baade for mit skyldigste svars lange ophold og alt for store korthed, at jeg med 2 *linier* alleneste besvarer hands meget angenemme skrivelser. Takker derfor allertienestligst for given gode *notice* om hans berømmelige forehavende baade med *Observationibus Philologicis* og *commentar. s. annotat. in Gellium*, hvortil jeg af hiertet ynsker ald lykke og *succes*. Om det sidste *instituto* ynskte nok noget nærmere at være *informeret*, og paa hvad maade hand sine *commentar. et annotationes* vilde indrette, og hvad *apparatum* hand vel allereede har der til af de beste *editioner*. Jeg vendter intet fra hans haand uden det som got og *complet* er, kand og derfor aldrig tvile, at jo hand baade for hen forsiuner sig sig med alt hvis derhen kand høre og finder den fortiente og forvendtede *approbation* derved. *Udisputerligt* er det, at dend *Auctor* baade giver overflødig anleedning til at *commentere*, og fortiener een god *commentatorem*, vilde derfor af hiertet ynske min Høystærede Ven maatte blive bestandig i sit forsætt og ved leylighed meddeele *publico* et *specimen* over een af de vanskeligste *passager* i ham. Jeg vendter nu med længsel hans *Histor. Litterar. Romanam.* Et maae jeg af hans godhed tilbede mig, at saasom Hertzogen af Saxen-Gotha hans Ober-*Consistorial*-Raad *D. Cyprianus*[1]) som nu 3 gange har sendt mig *Jubel-medailler*

---

redes af F. C. Petzoldt, Magister og Lærer ved St. Thomæ Skole i Leipzig, (f. 1678, d. 1731).

[1]) Ernst Salomo Cyprianus (f. 1673, d. 1745), Theolog og heftig Polemiker, beklædte flere Embeder i Gotha (han var Consistorialraad, Prindselærer, Bibliothekar). 1719 udgav han et meget stort

fra sin Hertzog, 2 gyldene og 4 sølv og har isinde i et stort *Volumine in fol.* under dend titel: *Hilaria Evangelica* at samle alt det, som *in tota Ecclesia Evangelica* er i sidste *Jubilæo seculari* skrevet og holdt, og derfor har forlanget af mig, at jeg vilde lade ham vide, hvad hos os er *passeret*, at min Høystærede Ven ved første leylighed ubesværget vilde meddeele mig een liden *relation* om alt hvis hos dem i Riibe *passerede*, med prædikkener, *orationer etc.*, tillige med *ordenen* og *processen* derhos. Saasom jeg vendter saadan *relation* fra andre steder i Rigerne; Jeg tviler ingenlunde min Høystærede ven jo erindrer sig sit gode løffte om *D. Masii Dispp.*, som nu trykkes brav fort, kunde hand *procurere* mig 12 à 14 visße Liebhabere, var jeg dermed meget vel fornøyet. *Professor Gramm* lovede forleden Dag at skrive ham selv til om hans *Ovidiana versione*, som jeg haaber hand har giort. Jeg maae af *manqvement* af tid denne gang afbryde, og næst al velstands ynske samt tienest-venligst hilsen og *respect* som til min høystærede Ven selv og elskelige Kiæreste, saa og til alle fornemme Venner hos dem, *en particulier* deres brave Biscop, Hr. *Cancellie*-Raad *Worm* og alle geistlige, forbliver stedtze

Clarissimi et Præcellentis Dni Con-Rectoris,
Amici honoratissimi sincere et ex animo studiosiss.
Khvn., d. 19 *Febr.* *S. Lintrup.*
An. 1718.

Værk, »Hilaria Evangelica oder Theologisch-Historischer Bericht vom andern Evangelischen Jubel-Fest«, Gotha, Folio. I første Afdeling, S 1—92 findes Beretningerne om Jubelfesten i Danmark, i anden Afdeling, S. 2—11 Lintrups Jubeltale; S. 90 læses et kort Referat om Festen i Ribe, hvor da Terpagers Tale omtales.

14.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,

Amice in paucis, sed multis nominibus æstimatissime.

Under et maae tienest-skyldigst takke for flere hans meget angenemme breve, særdeeles for det sidste, hvormed fuldte et meget behageligt *specimen* af hans *Commentationibus in Gellium*, hvoraf jeg *tanqvam ex ungve leonem* meget let kan slutte med hvad fliid og møye det hele verk vil blive forferdiget, om Gud giver lykke og *succes* med helbred dertil, hvortil jeg af hiertet ynsker lykke; vilde dog derhos ynske, dog uforgribelig, at min Høystærede ven vilde overtale sig selv dertil ved leylighed og given tid at *communicere publico* een liden prøve deraf paa et *par* ark eller saa, som beqvæmmelig kunde skee, om mand vilde sende det enten *Collectori Miscellaneor. Lipsiensium*, eller een anden saadan *journalist.* Vil hand og betroe mig dend *commission*, skal *bona fide*, *sicut Amicum decet*, dend *expedere.* Dog derom er god tid endnu at *deliberere*, saasom det ikke *presserer.* Hvad mig maatte forekomme til det ædle *propos* henhørende, som vel bliver meget lidet, skal villigst *communicere.* Min Hr. *Collega Gram* har nogle ganger ved leylighed sagt mig, at hand noget nær var eenig med een Bogtrykker, at hand skulde trykke og bekoste deres *Version* over *Ovidii Tristia*, og har idelig lovet mig at sende een prøve deraf paa et halvt ark, at min Høystærede Ven deraf kunde selv *jugere*, om hand dermed var fornøyet. Dend eeneste *difficultet* hand fandt derved, var at Bogtrykkeren endeligen vilde trykke det *in octavo*, for at giøre bogen deß beqvæmmere til at sælge, hvilken jeg dog meener best kand hæves, naar mand seer, hvorledes trykken passer sig i dend form. Jeg skal ey lade *manqvere* at *notificere* hvad mig herom videre bliver meddeelt, før det kommer til endelig slutning. Jeg takker ellers allerskyldigst for de

tilsendte *exemplaria* af dend *propre* og *galante version* af *Boileau des Préaux Satire*[1]), som jeg længe ey andet viste end kom fra min Høystærede vens egen haand og hierne, saasom dend er ret artig, før min *Collega Frølundt* fortalte mig, at Hr. *Cancellie*-Raad *Worm* havde tilsendt ham nogle *exemplaria* deraf. Ti maatte den brave Mand hiertelig betakkes paa mine vegne, og opmuntres videre dermed at fortfare, naar hands *affaires* og leylighed det maatte tillade. Jeg takker iligemaade allertienestligst for dend om dend gode *Lector*, *M. Terpagers Oratione Jubilaea* givne *notice*, som jeg skal vide at *diffundere* videre, dog jeg meget havde ynsket, at jeg havde derhos hafft undretning om hvad *themata* baade hans *Collega* Hr. *Rector Sirich* og hand selv i den *actu* havde *tracteret*, saasom jeg gierne vilde give een *pertinent relation* om dend *materie* til fremmede. Jeg har ellers min Høystærede ven meget tienstlig at takke for dend nye venskab det har behaget ham at *conciliere* mig hos Hr. *Sibbern* i Glykstad, som med et særdeeles *obligeant* Brev for faa dager siden *præsenterede* mig dend og med samme gav mig *ouverture* af hans priisværdige *dessein* at *publicere Tomum Scriptorum Danicorum ineditum*, hvortil ieg skal *contribuere* alt hvis enten *e publica* eller *privatis Bibliothecis* kand haves, hvorom jeg nærmere skal aabne ham mine tanker og fornemme hans. Det er vel bekiendt, at H. K. M. har beskikket effter *Univers.* allerunderd. ansøgning Hr. Geheime Raad *Wibe* til *Patronum Universitatis*; og skulde det være mig særdeeles kiær,

[1]) Oversættelsen af Boileaus Satirer, som Præsidenten i Ribe, Casten Worm udgav anonymt, begyndte at udkomme 1718.

[2]) Sibbern meddelte Falster i et Brev, dateret d. 10de April 1720, hvad Indholdet skulde være af første Bind af hans Scriptores Rerum Danicarum; dette Bind skulde da snart trykkes. Værket udkom aldrig.

om min Høystærede Ven eengang i fremtiden ved leylighed vilde sende ham et *exemplar* af begge deres skriffter saavelsom hvad hereffter maatte komme for lyset, som jeg med stor *plaisir* i hans navn skulde *offerere* ham, med det *elogio*, som derpaa hørte, om det maae skee i fremtiden kunde frugte noget, det samme Hr. *Justice*-Raad *Reitzer* har lovet at giøre, og vel muligt Hr. *Etats*-Raad *Rostgaard* effter min *repræsentation* skulde lade sig *disponere* til at giøre. Ved allerførste givne leylighed skal ey effterlade at giøre dend ommeldte erindring om hans *Lexico purioris Latinitatis*, som jeg dog af hiertet havde ynsket, maatte faaet sin fremgang, saasom dend skatt under *Dracone incubo* vel aldrig kommer for liuset. Til slutning maa betage dem dend grille og vildfarelse dem med andre fleere gode venner er tilbragt af *courranterne*[1]) om een udlands reyse, som jeg forsikrer er aldeles uden visßhed, omendskiønt uden grund. Ti er det uvisßt om dend gode Herre nogen tid enten *hoc Regni et Europæ* eller *Domus Regiæ statu* foretager nogen reyse, 2) er aldrig talt enten af eller til mig derom, omendskiønt der vel mulig i *occasion* af Churprindzsens *apostasie* saavelsom *Jubelfesten*, som var alle bevist jeg giorde mig sær umag for, saavelsom af dend Juule Prædiken jeg *extra ordinem* holdte paa slottet, kunde *par discurs* noget sligt være sagt over taffel eller i *Cabinet*. Mens jeg forsikrer paa min ære, at det var dend største fristelse, mig kunde *arrivere*, i henseende til min alder og svaghed, saasom det var for møysommelig at reyse saa lange veye for at hendte en begravelse, og for sørgelig for de effterlevende, og derved foruden det ey andet var at hendte end et Bispedom, det mand vel maa skee kunde faae nærmere saa vel som paa denne omvey, om mand var saa kæd af *Academiet*.

---

[1]) Aviser (maaske skrevne).

Dog tilstaaer jeg, at om det blev befalet, kunde jeg ikke overtale min samvittighed til at *refusere* det. Jeg seer imidlertid saa vel med fornøyelse som med blusel de gode tanker som baade min Høystærede ven og andre inden og uden Lands [have] om mine ringe studeringer, som er og skal fremdeeles være mig een stor opmuntring til videre. Imidlertid kand min Høystærede Ven aldeeles være forsikret, at jeg med een uforfalsket *affection og sincere æstime* for det skiønne *talent* Gud har givet ham, næst ald velstands ynske, samt allertienestligst hilsen til ham selv, hans gode Kiæreste og samtlige gode venner, fra mig og mine, stedze lever

Min Høystærede og sær *æstimerede* Vens
til ald ære og tieneste beredvilligste og forbundne
Ven og tiener

Khavn d. 13 Martii A. 1718. *S. Lintrup.*

15.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,
Amice in pausis æstimatissime.

Jeg haver allertienestligst at *deprecere* min lange ophold med skyldigst svar paa hans sidste meget ærede skrivelse, foraarsaget af nogle smaa udreyser paa Landet, samt paa disße tider aff aaret indfaldende *Examinibus Philosoph. ac Theolog.*, som hver har tagen een uge fra mig; og derhos allerskyldigst at takke for dend store og aldeeles uforskyldte ære af hans smukke skrifftes *dedication*, dend jeg med ald optænkelig ære og om Gud sparer livet af samme *sort* ved leylighed skal være tiltænkt at *revangere*; Ihvorvel jeg heller vilde ynsket, at min Høytærede ven havde *dediceret* Hr. *Geheime*-Raad *Wibe* dend, som jeg da med *plaisir* vilde *præsenteret* ham, og ynskte mig endnu dend leylighed at kunde i saadan *occasion* sige min meening om min Hr. *Con-Rectore*. Og som af *titelen* seer, at

min Høytærede Ven selv har giort bekostning til dends trykk, saa vilde ynske, at derved kunde tiene noget enten med et halv hundrede *exemplaria* at *distrahere* eller i andre maader. Om hans *versione* over *Ovidii Tristia* vil formode Hr. *Collega Gram* alt effter hans nogle ganger igientagne løffte har skrevet ham selv til, og skikket een prøve af dend tryk, jeg før har meldt om. Dend gode Hr. *Sibbern* i Glykstad har allerreede for lang tid siden skreven til, for at *informere* mig noget nærmere om hans *dessein* med at udgive *scriptores Danos ineditos*; hand maatte ellers flittig ved leylighed hilses fra mig. Det er ellers meget at beklage, at det med vores *Jubel orationer* skal gaae saa lumpen, at vi for vores *Decani* mangfoldige forretninger ey kand vendte nogen aff dem i trykken, og jeg lidet kand *communicere* dend brave *D. Cypriano* herfra. Min Hr. *Con-Rector* kunde giøre mig een stor tieneste, om hand vilde *sondere* Hr. *Lector Terpager* om hand ey vilde lade sig overtale til at reenskrive sin *oration*, at dend aff Biscopen her *approberet* kunde udsendes til at *insereres* i det store *Corpore*, som Hertugen af *Saxen-Gotha* lader udgaae. Her er udgaaen een *description* over *Jubel-festen* paa 3 sproger, som dog har sine *nævos*, og ey beskriver alleting for rigtig. I øvrige falder hos os aldeeles intet nyt *in re litteraria* fore at berette, og hvad uden lands *passerer*, er dem langt før end os bevist. Jeg haaber næst Guds hielp inden nogle faa maaneder at faae Sl *D. Masii Dispp.* for lyset, og blive entlediget fra dend *embarassement*, som har tagen mig meere tid end jeg vendtede. Iøvrige næst ald selvynskelig velstands ynske, samt tienest-venligst *respect* og hilsen som til ham selv med elskelige Kiæreste, saa og til alle fornemme Venner der paa stedet, *en particulier* deres brave Biscop, Hr. *Cancellie*-Raad *Worm* (hvis *version* af

Boileaus Satirer jeg gierne ynskte at vide, om mand snart kunde vendte meere aff) stedse lever

Min Høystærede Hr. *Con-Rectors*, og sær *æstimerede* Vens

til ald ære og tieneste beredvilligste ven og tiener

Khavn i hast, *d. 27 Maji An. 1718.* *S. Lintrup.*

16.

Clarissime et Præcellens Dne Con-Rector,

Amice non uno nomine æstimatissime, conjunctissime.

Saa hiertelig fornøyet og *obligeret* som jeg finder mig for min Høystærede Vens meget angenemme omendskiønt korte *visite* og fornøyelige *discourser*, saa skamfuld og misnøyet er jeg derimod med mig selv, at jeg hverken effter ynske og skyldighed for mit huuses tilstand og min kones fraværelse kunde bedre *accommodere* ham, eller for hans hastige afreyse kunde længere nyde hans behagelige *conversation*. Mens som jeg baade hiertelig beder og sikkerlig haaber, at min Høystærede Ven effter hans saa vel bekiendte skiønsomhed selv *pardonerer* min *faut* og mangel, saa skal i andre maader strebe dend desß kiendeligere at *redressere*. Hans *reverence* har jeg alt for nogle dager siden giort Hans *Excellence* Hr. Geheime Raad, og med hans skrifft *recommenderet* hans person og studeringer i optænkelige maader, som hand meget vel og gunstig imod tog og lovede at have min Høystærede Ven i god erindring, hvorom jeg nok ogsaa i fremtiden skal være *monitor assiduus*. Min Kone[1]) lader formelde sin tienest-skyldigst taksigelse og *obligation* for dend hende tiltænkte *visite*, og fortryder saavelsom jeg, at dend *occasion* skulde *eschappere* hende til at *temoignere* hendes *æstime* for hans *person*. Om hans *Cogitationibus* vil jeg vendte hans *ordres* ved ley-

[1]) Marie Randulf, Datter af Biskop Niels Randulf i Bergen.

lighed, om dermed skal hastes, eller det haver nogen anstand, og om jeg dem til *Assessor* Lorendtzsøn skal levere. Indlagde beder tienestligst maae med min tienest-ærbødigst *respect insinueres* deres brave Biscop, og min tienest-venligst hilsen formeldes næst min Høystærede Ven selv og hans elskelige Kiæreste deres Vel-ærværdighed Hr. *Lector Terpager* og Hr. Stifts-Proust *Seerup*, og alle gode Venner. Iøvrige lever stedtze

Min Høystærede Vens til ald ære og tieneste beredvilligste og af hiertet forbundene ven og tiener

S. Lintrup.

Khavn i største Hast *d. 20 Aug. 1718.*

17.

Vir Præcellens et Clarissime, Amice in paucis sincere et sine fuco honoratissime.

Effter denne leylighed, som dette kommer med, har nu saa længe vendtet, saa baade mine *nouvelles* og andet der over er bleven gammel. Særdeeles og for andet maae jeg give *rapport* om hvis hos Geheime Raad *Wibe* og Løwenørn angaaende min Høytærede Ven er mig *arriveret*. Ti som jeg i sommer havde overgivet Geh. Raad *Wibe* min Herres skriffter, og derpaa ved leylighed bedet *Justice*-Raad *Reitzer*, at hand ogsaa vilde *concurrere* dertil [med] mig, og *renouvellere* min Herres hukommelse, som hand ogsaa giorde, og jeg for een maaneds tid i andre *affaires* kom til ham igien og igientog min forrige *recommendation*, svarede han *rotunde*, nu kand jeg ei tvile, at det maae jo være een brav Mand, siden jeg hører det af 2 (*sc.* Just. R. *Reitzer* og mig) og forsikrede, at det skulde være ham kiært, om hand [kunde] giøre ham nogen tieneste. Løvenørn fandt jeg ogsaa for min Herre saa vel *disponeret*, saa hand strax selv sagde, at mand skulde giøre een *Pro-*

fessor af ham *etc.*, hvilket jeg dog ey viste, om min Herre skiødte om; Mend som jeg siden haver hørt af Just. *R. Reitzer*, at mand ey skulde være aldeeles fremmed for dend tanke, vilde jeg ynske, at mand jo før jo bedre giorde det anhændig, at ey fleere skulde komme ham for, og at mand imidlertid kunde desß snarere kunde faae *senium.* Hvorom mand vel nærmere *confererer* med Just. R. *Reitzer.* Og som mand nu vel med første faaer 2 sine skriffter ud, *Hist. Rom. litterar.* og *Vers. tristium Ovidii*, saa veed jeg ey om mand holdt det raadelig at *præsentere* begge nu ommeldte *Patroner* hver sit *exemplar* af dem begge, enten ved Hr. *Justice*-Raad *Reitzer* eller hvem mand siunes. Jeg spaade alt for sandt om hans *Cogitationibus*, at der var intet at giøre ved dem her i byen hos vores Boghandlere og Bogtrykkere; Nu vil ynske bedre *succes* med dem uden Lands. *Editionen* af *versione Ovidii* gaaer meget langsom frem, som alleting hos os. Hans *Specimen Commentarii Gelliani* faaer hand vel selv før at see *in Miscellaneis Lipsiensibus* end jeg; Saasom vi faaer dem sildig at see. Af *Præfationen* til den sidste *Tomum* seer hand vel selv, at de for dend store mængde af *observationibus*, som dem bliver tilsendt, ey kand *inserere* dem alle saa hastig; Imidlertid har jeg alt for 3 Maaneder fast haft *relation* fra dend ven i Hamborg, som dend pakke tillige med andre skulde befordre til *Leipzig*, at dend rigtig var bortskikket, saa jeg derfor ingen aarsag finder at tvile, at dend jo rigtig [maae] være fremkommen, siden dend var indsluttet i et eget brev til *Petzoldum*, tillige med pakke til *Menckenium*; hvorfore jeg desß meere fortrød derpaa, da jeg af *Mons*r *Thura* skulde fornemme, at min Høystærede Hr. *Con-Rector* tvilte derpaa, at jeg havde bortsendt det og dermed meere end *tacite* lagde mig saadan utroskab og *negligence* til, som jeg ey gierne vilde findes skyldig i; omendskiønt jeg ey kunde hindre, at *personen* som jeg

sendte det og meere med reyste langsom, og ved adskillige omveye til Kiel *etc.* opholte sig noget længere paa veyen, end mand havde tænkt. Jeg sender her hos et par smaae *piecer* over et *capitel* i *Gellio*, ikke fordi jeg meener det just skal være min Høytærede ven til nogen merkelig nytte, mens alleeneste at hand kand see af det lidet, at jeg villig vilde meddeele ham hvad mig forekommer, om jeg ikkun ellers havde saa meget tid, at jeg kunde see mig om iblant mine sager, som er fast det eeneste jeg fattes i verden til dend timelige fornøyelse. Jeg sender her hos saa vel Brev som et *exemplar* af det *posthumo schediasmate Masiano*, som jeg i sommer udgav, til deres brave Biscop, min høytærede Svoger og Velynder, som jeg tienstligst beder, min H. K. Ven vil overlevere ham, og selv til et venskabs tegn beholde det eene, hand finder sit navn i; og som jeg erindrer der fattedes *præfationen* meestendeelen i det uindbundne *exemplar*, jeg *præsenterede* ham i Sommer, da hand var her ovre hos os, saa sender her hos *Præfationen*, om hand dermed vilde *completere* skrifftet, og fornøye een god vens *curiosite*; Saasom jeg dog formoder, der findes et og andet, som ikke af een hver i dend *materie* er *observeret.* Jeg fik for faae dager siden brev fra vores fælles Ven *Professor Walch* i *Jena*, som har giort *mariage* med *D. Buddei*[1]) eeneste daatter, hvori hand saaleedes melder om min Høystærede Ven: *Ad Cl. Falsterum qvem amo et colo iis de causis (qvia sc. medidatur opus Antiqvitatum litterariarum vet. Romanor.) dedi litteras eiqve significavi, meum institutum ab ipsius opere plane esse diversum.* Hand har vel da ogsaa skreven, at hand arbeyder paa et *Lexico Philosophico*, som hand snart agter

[1]) Johan Franz Buddeus (f. 1667, d. 1729) var Professor i Theologi i Jena.

at udgive. Deres unge *Thura*[1]) er forlængst indskreven til *Collegium Mediceum*, og havde alt længe siden været i *possession* deraf, hvis ey *fundatzen*, som udfordrer, at hand før skal have *sustineret Examen Philosophicum*, det til *datum* havde forhindret. Og længes jeg saa meget meere dereffter, som hand nu *logerer* længere fra mig, og derfor mindre kand *profitere* enten af mine *Collegiis* eller *Bibliothec.* Skulde noget være, hvori jeg enten kunde være til tieneste selv eller *procurere* nogen andens, giør det altid med største *plaisir*: Som næst et glædeligt og lyksalig nyt aars samt ald selv-ynskelige velstands ynske, med tienestligst hilsen saavel til min Høystærede ven selv som elskelige Kiæreste og samtlige fornemme gode Venner fra mig og mine stedtze forbliver

Prœcellentis et Clarissimi Dni Con-Rectoris,

Amici œstimatissimi ex animo studiosissimus

Khavn, d. 29 *Decembr. Ann.* 1718. *S. Lintrup.*

8.

Vir Prœcellens et Clarissime,

Amice in paucis œstimatissime.

Omendskiønt jeg for faa dager siden med begyndelsen af aaret gav mig dend ære at skrive min Høytærede Ven til med dend gode gamle Proust af Lintrup, som jeg vel troer paa samme pasß med dette brev bliver ham tilstillet, saa finder mig dog ved dend ny høflighed af hans med Posten mig tilsendte *Historia Roman. litterar.* og ved dens *publique Inscription* mig beviiste alt for store og aldeeles uforskyldte ære, forpligtet ved disße faa *linier*, saa vel at afligge min tienest-skyldigst taksigelse baade for dend store

---

[1]) Den bekjendte literairhistoriske Forfatter Albert Thura, en Søn af Biskoppen i Ribe.

æres beviisning og hans kiærkomne skrivelse, som geleidede bogen, som oprigtig forsikre, at jeg ey alleene flittig skal søge ald leylighed til at erkiende dend ære, mens endogsaa, om Gud lader mig leve, betale dend med lige myndt, og ved een *publique Inscription* (om end ikke af een bog, saa dog af et *schediasmate*) at *revangere* det. De hosfølgende *exemplaria* bleve ufortøvet leverede deres Eyermænd; og vare baade *Justice*-Raad *Reitzer* og jeg strax dereffter paa een tid hos Geh. Raad *Wibe*, som hand dog ikke da fik leylighed at overlevere bogen, mens opsatte det til een beqvæmmere leylighed; Iøvrige *refererer* mig til mit forrige, hvori jeg udførlig meldte, hvad af os til dend tid var *negotieret*, og beder endnu som før, at min Høytærede Ven tager tiden iagt, og ey *trainerer* for længe med sine tanker heller ansøgninger. *Ferrem dum calet, cudi debet. Sat sapienti.* Det er kun lidet jeg kand formaae, vil dog gierne *contribuere* alt hvad jeg kand med erindringer. Jeg skulde ellers ey holde det utienlig, om min Høystærede ven sendte Løvenørn et *exemplar* af begge skrifterne enten ved Hr. *Schurmand* eller hvem mand selv siuntes, saasom ingen bedre kand drive det hos *Wibe*. Næst igientagen ynske af et glædeligt og lyksaligt nyt aar, samt ald selv-ynskelig velstand, og tienest-skyldigst hilsen til alle fornemme venner, forbliver stedtze

Clarissimi et Præcellentis Dni Con-Rectoris,
Amici honoratissimi studiosissimus
S. Lintrup.

Khavn i største Hast,
d. 10 Januar 1719.

P. S. Maatte jeg bede at udforske saa uformerkt dend gode *M. Terpagers dessein* med hans *Orat. Jubilata*, som skal være oversendt, om hand agter at lade dend her trykke eller ey. *Vale et ignosce.*

19.

Vir Præcellens et Clarissime, Amice
in paucis æstimatissime.

Jeg har dobbelt aarsag at takke min Høystærede Ven og bede om forladelse, at jeg ey længe siden har besvaret hans ærede skrivelser; Særdeeles finder jeg mig aldeeles *obrueret* ved hans mange og anseelige *presents* aff saa mange smukke skriffter, som mig fast paa een tid tilstilles baade aff hans forhen udgivne *Histor. litter. Rom.* og nu nylig udkomne *versione tristium Ovidian.* Jeg har intet at give igien for alt dette uden dend gamle *obligation*, som jeg hver dag skal fornye; Et maatte derhos erindre, om *Mon cher Maitre* ikke fandt det *a propos* at sende Hr. Rath *Mencken* og *Mr. Krause*[1]) et *exemplar* af hans *versione Ovidiana*[2]) med een kort *notice* om verket paa *Latin*, saasom de ey selv kand forstaae noget aff det, at det *in Actis* eller *Novis litterariis* kunde med faa ord *mentioneres* til een *honeur* for Fædernelandet, meere end for min Herre. I forleden uge lod jeg een *supplique* reenskrive, som Hr. *Justice*-Raad *Reitzer* havde opsatt paa hans vegne om *Professionen*, som vel allereede er H. K. Maj. tilstillet, hvorpaa jeg med længsel vendter *expeditionen*. *M. Terpagers Oratio Jubilea* er virkelig trykt her i byen, og alt et *exemplar* deraf udsendt til *D. Cyprianum*[3]), omendskiønt jeg meget

[1]) Johan Gottl. Krause, en berømt Polyhistor, f. 1684, d. 1736 som Professor i Historie i Wittenberg, var Medudgiver af flere af de tydske literaire Journaler; han redigerede Nova Litteraria in Supplementum Actorum Erudit. Lips., som udkom i Leipzig fra 1718 til 1723. Falsters Idea Hist litter. Rom anmeldtes i Aargangen 1719, S. 59—60.

[2]) Krause omtalte denne Oversættelse ganske kort i Nova Litteraria, 1719, S. 85. (April).

[3]) Lintrup sendte Cyprianus Terpagers Tale med et Brev dateret den 4de Marts 1719.

frygter dend kommer for sildig, saasom hand med sidste Post skrev mig til, at verket var meestendeelen færdig, og blev gandske færdig til Paaske. Deres brave Biscops *carmina*[1]) har jeg tillige med *Monsr. Thura* allereede tinget ind hos *Schmitgen* at trykke *in* 4 til Paaske; Saa jeg har stor aarsag særdeeles at *gratulere* vores gode Jydske Riber bye, som paa een tid pranger med saadanne 3 berømmelige og lykkelige *Poeter*, Biscop *Thura*, *Cancellie*-Raad *Worm* og min Høystærede Ven, og desforuden med 2 berømmelige *Scribenter* Hr. *Lector Terpager* og min Hr. *Con-Rector*. Gud bevare dem samtlige. Jeg maatte gierne vide om *Løvenørn* havde faaet *exemplaria* af hans sidste skriffter *Histor. Litter.* og *vers. Ovid.*, ellers vilde jeg gierne *communicere* ham et af mine, som hand rundelig har begavet mig med. Jeg glæder mig ogsaa meget derover, at hans *Cogitationes* snart kand vendtes formeerede, og skulde uforgribelig holde raadeligst at *dedicere* dem hans *Excellence* Hr. Geheimeraad *Wibe*, og spare det *Specimen Commentarii Gelliani* til *Løvenørn*[2]). *Professor Gram* svarer vel selv med første. Imidlertid næst ald selv-ynskelig og

[1]) Laurids Thuras »Adskillige Poetiske Sager«, som, »bekosted af Joachim Schmidtgen« udkom 1721 i 4°. Dedicationen til Frederik 4de og Fortalen ere daterede d. 20de Aug. 1721; Lintrup har skrevet sit »Imprimatur« d. 20de Juni 1720 Efter en foreløbig Anmeldelse i Krauses Nova Litteraria, 1719, S. 14, skulde der foran Digtene komme en Indledning om den danske Digtekunst og en Afhandling om maadeholdent Brug af de hedenske Guders Navne i den christelige Poesi. Efter Nyerup skal Lintrup have forfattet en Fortale til Samlingen af Thuras Digte, men en saadan findes der ikke. En Afskrift af Lintrups paa Latin forfattede Indledning om den danske Digtekunst — stilet imod det ovenfor S. 88 nævnte Skrift af Cramer — findes i det st. kgl. Bibl., thottske Saml, 4°, Nr. 1853.

[2]) Falster dedicerede »Cogitationes variæ philologicæ«, som udkom 1719, til Wibe; og »Vigilia prima Noctium Ripensium sive Specimen Annotationum in A. Gellium«, som udkom 1721, til Løvenorn.

behagelig velstands trohiertige erynskning, samt allertienestligst hilsen til deres Elskelige Kiæreste og alle fornemme Venner forbliver stedtze

Clarissimo et Præcellenti Dno Con-Rectori,
Amico honoratiss. sincere et ex animo addictiss.
Khvn., d. 27 *Februar An.* 1719. *S. Lintrup.*

20.

Præcellens et Celeberrime Dne Con-Rector,
Amice æstimatissime.

Hvad mig kand have hindret og afholdt fra at besvare Hans meget ærede *gratulations*-skrivelse, og hvad for uendelige, meestendeelen ubehagelige, *occupationer* mig ved dend forandring i mit levnet og Embede, har overfalden, sær ved indpakning og at *degagere* mig fra *Universitetet*, sær ved min ankomst her til Stifftet, og ved dets tilhørende *documenter* at annamme, formoder *Vir Clarissimus* bedre selv efftertænker, end jeg her viitløfftig kand eller bør *deducere*. Vil derfor ey heller giøre viitløfftig undskyldning derfor, mens alleene tienest-venligst forsikre, at denne forandring i mit levnet aldeeles ingen forandring skal giøre i vores gamle venskab og *correspondence*, mens at jeg haaber, om Gud lader mig leve dette aar, særdeeles vinteren over, saa jeg faaer noget vel Stiffts-Kisten giennemstuderet, hereffter at finde meere tid til hans og andre gode venners *correspondence*, end jeg havde ved *Universitetet*, saasom mine *affaires* her ey saaleedes ere bundne til tider og stunder, som hisßet. Jeg *gratulerer* ellers af hiertet saa vel Eders kiære Skole med det skiønne *donario* af *Bibliotheqve*, som min Høytærede Ven af dend indlagde *reputation* saa vel ved verket selv at befordre, som med een *erudit* og *polit oration* at *recommendere*[1]), som

[1]) Se ovenfor S. 40.

jeg hierteligen længes effter at see. For min person har og *particulier interesse* og fornøyelse derved, at see det saa vel og lykkelig fuldført ved deres Skole, som jeg vel begyndte ved Bergens Skole, hvortil jeg paa faa aars tid, foruden noget menniskes *donation*, alleeneste af Skole-Disciplernes *mult*, havde samlet nogle hundrede bøgger, for henimod 300 rdlr., mens formedelst dend *fatale* Bergens ildebrand[1]), maatte see det i et øyeblik gandske forstyrret og til intet giort. Hvorfore jeg ogsaa skulde ynske mig dend fornøyelse dertil at kunde *contribuere* een liden *symbolum*, om jeg enten ved *catalogum* (som af nogle berettes at skulde trykkes, om ikke allereede være trykt) eller min Høystærede ven nogenleedis blev underrettet hvad bøgger der ohngefähr kunde findes, og hvilke der endnu manglede; om jeg da maaskee kunde finde nogle iblant mine faa, som jeg enten kunde have *in duplo*, eller ey just saa meget behøvede, hvormed jeg deres *Bibliotheque*, for gammel *obligation*, ved leyligheden kunde forøge. Det skulde ellers være mig een særdeeles stor fornøyelse af min Høytærede Vens egenhændige *relation* at erfare, hvad hand nu maatte have under hænder, og hvad hand først agtede at glæde *publicum* med, *item* hvorviit hans *Commentarius in Gellium*[2]) allereede var *avanceret*. Har hand ey selv givet *Dnn. Lipsiensibus*, særdeeles *Dn. Krause*[3]), sin *oration de Bibliotheca Ripens. scholastica* tilkiende, vil jeg ved første ley-

---

[1]) I Aaret 1702.

[2]) Prøven paa dette Arbeide (til Gellius Lib. VIII) udgav Falster 1721; det blev udførlig omtalt i Krauses Nova Litteraria 1721, S. 133—38. (S. 138—43 aftryktes »Chr Falsteri Specimen Emendationum in A. Gellii Lib. I, II,III, et IV, Edit. Gronov. 1716 in 4°«, ikke nævnet hos Nyerup). Det var allerede foreløbig omtalt i samme Tidsskrift 1719, S. 15 og 85, og 1721, S. 33.

[3]) Denne Tale omtales sammesteds, 1721, (Marts), S. 33, som et Skrift, der skulde udkomme; det var allerede udkommet 1720.

lighed, som jeg finder, ham det med andet hos os forefaldende, *communicere*. Skulde *Vir Clarissimus* ogsaa have noget her hos os at befale, eller i Kiøbenhavn at *disponere*, kand det beqvæmmeligst enten ved Hr. *Mag. Larsens correspondence*, eller ved leylighed til Landsting mig *notificeres*; da jeg altid effter tidens og min ringe evnes beskaffenhed skal stræbe at giøre om ikke deres længsel og min skyldighed, saa dog min formue og vores mellemværende venskab nogenleedes fyldest; Som jeg og paa ære og *parole* kand forsikre, at de sidste ord jeg ved min afskeed fra Kiøbenhavn talte med Geheime Raad *Wibe* og *Gener. Major Løvenørn*, var om min Hr. *Con-Rector*, og jeg mange gange har af dem begge erholdt de allerbeste løffter og forsikringer, som jeg aldrig kand vide hvem siden maae giøre til intet, uden alleeneste at jeg har *suspicion*, at een af vores ældste og mægtigste *Professorer*, veed ikke af hvad *passion*, maae underminere saadanne mine og andre uparthiiske venners *consilia. sed fata viam invenient.* Hvor gierne jeg ynskte her paa stedet saadan een god ven, og hvor høyt jeg savner dem her, veed ingen bedre end Gud og jeg selv. Mens hvad jeg ey kand have af nærværende, vil stræbe at indhente af fraværende venner. Iblant hvilke som jeg altid regner min Høystærede Hr. *Con-Rector*, saa lever igien stedtze *reciprocvement*, næst ald velstands og velsignelses ynske, samt flittigst Hilsen til elskeligste Kiæreste og alle fornemme gode venner, fra mine og mig,

Præcellenti et Clarissimo Dno Con-Rectori,
ex animo addictiss.
S. Lintrup.

Viborg, *d. 4 Septembr.*
1720.

21.

Præcellens et Celeberrime Dne Con-Rector,

Amice in primis et sine fuco honoratissime.

Jeg har ey vildet effterlade ved denne leylighed saavel at afligge min tienest-skyldigst taksigelse for seeneste meget angenemme, som derhos *cultivere* vores mellemværende gamle venskab, og med 2 *linier*, effter min nærværende leylighed (da jeg med Stifftets Kirkers, Skolers og Hospitals efftersiun, regnskaber *etc.* natt og dag har hænderne fulde) først at takke for dend mig af min Høytærede ven givne *notice* om hans *lucubrationibus*, og dertil ey alleene ynske ald selv-ynskelige *success* og lykke, mens endog saa love ald dend *assistence* og *subsidii* villighed, som af mit fattige *bibliotheqve* (det jeg først i disße dager har faaet *disponeret*) kunde tilveye bringes, særdeeles til det skiønne og viitløfftige verk *de studiis vet. Romanor.*, om nogle enten i *Præfationen* ommeldte eller derhen hørende *Scriptores* endnu maatte mangle ham, at hand da ubesværget vilde give mig deres navne tilkiende. Hernæst maae jeg ogsaa tilstille ham dend gode *M. Krauses Dissert. de Vita P. Manutii*, som hand, veed ikke hvorleedes, lod mig forlængst fra *Hamborg* ved posten tilsende. Hans *Memoriæ*[1]), forhen kaldede *obscuræ* vil nu blive *illustres*, og for dend første *part* forøge *Pancirolli deperdita* eller *Almeloweenii Biblioth. latentem* og *deperditam*, for dend tredie *Placcii Theatrum Anonymorum etc.* mens om den 4 *part*, hvori hand *promitterer Historiam*

---

[1]) Falsters Skrift Memoriæ obscuræ udkom 1722, dediceret til Fr. Rostgaard. Det første Afsnit handler om romerske Forfattere, som kun kjendes af Navn, det andet om lærde Romere, som ingen Skrifter have efterladt sig, det tredie om Skrifter, hvis Forfattere ere ukjendte, det fjerde om Byer, hvor Lærdom har havt sit Sæde. Skriftet anmeldtes kort i Krauses Nova Literaria, 1722, S. 129—30.

litterar. urbium et locorum ynskte jeg *per otium* at have min Høystærede vens nærmere forklaring, saasom jeg dets *dessein* ey egentlig kand *penetrere*. Hans *vigil. I. noctium Ripensium* længes saa meget meere effter at see, som jeg visßere haaber med allerførste fra vores fælleds Ven den gode *Mag. Lassen Tychon.* at see *primitias noctium et lucubrationum Schæviensium.* Og er hand næsten dend eeneste jeg her i Stifftet kand have nogen *conference* med *in re litteraria*; uden at Hr. Bützow som dend allerførste Præst, jeg effter min *vocation* til dette sted, formedelst dend gammel Kiendskab fra *Universitetet* og *Communitetet*, saae befordret her i Stifftet, med tiden ogsaa *promitterer* mig noget. Maatte jeg *informeres* om deres nye anlagde Skole-*Bibliotheque* var vel forsiunet med nye *Oratoribus*, kunde jeg vel maae ske finde et dous. af samme sort, som ey formodentlig kand være utienlige. Vores Skole finder jeg i dend *etat*, saa jeg maae tænke til at faae dend saa vel som *Hospitalet* fast af grunde opbygt, og siden maae sørge for bøgger til Disciplerne, som ved det første *Examen triduarium* jeg holdte der, vare 7 om een bog, og dog havde meget faa af *Auctoribus classicis*, hvoraf kand sluttes *resten.* Jeg beklager ellers mit *fatum* derudi, at jeg nu gandske maa skilles fra mine kiære *litteris*, og seer ingen *apparence* at faae nogen leylighed at *cultivere* dem, omendskiønt jeg ved *auctioner* har leylighed god nok til at *locupletere* mit stakkels *bibliotheqve*, som nu meere bliver for anderes end min brug, meere til siun end nytte; saasom jeg nu faaer nok at *studere* i Stiffts-Kisten og andre derhen hørende *documenter.* Vilde *V. C.* effter sit forhen giorde gode løffte have i ihukommelse med Sl. *D. Masii Dispp.*, om nogle Liebhabere dertil maatte findes hos dem, saasom jeg til første Snaps-ting vendter et hundrede *exemplaria*, som dend skalkagtige Boghandler hidindtil har

forholdt mig, men nu maae lade mig faae, siden hand fornemmer mig at være kommen paa det sted, hvor jeg ved snapstinget kand passe ham op, da blev min *obligation* derved merkelig forøget; og vil herhos tienestligst have bedet om forladelse, at jeg for dend vanartige *Editoris Bibliopolæ malversations* skyld ey endnu har kundet tilstille enten min Høystærede ven eller dend brave Biscop *Thura* et *exemplar* af be. *Syntagm. Disp. Masian.*, som jeg dog haaber til foraaret at blive mægtig, og omsider, omendskiønt noget sildig, at fremsende. Imidlertid jeg næst ald Guddommelig beskiærmelses og velsignelses hiertelig erynskning over hans studeringer, huus og Embede, og flittigst hilsen til alle gode venner fra mine og mig, stedtze og uforanderlig lever

Min Høystærede Hr. *Con-Rectors*,
og stedtze *æstimerede* Vens
til ald ære og tieneste beredvilligste Ven og Tienere
Viborg, *d. 19 Nov. 1720.* *S. Lintrup.*

Brev fra Generalmajor Povel Løvenørn til Falster.

Af Lintrups Breve ses, at Løvenørn har ønsket Falster ansat ved Universitetet, og at Falster ialtfald paa anden Haand er kommet i Forhold til ham. Der er kun bevaret et Brev fra Løvenørn til Falster, nogen varigere Forbindelse mellem dem indtraadte ikke; men Falster vedblev dog at have en Patron i den indflydelsesrige Mand.

Monsieur

Jeg tvifler icke, at jo Herr *Professor Lintrup* allerede har aflagt min tachsigelse for Deres, til mig, ved hannem ofverleverede skrifter, som jeg her ved self igientager og

aflegger med forsichring at intet skal være mig kierere end at finde nogen leylighed til at *encouragire* Eders arbeyde som I med saa stor Berømmelse giør til *Publici* Beste og Eders Fædrelands ære, Saa viitt som min ringe *credit* strecher sig, kand I ichuns friit *disponire* ofver mig, og jo førre ieg i gierningen kand viise ieg er Eders Ven io fornøyeligere skal dett være mig. Ieg erindrer vel at hafve taldt med Hans Høyærværdighed Biskop *Tura* om, at mand hafde sagt mig dett I søgte at være Præst, og at min mening var, som dend Endnu er, I kunde tiene Gud og Landet ligesaavel ved *academiet* som ved Prædichestolen; dog bør I Self her udi at følge Eders Egen *inclination* som ieg af Eders skrivelse med fornøyelse seer at komme ofver eens med mit ønske. Skulde I ellers blifve af nogen uden at hafve søgt derom kaldet til *Herrens Altere* saa faar I da vel at følge Guds Villie og Eders Samvittighed. I hvilchet som skeer saa vil ieg ønske Eder Guds Bistand og Velsignelse baade i dett aandelige og legemlige. Hvad dette angaar, at I vilde giøre mig dend ære og *dedicire* mig ett af Eders skriffter[1]), saa beder ieg at dett maa blifve efter indtil ieg engang har hafft dend fornøyelse og taldt mundtligen med Eder om et og andet som ieg ey vil betroe pænen. Jeg har Eder ligesaa stor tach og *obligation* derfor, som om dett wirchelig skeede, og ieg er forsichret I skal *approbire* dend *raison* som ieg har til at afbede denne Deris godhed for mig. Min *respect* beder ieg at aflegge til dend gode ærlige *Bischop Tura* og hele *familie* hvornest ieg forbliver *veritablement*

Mon cher amy vostre amy et tres humble Serviteur

Kiøbenhafn, d. 31 *Oct.* 1719. *Løwenørn.*

---

[1]) Se ovenfor S. 121, Anm. 2.

Breve fra Grev Christian Rantzau til Falster.

Christian Greve af Rantzau, født 1684, d. 1771, Statholder i Norge fra 1731—1739, var en Mand, som i høi Grad interesserede sig for Videnskab og Literatur. Han var en af Falsters Velyndere, og de vedbleve i mange Aar at staae i Brevvexling med hinanden; men de fleste af Rantzaus Breve ere blot Taksigelser for Nytaarsgratulationer og indeholde foruden dem aldeles Intet; det sidste er fra 1751.

1.

Hederlige og Wellærde HE$^{r}_{=}$. *Rector!*

Min hidreise har forwoldet, jeg ei før kundet tacke for deres meged ærede skrivelße og tilsendte skrift[1]), dend jeg med fornøyelße, og erkiendtlighed *pro literatis* har giennem seet, Jeg vilde ønske igien at kunde wære HE$^{r}_{=}$. *Rector* til welbehag og tieniste, og om en *Sciolus* maa *applicére* sig saa stort et Navn, kand jeg forsickre det fattes mindre paa *Moecenatis* willie end paa Hands Efne, Jeg gestaar efterkommerne faaer ens skiebne med forfædrene, og at der wel ei bliver eller har været uden en *Juvenalis*, mens almindeligen at anmercke, da er det efter mit tycke en al for tvungen, for ei at sige umuelig Sag, med fuldkommen god held i lige mange *Vers* at oversætte en *Poet*, dernest, var det ei vanskeligere end mißligt, skulde jeg holde det for langt lettere at *imitére* wed *application* paa wore tider en *Poet*, end at *vertére* ham, *Ridiculum plurimis ignotum haud facile risum movet*, og de mindste giør sig dend umage at eftergrandske tiderne, Belangende deres første mig tilsendte skrift, eller *Appendix* af *Fabri Thesaurus*

[1]) Nemlig Falsters Oversættelse af Juvenals fjortende Satire, som udkom 1718 eller 1719, dediceret til Grev Rantzau. Denne Udgave kjendes nu ikke mere; Oversættelsen udkom paany 1731.

Eruditionis, da siden jeg i HE$^{r}_{=}$ *Rectors* brev finder *franchise*, maa jeg sige dennem, at der er nyere *Editioner* af *fabro* end dend Han har havd, huor i en stor deel af Hands *Remarquer* findes, Der jeg nest beste ønske og min tienistes tilbiudelße forbliver

Wellærde HE$^{r}_{=}$ *Rectors* Tienistwillige Tiener

Khafn d. 10$^{de}_{=}$ *Jan.* 1719. *C. Rantzau.*

2.

Welædle Hr. *Rector.*

Jeg skulde ei saa lenge ladet anstaa med mit Løfte at fuldbyrde, huis overflødighed af forrettning det ei hidtil havde hindred, dog, kand jeg ei reise af Landet uden det at efterkomme, og følger Peder Paars indschlutted[1]), jeg vil ønske dend for HE$^{r}_{=}$ *Rector* maa have *Gratiam Novitatis*, er ellers efter mit tycke en schmuk *invention* og Klygtig indfald, af samme *Autor* skal og hosfølgende liden tidsfordriv[2]) wære, i Paars finder jeg *Versene* under tiden ei af de rigeste, og weed ei om de for ofte forekommende *Negligences* ere *affectation.*

Jeg tacker skyldigst for dend gode *opinion* HE$^{r}_{=}$ *Rector* haver om min skiønsomhed. Jeg skal wed min ankomst til Kiøbenhavn med fornøyelse læse deres *Version*, mens jeg weed mig selv ei at wære af de Kræfter, herom tilbørligen at kunde *judicére*, langt mindre understaar jeg mig over samme at *criticére*, dog skal jeg af et welmeent oprigtigt hiertte sige dem min Betenckning, der jeg nest al velbehagelige tienistes tilbiudelse stedse lever

Welædle HE$^{r}_{=}$ *Rectors* Tienistwillige Tiener

Aansbierg d. 22$^{de}_{=}$ *febr.* 1720. *C. Rantzau.*

---

[1]) Med Brevet fulgte et Exemplar af Originaludgaven af første Bog af Peder Paars. Dette Exemplar bevares nu i Universitetsbibliotheket. Brevet er indheftet i det.

[2]) Hvilket Skrift her sigtes til, kan ikke angives.

3.

Edle og Høytærede HEr *Rector*.

Saa høyligen, som jeg med sandhed kand sige at have glæd mig wed HEr. *Rectors* komme her til Byen, i det faste forsæt at nytte deres angenemme nærwærelße i mindste medens Hand sig her opholdt, saa uheldig war det for mig, da jeg knap fick deres ankomst at wide, førend jeg igien maatte savne dem, Schligt at erstatte wil jeg ønske leilighed maatte falde at see Ham her hos os med alle, paa en maade, som kunde være til fornøyelße, Endnu kierere skulde det wære mig, om jeg noged her i HEr. *Rector* til tieniste kunde udrette, da Hand fuldkommen kand wære forsickred om min tienstferdige redebondhed, Huilcken alletider skal schware til dend fortroelighed og tillid Hand lader see til mig.

Jeg tacker for dend *Satyre* HEr *Rector* haver tancke mig at tilskrive, endnu haver jeg samme ey seed, weed icke om Hand meener diße tiders onde optugtelße, som mig er bleven sagd skulde wæred mig *dedicéred*, mens forsætted her i forandret, samme *Satyre* er af de fleeste HEr *Reinbierg*[1]) bleven tileigned, og har havd *Satyrisk* skiæbne, wed *applicationer*, særdeeles de *distinguérede* Bogstaver, som *E. G. Corfitz Uhlfeldt*[2]) huor *Critici* detz uden anfører *de absentibus et mortuis nil nise bené* og føyer hertil at fra dagdriveren til *Corfitz Uhlfeldt* at *citére* er ei *proprie*, som hands liude war schnarere at wære for *Remuant*.

En F . . . Et dydens Lem[3]), udtydes en *françoise*, som da ei klinger wel i Versed, andre meener En *Fergeson*, som er hos Madame *Harboe*.

---

[1]) Tøger Reenberg.

[2]) Strophe 70 i Thaarups Udgave af Falsters Satirer.

[3]) Str. 6.

Hun stempler ham et *V* og *K*[1]), kalder de *rebus*, og weed ei huad herwed skal betydes, somme meener det er udygtig, kapun, Saa siges og det *Idioten* alleene ei foragter *Molesworth* skrift[2]) naar avind og løgn er grundvolden, ældre end de franske Kocke bleved[3]), Med inted bewises, at de franske Kocke jo naaer samme alder som deres *contemporanei*, det Apostoliske sammenskud[4]) forstaaes ei huor hen sigter, I Arckens biugning som *Mathematicus*[5]) findes ingen *Contradiction*, som dog der søges.

Huorfore Hand ei gierne kom til *Brunsvig*[6]) sampt *Alberoni* omdømme siufnes *obscur et longe petitum*, saa wel som mange børns Fader[7]), Ellers almindeligen at tale, da kand jeg forsickre, at i alles omdømme niuder samme skrift god bifald, og holdes for saa got, at der inted falder i samme at paa ancke, uden dend fuldkommenhed de skarpsindigste leeder efter i saa got et skrift, huortil jeg og beder at hentiude dette mit frit omdømme og rundtalenhed, Ellers almindeligen at give min betenckning om *Satyriske* Skrifter, da *obsequium amicos Veritas odium parit. Regnier* siger: ... *Cet homme à la Satyre qui perdroit son ami plustôt qu'un mot pour rire.* Særdeeles er det wanskeligere i diße lande og tider end ellers, jo mindre *Moecenates* og jo større *barbaries*, jo ømmere *Auditorium*; ved diße *Generale reflectiones* bør dog *publicum* inted miste, og vil HE$^{r}_{=}$ *Rector* gjøre mig dend ære at lade mig see *Manuscripted* skal jeg med oprigtighed efter beste skiønsomhed melde min betenckning, og huor wit jeg siufnes uden wovelighed kand gaaes. HE$^{r}_{=}$ *Præsident* Worm kand have sagd dem HE$^{r}_{=}$ Geh. Raad *Mothes* arbeide ved *Metamorphoseon* fordanskning, et

---

[1]) Str. 47. [2]) Str. 59. [3]) Str. 24. [4]) Str. 58. [5]) Str. 64.
[6]) Str. 66. [7]) Str. 67.

Werck der sandelig burde see liußed[1]), mens behøver hid og did at forandres, sættes til og tages fra, særdeeles er *ortographen Monstrueus*, kobber Pladerne ere alt bekostede og *perfect* vel stuckene, huer bog paa sin Plade, diße Waaben vidste jeg ei beqwemmere Haand at ønske end HE$^{r}_{=}$ *Rectors*, forblivende i største Hast, som Posten afgaar

Høytærede Hr. *Rectors* Tienistwillige Tiener

Khafn d. 11 *Martij* 1721. *C. Rantzau.*

4.

Edle og Høylærde Hr. *Rector!*

Intted kunde wære mig fornøyeligere end wed Aareds fornyelße, paa ny at forwißes om HE$^{r}_{=}$ *Rectors* gode tancker og wenskab for mig, Hand kand wære forsickred paa jeg skatterer dend, saa vel som Hands lærdom og anden dyd saa høyt som jeg det bør, og tacker hierteligen for Deres gode ønske, ønskende HE$^{r}_{=}$ *Rector* igien alt huis Hand sielf maatte eragte sig gafnligst at være, med lycke, sundhed og velstand, og huad end da det meeste er et glad hierte og et fornøyed sind, dend liden forfremmelße jeg har spurt De har havd i diße dage[2]) glæder mig saa høyligen som nogen, Jeg wil haabe, det ei bliver der ved, mens vil ickunds ansee det som en forwarßel til widere forfremmelße og fremgang, og mißunder en huer her til noged kand *contribuére* dend fornøyelße, Jeg har wæred gandske fattig ved at jeg fra anden haand end HE$^{r}_{=}$ *Rectors* egen har faaed et

---

[1]) Mathias Moths Oversættelse af Ovids Forvandlinger udkom aldrig, skjøndt flere Forsøg bleve gjorte for at faae den trykt Den skulde være udstyret med store Kobberstik, hvortil 16 Plader vare stukne. Haandskriftet bevares nu i det st. kgl. Bibl., ny kgl Saml. Folio, Nr. 57.

[2]) Falsters Udnævnelse til Rector.

tryckt *Exemplar* af Utidige *Recommendationer*[1]), vel havde jeg seet det *Manuscript*, mens *bonâ fidê*, ei af*copiéred* det, som noged der dend tid ei endnu war liußed tiltenckt, Jeg vil wenligen bede at intted for mig maa slaaes under sig af alt huis der kommer fra Deres lærde Pen, Ingen kand sandeligen derpaa sætte høyere Pries og værdi end jeg, der til al welbehagelig tieniste stedße lever

HE$^{r}_{=}$ *Rectors*
Tienistvillige Tiener
C. Rantzau.

Brahesborrig d. 17de *febr.* 1723.

5.

Edle og Høylærde HEr. *Magister* og *Rector*[2]).

Blandt alle de Breve og Nye Aars ønsker mig er tilhænde kommen, har jeg ingen med saa stor fornøyelße oppebaaren som HE$^{r}_{=}$ *Magisters* høytærede under 28$^{de}_{=}$ *passato*, især er det mig ingen ringe glæde der af at see dend gode tancke og tilliid HE$^{r}_{=}$ *Magister* har til mig, da jeg og kand forsickre jeg ey alleeniste til Geheime Raad *Lenthe*, mens endog til hver Mand har og skal berømme og udbrede HE$^{r}_{=}$ *Magisters* høye Lærdom, Priißelige og opbyggelige Lif og Lefnet, sampt uendelige arbeydsomhed, og som det er min største fornøyelße at høre det alletiider gaar HE$^{r}_{=}$ *Magister* og alle saa brave og lærde Folck vel i Landet, Saa vil jeg igien af hiertet ønske, at dette Nye Aar maa blive Ham til saa stor fremgang og lycke, som Hand Self mest kand begiere sig, og Hands berømte og eenhver bekiendte *Meritter* fortienner, hvor til jeg icke skal

---

[1]) Falsters Satire »Den utidige Recommendation« udkom 1722.

[2]) Kun Underskriften er med Rantzaus egen Haand. Det Samme gjælder om de tre følgende Breve.

manquere mit at *contribuére* og det ved alle ringeste forefaldende *Occasioner* og leyligheder, hvilket jeg beder HE$^{r}_{=}$ *Magister* tilforladelig vilde forsickre sig, saasom jeg *Reflectérer* meget paa dem, at dend samme gode *oppinion* og fortroelighed HE$^{r}_{=}$ *Rector* hidindtil har haft til mig. maatte mig ligeledes her efter *Reservéris*, der jeg stedse med all muelig *Passion* Redebon lever

Edle og Høylærde HE$^{r}_{=}$ *Magister* og *Rectors*

Tienistvilligste Tiener

Brahesborg, d. 8$^{de}_{=}$ *Janv.* 1724. *C. Rantzau.*

P. S. Det maatte ey ilde optages, at jeg ey skriver med egen Haand, saasom jeg i mine øyne er *incommodéred* af Flod.

6.

Kiøbenhafn, d. 31$^{te}_{=}$ *July 1731.*

Hæderlige og Høylærde HE$^{r}_{=}$ *Rector!*

Jeg kand, og bør eene at tilskrive HE$^{r}_{=}$ *Rectors* Omladenhed og Venskab for mig og mit Huus, dend særdeeles *distinction* med at *dedicere* min Søn Deres seenist udgifne skrift[1]), jeg, saa snart mine Forretninger vil lade mig dend tiid, selv med agtsomhed skal giennemlæse; Desmidlertiid følger indslutted min Søns egenhændige Tacksigelse, og arbeyder jeg paa, at indprente ham de *Sentiments*, at erkiendtlighed i een redelig Mands hierte, aldrig bør uddøe; mens som Daarlighed og Hofmod letteligen indsniger sig i dend unges Siæl, kunde hand snart ophæve sig deraf, at een Mand, som De, giør et Barn, som hand, den ære, at erindre hannem ved Deris Skrifter; *Dispositionen* hos han-

[1]) Falster dedicerede anden Del af sine »Amoenitates philologicæ«, Amst. 1731, til Grev Otto Mandrup Rantzau (f. 1719) Denne skrev fra Kjøbenhavn den 31te Juli 1731 et latinsk Taksigelsesbrev til Falster.

nem er, Gud være ærød god, og fattes ickuns een *Manuduction*, som Deres;

Det vitløftige Væßen af Hoffet og Byen, staar *Soliditæt* og Videnskab, særdeles *in rudimentis* mægtig imod, og er det ey forgieves, at *Musernis* Ophold og Boelig altiid, efter *fictionen*, skal have været i Bierge og Dale, udørker og ved stille Floder. Hoffet og Byen var til viße de angenemmeste Boeliger, om alletider i samme kunde gives og haves Leylighed, at tiene Folck af *merite*, Da HEr *Rector* sandelig ey blev glemt, som med al redebon Velvillighed forsickres af

Hæderlige og Høylærde HEr *Rectors*
Tienistvelvillige Tiener
C. Rantzau.

7.

Velædle og Høylærde Hr. *Rector!*

Det behøver aldeeles ey saa stor og vitløfftig undskylding, som Hr. *Rector* behager at giøre for *Milter Andersen*[1]), og er ieg fuldkommen forsickred Hr. *Rector* paa min frem for nogens *Recommandation* ville *reflectére*; ieg dømmer let af alting Hr. *Rector* ey holder ham Tingen voxen, skiønt hand er øm over, saa reent at udsige det, Gud forbyde, ieg til saa vigtig en Ting, som ieg holder Ungdommens Undervißning for at være, skulle foreslaae eller *recommandere* dend, der ei var Karl for sin Hat, saa det unge

---

[1]) I et Brev af 22de Marts 1732 havde Rantzau anbefalet Milter Andersen til 5te Lectie Hører ved Ribe Skole; han var født 1706 paa Rantzaus Gods og dimitteret fra Ribe 1730. 1736 besøgte han tydske Universiteter og blev 1739 residerende Kapellan i Ringkjøbing og Rindum. 1741 blev han residerende Kapellan ved en af Kirkerne i Bergen, men omkom paa Overreisen, da Skibet forliste.

Menniske har Tid nock til endnu lidet at læse over, som er for hands eget Beste. Det der gav mig de høye Tancker om ham, var, at hand er oplærdt ved *Gammaliels* Fødder, og naar hand bliver ved fremdeles og videre at gaa frem paa Lærdoms og god Undervisnings sande og sunde Stie, aabnes nock effter Guds Forsiufn Lyckens Dør for ham; Jeg har og skal fremdeeles *recommandére* ham til, at komme ind paa *Borckens Collegium*, Hr. *Rector* er vel saa god, for min Skyld, naar hand *addresserer* sig til Dennem, fremdeeles at *manuducére* hannem *in studiis*, samt at hielpe hannem til rette og at tage sig hannem an, om Leilighed gives maatte, til Forfremmelse og Befordring for hannem effterdags. Jeg erkiender det alletider gierne igien med al Taknemmelighed og ville ønske, mig maatte gives leilighed at kunde udviise, med hvad Ergivenhed og Velvillighed ieg stedse er og forbliver Hr. *Rectors*

Tienistvillige Tiener

Kiøbenhafn d. 29de *Martij* 1732. *C. Rantzau.*

8.

Velædle og Høylærde Hr. *Rector*!

Jeg tacker hierteligen for Hr. *Rectors* gode Nyt aars Ønske udi ærede af 30te *Passato*, og giør det mig ondt af samme at fornemme, at deres leve-Tids og Dages Viderlighed og Beeskhed ei mindre tiltager, end Deres Helbred og Sundhed aftager; Jeg vil derfore af mit Hierte ønske, at saadanne Deres Bitterheds og Viderværdigheds Aarsager med det gamle Aar maa ophøre, og at dette ny begyndte derimod maa tilføre Dennem ny Sinds og Legems Kræffter, med al selv begierlig Velstand og bestandig Velgaaende; Hvilcket saa meget desto mere skulle glæde mig, som ieg med Fornøyelse tager Deel og Lod i samme, og ellers til

al Velbehag og Tieniste, med al Ergivenhed stedße er og forbliver

Velædle og Høylærde Hr. *Rectors*

Tienstvilligste

Christiania, d. 16de Jan. 1734. *C. Rantzau.*

Breve fra Professor Christian Reitzer til Falster.

Christian Reitzer var en af Falsters tidligste Beskyttere, men der er dog kun bevaret to Breve fra ham. 1719 arbeidede han ivrig paa at faae Falster ansat ved Universitetet, hvilket imidlertid hindredes ved Falsters bestemte Modstand. Det synes som om Forbindelsen imellem dem ikke er bleven stadig fortsat. Falster dedicerede 1719 sin Oversættelse af Ovids Klagesange til Rostgaard og Reitzer. De to Breve vidne smukt om den Pris Reitzer satte paa sin unge haabefulde Client.

Reitzer er født 1665. 1689 blev han Professor Juris ved Kjøbenhavns Universitet, 1709 Assessor i Høiesteret, 1722 Stiftamtmand i Throndhjem, 1726 Stiftamtmand i Aalborg. Han døde 1736.

1.

Min kiere Hr. Falster.

I maa vel troe, at jeg ideligen tænker paa Eder. Den Kierlighed, som I beteete mig, da jeg nu sidst var i Nykiøbing; den ære, som I giorde mig; den tillid, som I lod see, at have til mig; ja Eders egne mange gode dyder, samt tækkelige væsen og berømmelige forhold udkræve det i højeste maader af mig: Og skal derfor intet være mig kierer, end at kunne effter min ringe eune, hielpe noget med til Eders velgaaende, samt lade see, at jeg baade er taknemmelig og veed at elske det, som er elskværdigt.

Hvad Eilersens *Collegium* angaar, da staar det Eder, naarsomhelst I vil komme, aabent for. Og haver jeg allerede med adskillige talet om Eder, samt bedet dem, at, hvis de kunde opspørge nogen god platz for Eder her i Byen, de da vilde være Eder der til behielpelig. Endeligen louer jeg, at giøre alt, hvad mig mueligt kand være. Gud give der til lykke og lade mig her udi naae mit ønske! Ja jeg er forsikred om Eders lykke, naar I bliver den, som I hidindtil haver vaaren. Dyden vorder dog belønned: Og for at kunne vente en god udgang paa vore idretter, bør vi at giøre, hvad os tilkommer, og i det ørige forlade os paa Gud. Helser Eders gode forældre, og nest at takke dem paa mine vegne for den høflighed, som de i deres huus beviiste mig, giører dem min undskyldning for det, som i Faxø tildrog sig med vognmands drengen, hvilken jeg udi den mening, at Vindbyholtes folk var skeet uret, ikke vilde betale for den fierde mil.

Pengene, som uden tvifl beløbe sig til halffierde mark, skal jeg bede min Herr Fisker[1]) at flye Eder til dem. Helser og den gode Vingaard, og forsikrer ham, at det stedse siden haver ligget mig paa hiertet, at jeg af vanvare gik ham, da jeg skulde stige i vognen, forbi uden at tage afskeed med ham; ti jeg er derfor ikke mindre hans ven og Gud veed, at jeg saae ham ikke. Ligeledes maa og al den ganske Flintiske Familie helses, samt Fr. Tideman, hvis sorrig gaar mig til hierte. Ja de gode Skolebørn, som saa tit med deres musik glædte mig, maa ey heller forglemmes. Elsker mig: Lever vel: Og jeg er

Eders tienstvilligste

Kiøbenhaun *Chr. Reitzer.*

d. 16 *Januarij* 1712.

---

[1]) Mag. Hans Thomesen Fisker, Rektor i Nykjøbing, død 1718.

2.

Jeg ikke drukket har af *Heliconis* Kilde:
Jeg aldrig nogen slum fik paa *Parnassi* Top:
Mig *Pegasus* slog af; saa jeg faldt meget ilde,
Da paa hans vinged ryg jeg vilde stige op:
Ja jeg er ej Poët: Og hvor tør jeg da svare
Paa vers min Falster, som mig skriver til paa vers?
For denne møje han vel self mig skulde spare;
Heldst om han vidste, at ej andet riim end perß,
Mig vilde falde ind, da jeg nu burde rime
Paa det ord vers. Men see! Hvi vil jeg perße meer
Min arme hierne? hvi vil jeg dog længer prime?
Den gode Falster mig med billighed beleer.
Han, som ved sidon af *Apollo* faar sit sæde,
Han, som de *Musæ* ni tillaue nu en krantz,
Han tænker ved sig self; See! her vil spurren træde,
da den er intet værd, med tranen udi dantz.

Min kiere Falster

Skriver mig derfor engang til i *prosa*: Og haude jeg vel ønsket, at, som jeg for nogen tid siden gau mig den ære at skrive Eder til, samt bad Eder, at lade mig vide, naar I vilde komme hid til Kiøbenhaun, I da, istæden for et vers, som vel var meget kiønt, men ikke sagde det, som skulde siges, havde enfoldeligen svaret mig paa samme skrivelse. Ja intet svar er mig heller tilkommet, naar jeg haver skrevet Herr *Rector* Fisker til om Eder. Og, hvis Stokkemark ikke forleden haude sagt mig, at Eder længdes nu meget, at komme hid paa *Universitetet*, haude jeg endnu vaaren i de tanker, at I aldeles intet skiøttede om at komme hid. Men nu veed jeg bedre: Og vil jeg derfor tilmelde Eder, at jeg holder, hvad jeg louer, og at I er mig kier. Et stæd udi *Collegio Elersiano*, dersom I med

det vil tage til takke, staar Eder aabent for. Og hvis I vil bie noget, kand I, saa snart stæd i *Collegio Mediceo* ledigt bliver, faae det efter *Professorum* mig her paa givet løffte[1]). Nu staar det til Eder at velge. Lader mig derfor vide, hvilket af begge I vil velge. Og jeg er nest flittigst helsen til Fr. Tideman, *Magister* Frederik Jessen, *Magister* Hans Bødker, *Mr.* Jens Pedersøn og *Mr.* Henrik Smit samt den hele Flinteske Familie, af mit ganske hierte

Eders oprigtige ven og tiener

Kjøbenhaun d. 16 *Julij* 1712. *Chr. Reitzer.*

Nær haude jeg glemt, at takke Eder for Eders mig tilsendte oversættelse af *Libri Tristium Ovidii.* Endnu haver jeg ikke haft tid til at læse dem igiennem. Tænker i saa maade, hvad tid den, som ikke haver tid til at læse andres kiønne Vers, kand have til at giøre vers self, og det *invitâ Minervâ*: Saa I maa vel være min ven, at jeg i afftes efter maaltid vilde anvende en heel time paa det sladder, som dette mit brev begynder af. Justitz Raad Rustgaard haver jeg ellers viist Eders vers. Og I maa troe, at jeg taler vel om Eder til alle. I *Collegio Elersiano* faae *alumni* hver 33 Rigsdaler 2 ß aarlig, men i *Mediceo* 56 Rigsdaler, og om et aars tid 66.

---

[1]) Den 17de September 1712 resolverede Konsistorium, at de tvende første Pladser, som bleve ledige i Collegio Mediceo, skulde blive besatte og betagne af Studiosis Peder Friis og Christian Falster. Den 1ste October samme Aar blev Falster udnævnt til Konrektor i Ribe. (Peder Friis er Forfatteren til det bekjendte Skrift: Underretning om Schielskøer Kiøbstad, som udkom i Sorø 1759).

Breve fra Geheimeraad Iver Rosenkrantz til Falster.

Brevskriveren er den bekjendte Iver Rosenkrantz, der i nogle Aar var Præsident i det danske Cancelli under Christian den Sjette. Falster stod ikke i noget nærmere Forhold til ham, men fik dog Leilighed til et Par Gange at vexle Breve med ham. Rosenkrantz var selv Lærd og agtede Falster høit baade som den lærde Mand og som den nidkjære Rektor.

1.

Edle og Høylærde høytærede Hr. *Magister*

At Jeg icke før haver besvaret deriß Skrivelse aff den 13 *Junij*, vilde De forlade i henseende at Jeg icke er Mester aff min tiid. Det haver icke desto mindre været mig kiært deraff at fornemme, at de tilbyder Sig at oversette paa *Latine* de priißværdige Anstalter[1]), som deriß Kongl. Mayestet haver behaget at giøre, til at see *collapsam rem litterariam* i diße Riiger igien *restitueret* i siin forrige *flor* og gamle *lustre*. Dette Arbeyde kunde ingen dertil bedre skicket end som de er, paaleggis, og saa meeget kiærere er det mig, at de sig dertil *offererer*. Jeg meener, at de med den ommeldte forordning meener den Nye nu ved trøcken *publicerte Fundation* af dette *Universitet*, og seer gierne, at de samme i *Latinen* vilde oversette, som det dog er at formode at saadant udenlands vil skee, og at befrøgte at der en slett heller *malitieux* haand maatte komme der over, huilchet ved deriß Arbeyde best var at *præcavere*.

Dog beeder Jeg, at de mig deriß *Traduction* først vilde

[1]) Christian den Sjettes Universitets-Fundats af 31te Marts 1732. Falsters latinske Oversættelse af denne Fundats, renskreven af ham selv, findes nu i det store kgl. Bibliothek, gl. kgl. Saml. 4°, Nr. 3222.

til efftersyvn tilsende førend dend kommer i nogen Andens hænder, efftersom dend ogsaa her til Trychen maa befordriß, Saa ogsaa at, om der noget om mig herved skulde falde at meldis, at det maa skee *quam modestissimè*. Jeg skal alletiid søge at viise i gierningen huor høyt jeg *estimerer* deriß *erudition*, og at jeg *sinceré* er

Edle og høylærde Hr. *Magisters*

Tienstberedvilligste

Khaffn d. 5 *Julii* 1732. *I. Rosenkrantz.*

2.

Vellærværdige, Høylærde, Høytærede Hr. *Rector*

Deriß Skrivelße aff d. 22 *hujus* haver Jeg med sidste Post, og deraf gierne seet, at det lidet *Legatum*[1]) aff 25 Rd. at uddehlis til 5 schickelige *subjecta* i Riiber skole, som aff hans *Excellentze* Hr. GeheimeRaad *Plessen* og mig til dette Brug er bleven *destineret*, Dennem er bleven leveret, til nest affviigte *St. Thomæ* Dag. Dend Tacksigelße som de derfor aflegger er nesten alt for stoor, og Vii ønsker intet andet, end at dette *beneficium* saaleedis maa blive anvendt, at der ved Guds Ære og dend *studerende* Ungdoms beste maa fremmis. *Capitalen*, formoder Jeg icke Andet, end jo er saaleedis udsatt at derfor intet kand være at befrygte, efftersom Vii derfor i hænde haver hans *Excellentz* Hr. Geheime Raad *Gabels* saa velsom Hans Høyærværdighed Biskop *Anchersens quittering* og forskrivelße. Biskopen haver selff til denne *fundation* giort os forslag,

---

[1]) Geheimeraad Christian Ludvig von Plessen og Iver Rosenkrantz oprettede den 30te September 1732 et Legat paa 500 Rdl., hvoraf Renterne, 25 Rdl. aarlig, hver Thomæ Dag skulde uddeles til 5 fattige Skole-Personer i Mester-Lectien i Ribe Skole, som dertil kunde være trængende og af Biskopen kjendtes værdige.

og Jeg haver nyeligen forlanget aff hannem Underretning, om *Capitalens* Udsettning, som Jeg vel med første faar, og Jeg forlader mig saa meeget meere dertil, at Hr. Geheime-Raad *Gabel vigilerer* for dens Sickerhed, som hand icke mindre end Biskopen derfor er ansvarlig. Jeg forbliver stedze

Vellærværdige Høylærde Hr. *Rectors*
Tienstvilligste Tiennere
Khaffn d. 27 *Dec.* 1732. *I. Rosenkrantz.*

3.

Hæderlige og høylærde Hr. *Rector.*

Aff deriß sidste Skrivelße aff d. 31 *Martii* haver Jeg meeget ugierne fornummet, at dend Ueenighed som imellem dennem og Hr. Biskop *Anchersen* er kommen, endnu vedvahrer, og kand icke andet end som een Ven, raade dennem begge til fred og Samdrægtighed. Der er slett intet imod dennem indkommen, og om noget skulde komme, som de syvnis det at befrygte, staaer de hos mig og andre som dennem kiender i alt for stoor *Credit*, for at have at frøgte, at det letteligen skulde blive troet, langt mindre at derpaa noget til deriß *præjudice* skulde blive forestillet heller *resolveret*, førend de derover er bleven hørt. Huad deriß forrige *petitum* angaaer, da forsickrer Jeg mig, at de selv skiønner, at der icke kand heller bør giøriß nogen forandring udi dend almindelige Anordning, *Inspectionen* og *Aministrationen* aff alle Skoler betreffende, som giort er, og at de derfor undskylder mig om Jeg herudi dennem intet kand føye, i hvad *recommendation* derom ogsaa til mig maatte indkomme, og Jeg er ogsaa viß paa om Jeg end vilde paatage mig herom forestilling allerunderdanigst at giøre, at Deriß Mayestet dog derpaa icke *reflecter*ede, huorfore Jeg icke andet kand end raade, at de slaaer dett

aff deriß Sind. Det er mig hellers kiært, at de ogsaa veed mig nogen Tack for Jeg deris *sub Rector*[1]) haver kaldet til mit Eeget Sogne Kald i Jylland. Gud lade denne *vocation* saasandt vel løckis til Siin Ære, Menighedens Opbyggelße, og *Mr. Grams* beste, som jeg alleene her udi haver *reflecteret* paa huad Jeg aff fremmede, end mehre end aff hans Broder selff, haver hørt til hans berømmelße om hans lærdom og leffnet. Det skal være mig een fornøyelße, i alle muelige ting, dennem selv at viise, at Jeg er deriß ven, og kand de forlade sig til at dennem, med mit viidende, ingen uret skal skee, menß at Jeg meeget mehre med ald ffiid skal *contribuere* til deriß forfremmelße og beste. Deriß meeget vel skrevne verß, huormed de haver vildet tacke paa deriß Skoles vegne for de aff hans *Excellentz* Hr. Geheime Raad *Plessen* og mig til nogle Skolepersohners Nytte *destinerede* 500 Rdl., haver Jeg med fornøyelße læst og imodtagen. *A laudatis laudari, non potest non gratum esse.* Jeg forbliver i det øvrige aff hiertet

deriß tienstberedwilligste

Khaffn, d. 7 *Ap.* 1733. *I. Rosenkrantz.*

4.

Kiøbenhaffn, d. 7 *Aug.* 1736.

Edle og høylærde Hr. *Rector.*

Deriß Skrivelße af d. 27 Julii haver Jeg bekommet, og derpaa icke vildet underlade at svare, at Jeg icke seer at kunde give mit Minde til at *Universitetets* Nye *fundatz* anderleedis end her i landet, og *Authoritate Regiâ* i andre Sprog skulde *publiceris*, Og holder derfore best at de,

---

[1]) Lars Gram, en Broder til Hans Gram, blev den 15de April 1723 indsat som Subrektor i Ribe; han blev den 4de Marts 1733 af Rosenkrantz kaldet til Præst for Hornslet Sogn.

indtil viidere sig med dend Boghandler i *Amsterdam* i denne Sag icke indlader. Jeg forbliver stedze i det øvrige

Miin høitærede Hr. *Rectors* Tienstvilligste

I. Rosenkrantz.

Brev fra Falster til en fornem Dame [1]).

I Aaret 1735 udgav Falster en »Taksigelses Quittering til Hr. Ch. C. v. Gabel for Høybemelte Herres Communitets Underholdning.« Kbh. Folio. Idet Falster takkede Gabel for en Gave af 300 Rdl. til Ribe Skole, brugte han en Lignelse om et Vintræ og et Abeeltræ; dette kunde bryste sig af sin anselige Størrelse og sit Omfang, men blev omhugget af Urtegaardsmanden, som lod Vintræet staa. En fornem Dame følte sig stødt over følgende Linier:

»At dend, som samler og ey nytter, er Abeel
At dend et Vintræ er, hvis Gode er til Deel.«

For at retfærdiggjøre sig skrev Falster nedenstaaende Brev.

Den fornemme Dame, en Grevinde, er vistnok Grevinde Anne Sophie Schack, Datter af Christian Rantzau (fød 1689, død 1760). Hun var gift med Hans Schack, Greve til Schackenborg, Ridder af Elephanten (f. 1676, d. 1719). Hun viste sin Deltagelse for Ribe Skole ved at forære 100 Rdl., da Lærernes Bolig blev ombygget.

Høyvelbaarne Naadige Fru Grevinde.

I fuld Fortrøstning om Hendes Høygrevel. Naades fornuftige Skiønsomhed samt Fortrøstning til min egen gode Samvittighed, item af Omhyggelighed for mit ringe Navn og Rygte hos alle retsindige Gemytter, tager jeg mig den underdanige Frihed at legge disse faa Linier for H. Høygrevel. Naades Øyen, til Oplysning om det Vers, jeg nest-

---

[1]) Originalen eies af Etatsraad Abrahams. Brevet er tidligere trykt i Danske Samlinger I, S. 314—15.

leden Maaned i Kjøbenhavn haver udgivet, udi hvilket mig er berettet, at H. Høygrevel. Naade noget imod sin høye Person anstødeligt skall have fundet. Beretningen til mig er enten sand eller usandfærdig. Dersom dend er usandfærdig, da beder jeg underdanigst om Forladelse og er forsikret, at Hendes Naade hentyder ikke min Dristighed til nogen Formastelse, men til sømmelig Nidkierhed for min Uskyldigheds Beviisning. Dersom dend er sandfærdig, da beder jeg underdanigst H. HøyGrevel. Naade betragte Forklaringen paa min Fabel eller Lignelse i mit Vers, Om H. Høygrevel. Naade er af det Slags Mennisker, *som samler og nytter ingen*? Uforskammet og utaknemmelig var jeg, om jeg gjorde hende saa aabenbar Uret, da ikke alleeniste saamange Personer, men endog min egen Skole er Vidne om Hendes Gavmildhed og Velgierninger, hvilket jeg ogsaa paa sin Tid, da min Skole blev indviet, offentlig haver bekiendt og kundgiort. Ja, om H. Høygrevel. Naade aldrig havde giort mig eller mine got, end meere, om Hun havde giort mig eller mine ondt, da kand hun i Guds Sandhed være forsikret, at min Næstes Ære (være sig høy eller lav) er mig alt for dyrebar, at jeg dend med Ord eller Gierning skulle forulempe. Jeg haver skrevet mit Vers som en *Philosophus*, der gaaer i rette med Verdens Laster i Almindelighed. Jeg skriver dette som en Christen, der vil undfly mistanke og Vanrygte. Jeg lever i det Øvrige

Hendes Høygrevelige Naades

underdanige Tienner

Ribe d. 27de Apr. 1735. *Chr. Falster.*

Breve fra Fru Geheimeraadinde Birgitte Krabbe, fød Scheel, til Falster.

Birgitte Scheel var en Datter af Otto Scheel til Vallø og Kirstine Bille. Hun blev 1686 gift med Otto Krabbe til Holmgaard og Eegholm, Geheimeraad, Ridder af Elephanten, Stiftsbefalingsmand i Sjælland. Han døde 1719, hans Enke døde 1737. Hun var en from Qvinde, som fandt sin Glæde i at hjælpe, hvor hun kunde. Hun stiftede flere Legater, deriblandt et, 1724, for Ribe Skole, idet hun skjænkede 200 Rdlr., hvis Renter, 10 Rdl., hver Thomæ Dag skulde uddeles til 5 Disciple til Bøger, Klæder og Andet, som deres Studeringer kunde udfordre. Hendes Portrait, udmærket smukt stukket af I. Houbraken, findes foran i den store Ligprædiken, som Biskop Christen Worm holdt over hende og udgav. I Slutningen af den findes en kort Biographi af hende efterfulgt af flere Æredigte, deriblandt et af Iver Rosenkrantz og et af Christian Rantzau.

1.

Egholm, d. 19 Janu. 1725.

Edle Hr. *Rector,*

Hans schrivelße af 20 *Decbr.* tillige med dee 2de indschluttede *Documenter* haver ieg i denne Uhge her bekommed, wil derfoore icke underlahde effter Hr. *Rectors* Begiering, hannem det hermed at tilmelde, og glæder mig at fornehme, Skoelens *Capital*, at wære bleven, saa sichert og well udbragt, Gud forsiune Skoelen alletied, med saa oprigtige og troe tilsiuns Mænd, som ieg kand sludte og dømme dend nu haver, da will Gud finde sin Ære, og dj fattige Skoelebørn christel. og God underviesning, med meere til fornødenhed, og lade det aldrig gaae dem saa jlde, som før er skied, i øfrigt tacher ieg for hans gode ynsche til dette ny Aar, mit ynsche schall og were, at hand maae leve dette og mange fornøyelige Aar, og see behahge-

lige Fruchter af hans Christel. omhue og fliid for sine under havende huor med ieg forbliver

Edle Hr. *Rectors* tienstvillige Sl. Hr. *O. Krabbis*
B. Scheel.

2.

Edle og høylærde Hr. *Magister.*

Jeg tacher dem for deris schrivelße og gode ynsche, sampt under-Retning om dj fattige Skoelebørn, som ieg iche før har kundet beschvared, formedelst dend her *grasserende* beshværlige feeber, ieg schluttede det gl. Aar med, huilchen effterloed mig en lang mattighed, udj det Ny Aar, saa ieg nu først for kaart tied er kommen saa widt, at ieg kand med haaben komme til Gudz hus, den øvrige tied, holder ieg mig inden Dørre, som weired er ustadigt og usundt og dend sygdomb forwindes iche saa hastig. Der gaaer et *spargement*, at der schulde være pest, udj *Riber* Stifft; ieg will iche haabe, at det er sandt, Gud afvende sin Vrede og give os Naade til omwendelse, saa bliwer wi beskiermede fra alt ondt, will saa til Sludtning ynsche dem med dette og mange paafølgende Aar, ald selff ynshel. Aandel. og legeml. welgaaende, med forblivende

Edle Hr. *Magisters* tienstvillige Sl. Hr. *O. Krabbis*
Egholm d. 17 Febr. 1730. *B. Scheel.*

3.

Edle og Høylærde *Magister.*

For deris schrivelße med Gode ynsche og Effterretning om dend Ringe deel ieg haver j dee fattige Skolebørn j deris Skoele, er ieg dem megit *obligered*, og er langt fra at ieg skulle mistenche dem, naar det iche saa Rigtig indkommer, thi j huor well det er mig fornøyel. at vide, saa

veed ieg doch well ieg iche kand *pretendere* det, men erkiender det for en friwillig Godhed, ieg beklager meget, at deris schwaghed har hindred det, det foorige Aar, og will ynsche, at Gud j dette, wed hans Naade begyndte Aar og mange paa følgende, will styrche deris Hælbred, formeere deris Kræffter og lade dem længe leve, til Skoelens forbedring, og dee mange Siælis Lærdom, og opliusning, i alt det som Gott er, ieg har noch wist at de 500 *Croner* skulde komme dem tilhaande, og er mig kiert, dee ere ankommen, og ere dem til fornøyelße, Gud for sin Barmhiertighed forsiune Skoelen alletider med Retsindige og troe tilsiunsmænd, saa bliver det og altid til Velßignelse og Hielp, for den fattige og hielpeløße. jeg ynscher fremdeelis deris *Conservation* og forbliver

Hr. *Magisters* Thienstvillige Sl. Hr. *O. Krabbis*
Egh. d. 8 Janv. 1733. *B. Scheel.*

4.

holmegr d. 6 fbr. 1734.

Edle og Høylærde Hr. *Magister.*

For deris gode schrivelße og ynsche er jeg dem meget *obligeret*, men bedrøver mig, deraf at forfahre deris sledte Hælbred, saa ieg meget beklager dend kiere Skoele, om den Skulde blive saa ulychel. at miste dem, Gud lade det were sin behagel. Villie at *restituere* deris Helbred og *conservere* dem j dette og mange paafølgende Aar, udi ald self ynschel. Wellgaaende, Gud til ære, og mange andre til Gaufn og Gode, har dee ingen God *Docter* hos dem eller will dee iche schrive til Khffn, og *relatere* dem der, deris shvaghed om muel. kunde udfindes noget middel, om iche til fuldkommen *restitution*, doch til nogen *soulagement* og forbedring, huor til Gud give Lyche og Vel-

ßignelse. Som nest ald Velstandz tilynschning, alvorlig ynsches af

Edle Hr. *Magisters* Thienstwillige
Sl. Hr. *O. Krabbis*
B. Scheel.

Af Biskop Christen Worms og Falsters Brevvexling.

Christen Worm var Biskop i Sjællands Stift fra 1711 til sin Død 1737. Han stod ikke i noget nærmere Forhold til Falster, men de to Breve, han har skrevet ham til, vise, hvor meget han har agtet Falster, og hvor gjerne han vilde drage ham nærmere til Hovedstaden.

1.

Clarissime Domine Rector Amice Æstimatissime.

Jeg hafver billig aarsag at tacke Dennem for Deris meget ærede af 28. *hujus*, samt de i samme giorde gode ynsker; det er Mig ei een ringe fornøielse, at jeg i dette, nu moxsen endte aar, hafver været saa lyckelig at blifve kiendt af Dennem, om De maaskee, i fremtiden, kand komme Mig nærmere, som jeg heller end gierne saae, det beroer paa hvad lif og leilighed Gud under Mig, men i særdelished paa Den Store Guds egen faderlig forsyn. Imidlertid veed jeg, at hvor De ere, der opbygge De den Dennem anbetroede ungdom, og glæder Mig ved, at der endnu hafviß Gode Mænd, som ei trættiß at arbeide i *scholerne*, endskiøndt der forefalder det største slæb, forsøgt, fordum, i nogle aar, af mig self.

At De tacke mig for det jeg burde tacke Dennem, nemlig at jeg sidst nød den ære af Deris nærværelse, sligt tilskrifver jeg ikke nogen min fortieniste, men Deris Godhed. Den liden bog er ei værd at nefne, saafremt de kom

her snart igien, skulde De finde mit *Bibliotheque* kiendeligen forbedret; thi jeg hafver iblandt leilighed at kiøbe bøgger, men det er een vanlycke, jeg kand ei kiøbe tid at læse dem; hvad jeg af det slags hafver er til alles tieniste og skulde stedse være til Deris, om De vare ved Haanden, deraf at betiene sig. Imidlertid er det mig een fornøielse at de vilde tage imod den *edition* af *Virgilio*, og beholde den som et tegn paa mit venskab, siden jeg, dog, af den hafde tvende *exemplaria*.

Jeg skal *informere* mig om *Christian Stahl*, og gierne see Ham, saa snart mueligt, forhiulpet til et *Schole*-Embede, hvortil hand maae være dygtig, siden De tale hans ord. I det øfrige forblifver jeg, næst et lyksaligt nye Aarß samt alle timelige aandelige og ævige velsignelsers tilynskning

Clarissime Domine Rector, Amice Optime

Deris tienstærbødigste Ven og tienner

Kiøbenhafn 31. *Decembr.* 1723. *C. W. Worm.*

2[1]).

Høyædle og Høyærværdige, Høygunstige Herre!

Jeg maa med underdanig og allertaknemmeligst Forundring af Hr. *Assessor Grams* Skrivelse til mig, *dat. d.* 5 *Febr.* fornemme, at Deres Høyædle Høyærværdighed har behaget at kaste øye paa mig, et ringe og uværdigt Redskab, i hvis umyndige hænder det ypperlige *Rectorat* i *Roschild* skulde betroes[2]). Mand skulde vel tænke, at i slig tilfelle behøvedes ikke at bespørge sig med *Urim* og *Thumim*, om *Aron* endnu levede. Men dersom deres Høyædle Høyærværdighed gunstigst med Taalmodighed og

[1]) Originalen i det st. Kgl. Bibl s Brevsamling; Brevet er tidligere trykt i Danske Samlinger, I, S. 312—14.

[2]) Rektoren ved Roskilde Kathedralskole Jesper Pedersen Schade var svag, og man ventede, at han ikke vilde leve længe. Biskop

Mildhed vil anhøre mine uforgribelige og ringe Betænkning, da lader jeg resten beroe paa Guds Forsyn og Deres Høyædle Høyærværdigheds Christelige Skiønsomhed og Eftertanke. Først og fremmest er Hovet-Punkten i ald min Christelige *philosophie* at søge *εὐθυμίαν*[1]) og fly Begierlighed, som saa ofte fører Mennisken fra Gud, Deres Samvittighed og Embede til Ørkesløshed, Vellyst og Overdaadighed. Dernest haver den gode Gud paa en forunderlig Maade ligesom igiennem jld og vand ført mig til den lykke, som jeg nu med hiertens Fornøjelighed besidder. Fremdeles er ved Guds Naadige Bistand min Skole i den tilstand, at jeg ikke uden væmodighed kunde forlade mine elskelige *Collegæ* og de mange Kiære unge Mennisker som ligger mig saa nær paa hiertet, at jeg intet skal melde om mine mange gode venner og velyndere her paa stedet, (som er mit største og ypperste liggendefæ her i verden,) item om min svage helbred, (som ufeilbarlig vilde behøve ny kræffter til saadan anseelig Skoles gavn at fremme,) og endelig om det *detrimento rei familiaris*, som ved slig Forandring og Flytning mig vilde møde, og visselig blive mine til Nachdeel, i fald jeg uformodentlig ved døden skulde afgaa. Den største modstand, som jeg herimod haver mig selv at forekaste, er det lovlige Kald, som mig saa frivillig af Deres Høyædle Høyærv^{hed} uden nogen min anmodning tilbydes. Men jeg svarer mig selv, at tilskyn-

---

Worm tænkte paa en Efterfølger og Professor Gram underrettede Falster om, at Biskoppen havde udset ham dertil. Schaade døde d. 12te Marts 1726, han var bleven Rektor i Roskilde 1711. Bernhard Schnabel blev 1726 hans Efterfølger.

[1]) Dette Udtryk gav 1837 Rektor N. Lang Nissen Anledning til i en Skoletale at fremsætte nogle Bemærkninger: »De *εὐθυμίᾳ* quadam *Falsteri*, sive humanitate atque liberalitate animi in præcipuis regiminis scholastici virtutibus haud immerito habenda.«

delsen til forandring paa min side skal enten være Timelig Fordeel, eller Guds eller min egen ære. Den første haver ingen gaver til at overtale mig; hvad dend anden Post angaar, da spørger jeg mig selv, om jeg ikke for Guds Æres og Tienniste skyld ligesaavel var pligtig at drage fra *Ribe* til *Ringsted*, *Calundborg* eller andre saadanne steder? Om det tredie, som er min egen ære, bekymrer jeg mig ikke videre end et lovligt Rygte med en god Samvittighed og heller at fortienne befordring end at nyde. Høygunstige Herre, dette er *Summen* paa aldt mit Anliggende; at jeg intet skal melde om *Collegæ* og Discipler i *Roschild*, som med Deres forhold og lærdom ere mig ubekiendte, og maaskee i en hast kunde jage mig Marven af Beenene, Lysten af sindet, og omsider Siælen af Legemet.

Jeg henstiller da alting til Deres Høyædle Høyærvh$^{eds}_{=}$ eget gunstige gotbefindende og forsikrer underdanigst, at jeg alle mine livesdage ej skal alleene være Deres høye bevaagenhed af Siel og Hierte taknemmelig, men end og med allerydmygst ærbødighed ære Deres Høyædle Høyærværdighed, som min rette og virkelige Øvrighed, og stedse ihukomme Deres Navn med ald optænkelig priis og berømmelse. I det øvrige formoder jeg underdanigst, at Deres Høyædle Høyærværdighed ikke unaadig gaar i rette med den dristige frihed, som jeg haver taget mig i at udføre min eenfoldige Meening. Og beder fremdeles underdanigst, at, som jeg er og haver været et aabenbare klart beviis paa Deres Høyædle Høyærværdigheds ædle *generosité*, jeg da herefter bestandig maa være indsluttet i Deres uafladelige yndist og bevaagenhed som

Deres Høyædle Høyærværdigheds
underdanige og tro Tienner

Ribe d. *16*$^{de}_{=}$ *Febr. 1726.* *Chr. Falster.*

3.

Brudstykke af Biskop Worms Svar til Falster[1]).

. . . . Det er priseligt, at De have sat Dem for at flye Begjærlighed; men monne De ei kunne flye den, og dog drage til Roeskilde; Jeg holder det ei for Begjærlighed at tage imod det Embede, og de Indkomster, som Gud byder: overalt synes mig, *Clarissimus Dnus. Rector* nok kan faae Lyst iblandt til *Henrici Stephani Thesaurum*, *Authores Græcos et Latinos*, samt andre gode Bøger, af hvilke De ei skal kunde kjøbe saa mange for 10 Age-Læs fulde af *εὐθυμία*, som en anden kan skaffe sig for en Haandfuld af det Dukketøj, hvilket ihvorvel Poeten nævner det *irritamenta malorum*, *Boni* ei kunde undvære. Desforuden mærker jeg, at den liden Husgud, der kaldes *Res familiaris*, er Dem ei aldeles ubekiendt, og spørger derfor, hvorledes Frygt for at lide *detrimentum rei familiaris* kan holde Dem i *Ribe*, naar Forsikkring om *augmento rei familiaris* ei kan drage Dem til Roeskilde?

Man kan holde det for et Guds Kald, uden sin egen Ansøgning eller Attraae at kaldes fra et Sted, hvor man gjør nogen Frugt, til et andet, hvor man kunde gjøre mere; men det er ustridigt, at en god og duelig Rector kan udrette mere til Ungdommens Forfremmelse i Roeskilde end i Ribe i Henseende til de fast mageløse *beneficia* lagde til Disciplene, af hvilke over 30 spises og klædes, ja endog i Henseende til den anseelige Løn *Docentes* nyde, der er saa

---

[1]) Originalen til dette Brev synes ikke at være bevaret; det var dateret 26de Februar 1726. Brudstykket er tidligere trykt i Nyerups Hist.-statistisk Skildring af Danmark og Norge, III, 1 (ɔ: Udkast til en Historie om de latinske Skoler i Danmark og Norge) S. 173—177, og i Ribe Skoles Program for 1828 S. 24*).

tilstrækkelig, at *Rector* og *Conrector* kan begge leve og lide vel, hvilket ei lader sig giøre i Ribe, hvor, om *Dnus. Rector* ei tillige havde Conrectoratet, da maatte Han med al sin *εὐθυμία* lide Mangel.

Men mig synes jeg seer *Cristas Canonicorum Ripensium.* De vil udentvil sige: Der er Forskjel imellem Ribe og Luusbye[1]); i Ribe er *Sedes Episcopalis* og en Cathedralskole, at kalde en god Mand fra samme til Roeskilde, var ligesom man vilde byde ham Rectoratet i Ringsted eller Calundborg. Men jeg forstaaer den Sag langt anderledes, i Roeskilde haver *Sedes Archiepiscopalis* været, dens Skole er *cathedralis*, da Kjøbenhavns hverken er, eller nogensinde haver været uden *Trivialis. Canonici Roeskildenses, ad Aedituum usqve*, skulde være *Nobiles*, jeg vil formode som *sangvine*, saa ogsaa *doctrina*, saadanne vare ej alle *Canonici Ripenses*, thi Mauritius Worm (var han af min Slægt, da haver jeg saare liden Ære af ham) forstod ej at skrive sit eget Navn, men overtalede en anden til at underskrive *Constitutiones* paa sine Vegne, hvilket jeg mindes mig at have læst i et Pergamentmanuscript, som den drabelige Provst Mag. Seerup for ongefær 30 Aar siden laante mig, hvilket har den Titel af Oldemoder eller *Pia Mater. Dnus. Rector* kan slutte hvad Bye Roeskilde maa være, siden Vandet i den smager mig og mange andre bedre end Vinen i Kjøbenhavn eller i Ribe. Hvad Deres Venner i Ribe angaaer, som De kalde Deres største og ypperste Liggendefæ, da kan jeg ei indbilde mig dennem at være Deres Venner, ifald de vil fraraade Dem at drage til Roeskilde, alleneste for at beholde Dem hos sig; thi naar jeg er Ens Ven, da bør jeg mere see paa hvad han, end hvad jeg kan være tient med. Nu er det uimodsigeligt,

[1]) Navnet paa en ussel Gade i Colding.

at De kunde lide bedre ved Roeskilde end ved Ribe Rectorat, siden det indbringer saa meget, et Deres Bibliothek kunde formeres uden at Deres Bord savnede den til sligt behøvende Udgift. Efterdi og *Dnus. Rector* holder Venner for Deres største og ypperste Liggendefæ, saa maa jeg slutte deraf, at jo mere sligt Liggendefæ formeres, jo lykkeligere agter De Dem at være. Ifald De kommer til Roeskilde, mener De da ei der vare rare Mænd i Roeskilde og i Kjøbenhavn, som fik Lejlighed at kjende og elske Dem: alle slige vandt De til Venner, og beholdt desforuden Deres Venner i Ribe, saa mange, som kunde fortjene det Navn af Venner (thi den er ei min Ven, der ei længer vil være det, er jeg ei hos ham). Men paa saadan Maade beholdt de alle de Venner, hvilke De nu have, og flere dertil, som De nu ej have, siden De ej kunde være kjendte af dem.

Al denne Philosophie uagtet, maa jeg tilstaae *Dnus. Rector* haver Ret at undskylde sig for at modtage Roeskilde Rectorat, ihvorvel det indbringer mere end Bispedømmet i Ribe; thi er Deres Helbred svag, maatte De der sætte Livet til, siden jeg rundt ud tilstaaer, at Skolen er forfalden, Disciplene (hvad en stor Deel angaaer) *rudes* og *rebelles*, saa at jeg imod min Inclination og mit Naturel har maattet gribe til Haardhed, og paa kort Tid jaget 3 af Skolen, som og hver ottende Dag alle Disciplene, ingen undtagen, maa have et Vidnesbyrd fra Conrector om deres Flittighed og Forhold, men hvad Vidnesbyrd mig end tilskikkes, saa ere og blive de dog Stympere. Denne Rector er antaget i min sal. Formands Tid, dog imod hans Villie. Det kunde hænde sig, om *Dnus. Rector* kom herover, at han fik Fortred af nogle ildesindede Disciple, at Han herover satte sin Helbred eller sit Liv til, og jeg hørte en bedrøvet Enke sukke, hvorudover jeg, som er

bange for sligt, velsigner *Dnum. Rectorem*, forsikkrer Dem om mit Venskab og min Kjerlighed, samt at De aldrig kan gjøre mig en større Tjeneste, end om De give mig Leilighed, hvorledes i nogen Maade al tjene Dem . . . . .

Brev fra General-Kirke-Inspektions-Kollegiet til Falster.

General-Kirke-Inspektions-Kollegiet, oprettet ved Forordningen af 1ste Oktober 1737, fik det Hverv at sørge for en Revision af den danske Bibeloversættelse. I den Anledning nedsattes den 20de Marts 1739 en stor Kommission, og omtrent samtidig hermed henvendte Kollegiet sig til flere lærde Mænd, ogsaa udenfor Hovedstaden, med Opfordring om at yde Kommissionen Bistand ved det vanskelige og omfattende Arbeide. Blandt disse Mænd var Falster. Om han har imødekommet Opfordringen vides ikke; det er vist tvivlsomt.

Ædle og Høylærde Herr *Magister*
Høytærede Herr *Rector!*

Da det allernaadigst har behaget Hans Kongelige Mayestæt, at den sidst i Vaysenhuuset 1737 oplagte Bibel ved dertil *aparte* beskikkede *Theologos* og lærde Mænd skal saaledes *revideris*, at den kunde blive baade Grund *Texten* mueligst *conform*, og tillige got Dansk, og derpaa i Kirker og Skoler for *Uniformitæts* Skyld over alt ved Guds Tienesten og all offentlig Læsning indføres; og derhos allernaadigst at anbefale os samme vigtige verks opsyn og befordring paa alle optænkelige Maader at besørge.

Da, som dertil fornemmeligen behøves, at Biblen af saa mange i Grund-Sprogene saavelsom i vort Danske

Maal vel øvede Mænd med den Ebraiske og Grækske *Text* og andre bekiendte gode *Versioner confere*res, som dertil kand findes bequæmme; og vi om Høytærede Herr *Rector* især have den visse Formodning, at de til dette for Guds Kirke saa fornødne og betydelige Værk baade er bequæm og med Glæde skal anvende Deres af Gud dem betroede Pund til hans Ære og Meenighedens opbyggelse; saa bede Vi tienstlig, at Herr *Magister* vilde behage, i denne Sommer at *confere*re de herved *aparte* teignede Bibelske Bøger i den her i Vaysenhuuset sidst 1737 trykte *Duodetz* Bibel med Grund *Texten* og de ved Haanden havende eller hos en Ven findende *versioner* i andre Sprog, og os med første at tilmælde de havende *versioner*, samt om det for gode Aarsagers Skyld ey maatte være dem mueligt, med de opskrevne Bibelske Bøger Sommern igiennem at blive færdig, hvilke De da for Mikkelsdag formeene at kunde *absolve*re. Skulde Herr *Magister* disuden over andre Bibelens Bøger enten self have eller hos andre viide nogle samlede *observationer* til vor danske *versions* forbedring, enten de kunde være faae eller mange; saa formode Vi, at De dermed ligeledes gaae os til Haande og *communice*rer dem *aparte* for hver Biblens Bog.

Observationerne self behøve ey at være vitløftige, men det er nok, naar Aarsagen, hvorfore formeenes at *versionen* burde forandres, med ganske faae Ord forklares, eller *allege*ris, hvor den foreslagne *Version* findes af andre *Auctoribus* viidere *deduceret.*

Som ey alleene Hans Kongelige Mayestæts allernaadigste *Intention* herved fuldbyrdes, men i sær Guds Lyst og Sandhed dis krafftigere kommer til at skinne i vor Danske Kirke, jo meere tydelig og forstaaelig vor danske Oversættelse kand blive, saa holde vi os forsikkrede, at

Herr *Magister* saavelsom alle andre Retsindige, som herom ere anmodede, dertil med Glæde *contribue*rer.

Vi forblive stedse Høytærede Herr *Rectors*

Tienstberedvilligste

I. L. Holstein, P. Hersleb. A. Hojer. I. B. Bluhme. M. Hviid.

General Kirke *Inspections Collegium*,
den *18 April 1739.*

Bilag.

Ædle og Høylærde Herr *Magister Falster* vilde behage at igiennemgaae

1) *Genesin.*
2) *Ruth.*
3) *1 Epist. ad Corinthios.*

og samme saaledes med andre gode *Versioner* og Grund *Texten conferere*, at efter hans Kongelige *Majestæts* allernaadigste Befalings Ord intet til Forandring foreslaaes, uden hvor enten Grund *Textens* Sandhed, eller det danske Tungemaals *Natur* og en fyndigere *Expression* dertil giver Anledning.

In fidem
Hojer.

Tillæg.

S. 3. Anm. 1. Mag. Sirichs Ansøgning om Øsse og Nesbjerg Sognekald er dateret Ribe 1ste December 1722. Den Kongelige Resolution lyder saaledes: »Vi bevilge allernaadigst, at Rector *H. Sirich* dette Kald maa blive confereret, og at Conrector *Falster* igien til Rector maa blive bestilt.« Resolutionen er »nedkommen« i Kancelliet den 24de December 1722 (Jydske Indlæg). Ingen Ansøgning var indkommen fra Falster, hvis Udnævnelse vistnok maa tilskrives Rostgaard, der var Oversekretær i Kancelliet.

S. 8. Hvis Biskop Thura virkelig trods sit Løfte til Falster om at understøtte hans Ansøgning havde arbeidet imod ham og for sin egen Søn Albert, vilde denne Opførsel stemple ham paa en temmelig graverende Maade. Thura er imidlertid en saa hæderlig Mand, at man nok maa ønske det sande Forhold opklaret. Efterat de ovenfor givne Meddelelser ere trykte, ere et Par Oplysninger fundne, som blive af Vigtighed. De ere følgende:

I Gratialbogen ɔ: den Protokol, i hvilken de ledige Embeder og Extrakt af Ansøgningerne med tilhørende Bilag indførtes, for at forelægges Kongen, — findes denne Sag nævnet. Nogen Datum er ikke angivet, men den maa være forelagt

Kongen rimeligvis sidst i Januar 1723, thi foruden en Extrakt af Falsters Ansøgning er der i Gratialbogen indført en Extrakt af Thuras Anbefaling. Kabinetssekretæren har tilføiet denne kongelige Resolution: »Dette maatte forblive som det hidtil har været, efterdi toe deraf haver Livet, og kunde derfor til een icke begge gages tillegges.« Nu kunde man antage, at Biskoppen, efter at være bleven underrettet om Kongens Villie, har søgt om Konrektoratet for sin Søn, og har han gjort det, eller blot forhørt sig om der var noget Haab for ham, kan man ikke bebreide ham Noget. Der er imidlertid ikke Spor af, at han har indgivet nogen Ansøgning, og det bliver usandsynligt, at han har søgt, ved følgende Udtalelse af hans egen Søn.

1723 udgav Albert Thura sit Skrift: Idea Historiæ litterariæ Danorum. I det kongelige Bibliothek (ny kgl. Saml. 4°, Nr. 1213^{b}) findes hans Haandexemplar gjennemskudt med hvide Blade og forøget med mange Tilføielser, de fleste nedskrevne i den nærmeste Tid efter at Bogen var udkommen. Side 69 slutter Rækken af Rektorerne ved Kathedralskolen i Ribe med Nr. 26, Mag. Sirich. Albert Thura har nu tilføiet: »*Nr. 27. Mag. Christianus Falsterus ab A^{o} 1723 utrumque munus, Rectoris sc. et Con-Rectoris volente episcopo, Parente meo, Mag. Laurentio Thura, et accedente Regio suffragio, administrandum suscepit.*“ Efter denne Bemærkning maa man vist have Ret til at erklære hele Fortællingen om Biskop Thuras Adfærd for ugrundet. Den kan godt have havt sit Udspring fra Falster selv, men han maa utvivlsomt have været feil underrettet.

S. 38, Lin. 13. Chr. Rose udgav 1703 en dansk Oversættelse af Ovids Heroides, dediceret til Johan Rantzau og Fr. Rostgaard.

S. 86, L. 6. Den store Consternation, som greb Ind-

byggerne i Kjøbenhavn, opstod i Anledning af Carl XII's befrygtede Landgang i Sjælland.

S. 89. Lin. 3 f. n. Joh. Chr. Wolff (f. 1683, d. 1739) Præst i Hamborg og en udmærket Philolog, stod i stadig Brevvexling baade med Lintrup og med Gram; alle hans Breve til disse findes i det kongelige Bibliothek.

S. 96, L. 4. Anders Frølund (f. 1669, d. 1731) var Rektor ved Kjøbenhavns Skole og Professor ved Universitetet i Hebraisk.

S. 104, L. 2. Mag. A. Borch er vistnok Slotspræsten i Christiania af dette Navn.

S. 111, L. 12 f. n. Churprindsen, som gik over til Katholicismen, er den senere Churfyrste af Sachsen Frederik August den Anden, som Konge af Polen August den Tredie. Kongen af Danmark blev meget vred over denne Apostasi, da Churprindsen var arveberettiget til Danmarks Krone (hans Bedstemoder, Anna Sophie, var en Datter af Frederik III); se A. Hojer, König Friederich des Vierten glorwürd. Leben, I, S. 237 ff.

Rettelser.

S. 74 er glemt Tallet 1 over det første Brev og S. 76 skulde istedetfor Tallet 2 staa 3.

S. 119, Lin. 15 Ferrem, læs: Ferrum.

S. 121, Lin. 1 f. n. Løvenorn, læs: Løvenørn.

S. 148 Brevene fra Birgitte Krabbe ere ved en Uagtsomked komne til at staae paa en urigtig Plads i Rækkefølgen af Brevene; Navnet Scheel har vildledet.

W Wichmann, §
H. Bogbinder, §